

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА
ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА

ХАРКІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ
УКРАЇНИ

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції

м. Київ, 3 грудня 2018 р. – 14 січня 2019 р.

УДК 352/.354.07(447)“312”
М 65

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол 5 від 14.01.2019 року)

Редколегія: *Лукіна Т.О.*, професор кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності ННІ післядипломної освіти НУБіП України, д.держ.упр., професор; *Карамішев Д.В.*, перший заступник директора Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, д.держ.упр., професор; *Грищенко І.М.*, доцент кафедри публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності ННІ післядипломної освіти НУБіП України, д.держ.упр., доцент; *Кулаєць М.М.*, директор ННІ післядипломної освіти НУБіП України, к.е.н., професор; *Яцик І.С.*, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики Житомирського державного технологічного університету, к.філос.н., доцент

М 65 **Місцеве самоврядування: сучасні тенденції розвитку** : матер. Всеукраїнської науково-практ. інтернет -конф. (м. Київ, 3 грудня 2018 р. – 14 січня 2019 р.). – К. : РВВ НУБіП України, 2019. – 141 с.

ISBN 978-617-7630-51-6

У збірнику представлені доповіді, які були подані на Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції “Місцеве самоврядування: сучасні тенденції розвитку”, що відбулась у Національному університеті біоресурсів і природокористування України 3 грудня 2018 року.

Розміщені у збірнику тези доповідей стосуються таких напрямів: “Децентралізація та управління місцевим розвитком”, “Сучасні виклики становлення місцевого самоврядування в Україні”, “Філософські, політичні, правові та соціальні аспекти формування громадянського суспільства в сучасних умовах становлення української державності”, “Економічний розвиток територіальних громад в Україні: вітчизняний та зарубіжний досвід”, “Інноваційні процеси як основа формування та розвитку спроможності територіальних громад”, “Соціально-економічний розвиток територій”, “Регіональна політика держави в сучасних умовах”, “Роль вищих навчальних закладів у формуванні спроможності місцевого самоврядування”, “Краєзнавчі дослідження та краєзнавчий туризм”.

ISBN 978-617-7630-51-6

УДК 352/.354.07(447)“312”
© НУБіП України, 2019

ЗМІСТ

Куласць М. М. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	6
Лукіна Т.О. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УМОВАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: СУСПІЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ДОСЯГНЕННЯ.....	10
Грищенко І. М. ПОЄДНАННЯ ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ І ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	14
Мамонова В.В. РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	18
Валов О. В. ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ	21
Атлашева А.І. ПАРАДИГМА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ «GOOD GOVERNANCE»	25
Бесарабець В.О. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМ РОЗВИТКОМ.....	27
Бірюков В.В. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....	32
Верещага А.О. РОЗВИТОК ВИННО-ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	36
Водніцький А.О. ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АКТИВНОГО ТУРИЗМУ	38
Гончарова Т.В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН, ЯК МЕТОД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ	40
Дзядук Г.О. ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	42
Довбня О.Б. ПАРТИЦИПАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА НАЛЕЖНОГО УПРАВЛІННЯ МІСТОБУДІВНОЮ СФЕРОЮ	45
Ігнат'єв О.Ю., Концедайло А.В., Шевчук Д.Л. РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	47
Калмиков Є.В. РОЛЬ РОЗУМНОГО ВРЯДУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА.....	50
Клапцуняк В.М. ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ НА ЗРОСТАННЯ РОЛІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	53

Ковальська О.М. «NEW PUBLIC MANAGEMENT» В ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННІ МІСЦЕВИМ РОЗВИТКОМ.....	56
Кожуріна В.М. ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО- ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ	59
Кохман О.А. ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СПРОМОЖНОСТІ ВЕЛИКОГАЇВСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	61
Кузьменко С. СТВОРЕННЯ САМОДОСТАТНІХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	64
Лактіонова О.О. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМ РОЗВИТКОМ У ФРАНЦІЇ	66
Лещенко О.М. РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	68
Литвиненко М. В. ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ.....	74
Локутова О.А. КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	76
Малишева О. В. ФОРМИ ТА НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ.....	79
Меуш Н.В. УЗАГАЛЬНЕНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОТГ: РЕАЛЬНИЙ ВИМІР	81
Міняйло О.В. ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	84
Мосіюк С.І. Волик А.О. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ АГРОПІДПРИЄМСТВ	87
Мосіюк С.І. Далакова Д.Ф. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ	89
Нестеренко О.А. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОРАДНИЦТВІ	91
Онищенко М.В. СУТНІСТЬ ТА ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА	94

Петренко Ю.В. РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	97
Петровський В. М. САРАНЧУКІВСЬКА ОБ'ЄДНАНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА: ШЛЯХ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ	103
Плюшкін А.Ю. ПУБЛІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ КРИТЕРІЇВ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛЩЕЙСЬКИХ.....	106
Поздняков Д.В. ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ.....	110
Пожиленко А.С. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ РОМАНО–ГЕРМАНСЬКОГО ТИПУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ.....	113
Прасол В.П. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ	116
Собко О.Л. РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	120
Стретович О.А. СПАДЩИНА М.І. НИЖНЬОГО - ВИЗНАНОГО ВЧЕНОГО ЕКОНОМІСТА-АГРАРІЯ	123
Цикаленко Т.В. АНАЛІЗ ВЛАСНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ.....	126
Голобородько В.П., Скрипниченко В. А. ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИРОБНИЦТВА БІОМАСИ В УКРАЇНІ	129
Ткаченко Т. В., Скрипниченко В. А., ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЇ «БЛАКИТНОГО ОКЕАНУ» В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ	132
Ткаченко Т. В., Скрипниченко В. А. ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	134
Скряга В.С., Скрипниченко В. А. ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ	136

Кулаєць М. М., к.е.н., професор
директор ННІ післядипломної освіти
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ДЛЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Процеси адміністративно-територіальної реформи, які нині активно проходять в Україні мають на меті створити спроможні територіальні громади, здатні забезпечити належний рівень життя громадян.

Укрупнення територіальних громад шляхом об'єднання декількох населених пунктів хоча і є визнаним дієвим інструментом, який показав свою ефективність у багатьох країнах світу, для України є інноваційним, що породжує цілий комплекс актуальних проблем, до яких, перш за все, варто віднести проблеми невизначеності, незнання, нерозуміння того, що і як потрібно робити.

У цьому випадку, найбільш дієвим є залучення науковців до процесів реалізації реформи адміністративно-територіального устрою України. По-перше, науковці можуть проаналізувати і узагальнити світовий досвід укрупнення територіальних громад. По-друге, володіючи методологічною базою, впроваджувати спільно з фахівцями адаптований до вітчизняних реалій кращий світовий досвід створення спроможних територіальних громад.

Зважаючи на це, доцільно налагодити співпрацю між вищими навчальними закладами і об'єднаними територіальними громадами для досягнення обопільної користі.

Об'єднані територіальні громади, які відповідно до реформи отримали величезні повноваження, зіштовхнулися з кадровою проблемою. Надзвичайно низький відсоток фахівців, які можуть ефективно виконувати свої посадові обов'язки в органах місцевого самоврядування пояснюється двома причинами. По-перше, кількість посад в органах місцевого самоврядування зростає в рази. По-друге, серед місцевого населення, у більшості випадків, немає фахівців, які б мали досвід та освіту, необхідну для виконання посадових обов'язків. Саме через це, більшість об'єднаних територіальних громад в

Україні є неспроможними, бо посади в органах місцевого самоврядування зайняли люди, які не розуміють, що їм робити.

Раніше, ще в 2014 році, Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні передбачалося, що створення об'єднаних територіальних громад буде відбуватися паралельно з адміністративною реформою, тобто будуть створені виконавчі органи обласних і районних рад, замість відповідних обласних і районних адміністрацій, а скорочені державні службовці зі своїм досвідом влаштуються в органи місцевого самоврядування, забезпечивши тим самим високий фаховий рівень у новостворених громадах. Проте так гадалося, але не сталося. Інституційної реорганізації органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади не відбулося і поки що не планується.

Тому надзвичайно актуальною є потреба підготовки фахівців для об'єднаних територіальних громад. З іншого боку, вищі навчальні заклади здебільшого вже прийшли до усвідомлення необхідності роботи по-новому. Вони вишукують можливості бути корисними у наданні освітніх послуг новоствореним інституціям. Наразі вже всі зрозуміли, що цінується не диплом, а ті знання, вміння і навички, які здобуває студент, і які забезпечують йому працевлаштування і належну винагороду за фахову роботу.

Серед сьогоденних викликів, до яких повинні бути готові територіальні громади є перехід на 3-річне планування, створення управлінських дорадчих структур, формування інвестиційної привабливості території, залучення грантових коштів, вміння створювати та реалізовувати бізнес плани тощо.

Національний університет біоресурсів і природокористування України, який займає 6 місце в рейтингу кращих вищих навчальних закладів України готовий долучитися до реалізації реформ, які впроваджуються в Україні, зокрема до реформи децентралізації та допомогти у вирішенні складних питань, що постають в об'єднаних територіальних громадах.

Керівництво університету, науково-педагогічні працівники усвідомлюють, що важливим фактором підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування є розвиток людського потенціалу, наповнення їх професійно підготовленими кадрами, здатними: своєчасно позбуватись успадкованих непродуктивних стереотипів професійної діяльності та кваліфіковано відповідати на соціально-орієнтовані вимоги, які ставляться стосовно професіоналізму; чітко та якісно виконувати функціональні обов'язки в ситуації постійних змін, неузгодженості нормативно-правового забезпечення;

глибоко осмислювати свої недоліки та професійні надбання, оцінюючи ефективність їх використання в процесі управлінської діяльності, приділяючи при цьому особливу увагу безперервному професійному розвитку [1, с. 23].

Сучасні умови потребують від осіб, які працюють в системі місцевого самоврядування не лише високого рівня професіоналізму, але й наявності постійної його готовності збагачувати та оновлювати свої знання, уміння. Ефективне функціонування системи залежить не лише від її організаційної структури, зовнішніх факторів, але і від особистих характеристик фахівців, їх орієнтацію на постійне навчання і вдосконалення.

Для підготовки кадрового потенціалу органів місцевого самоврядування в університеті наразі функціонує кафедра публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності. З метою надання консультаційних послуг в агросфері, наші викладачі долучені до дистанційного навчального курсу “Дорада” (www.dorada.org.ua). Широкий спектр знань поширюється через курси підвищення кваліфікації.

Зважаючи на багаторічний досвід підготовки фахівців для органів місцевого самоврядування, та розуміючи, що це надзвичайно відповідальна сфера, оскільки саме на систему місцевого самоврядування в Україні покладено завдання забезпечення щохвилинної підтримки мешканців територіальних громад (сіл, селищ, міст), від їх народження до смерті, у будь-яких життєвих ситуаціях, Національний університет біоресурсів і природокористування України і, зокрема, ННІ післядипломної освіти постійно розширюють форми і методи донесення новітніх знань до фахівців.

Система підвищення кваліфікації функціонує на основі організаційних засад, що базуються на принципах обов’язковості, плановості навчання, випереджальному характері навчання, безперервності (упродовж проходження служби чи здійснення відповідних повноважень), наступності, цілісності, інноваційному характері, індивідуалізації та диференціації підходів до навчання.

Реалізація зазначених принципів відбувається за таких умов: удосконалення організаційних форм і видів підвищення кваліфікації для відповідних категорій осіб; застосування єдиних державних стандартів та критеріїв; використання інноваційних форм і методів професійного розвитку кадрів у системі місцевого самоврядування; створення належних умов для розвитку конкурентного середовища на ринку надання освітніх послуг навчальними закладами. Це дає змогу впровадити інноваційні

форми та види підвищення кваліфікації щодо підготовки службовців органів місцевого самоврядування; сформувати та закріпити через цю програму підвищення кваліфікації такі демократичні цінності, як активна участь у житті суспільства, патріотизм, лідерство, відповідальність, толерантність, гуманізм, соціальне партнерство.

Звичайно, система підвищення кваліфікації посадових осіб та представників місцевого самоврядування потребує постійної модернізації і впровадження нових підходів, а саме:

- розширення форм організації підвищення кваліфікації (очно-дистанційна, коучинг, локальна, стажування тощо);
- запровадження нових організаційних навчальних систем, зокрема, транспарентної (відкритих систем).

Це дасть змогу слухачам самим керувати навчальним процесом, обирати програми підвищення кваліфікації та теми відповідно до своїх навчальних потреб, удосконалювати інструментарій вивчення навчальних потреб.

Список використаних джерел

1. Організація професійного навчання персоналу органів державної влади та органів місцевого самоврядування: стан та перспективи розвитку / Матеріали наради щодо шляхів модернізації професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: збірник матеріалів / авт. кол.: І. М. Грищенко, Н. М. Донченко, В.М. Ковальчук та ін.; за заг. ред. В. В. Толкованова; Національне агентство України з питань державної служби. - К., 2013. - 49 с.

2. Кравченко Т. А. Сучасні підходи до модернізації змісту навчальних програм у системі підвищення кваліфікації щодо лідерської підготовки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування / Т. А. Кравченко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2014. – № 4. – С. 92–98.

Лукіна Т. О., д.держ.упр., професор
*професор кафедри публічного управління та
менеджменту інноваційної діяльності
Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УМОВАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: СУСПІЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ДОСЯГНЕННЯ

Україна має багатовіковий історичний досвід місцевого самоврядування. Проте з часом змінювалися завдання, які мали вирішувати органи місцевого самоврядування, а також умови, в яких ці завдання реалізувалися. Сучасна реформа децентралізації влади в Україні розпочалася з 2014 року з прийняттям низки документів, зокрема «Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади» (01.04. 2014 р.), Законів «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014р.), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015р.) та змін фінансової децентралізації, які було внесено до Бюджетного і Податкового кодексів. Перші результати цієї реформи, незважаючи на наявні успіхи і прогрес, виявили також і велику кількість проблем.

Одне з центральних місць у процесах реалізації реформ освіти та децентралізації влади посідають проблеми освітнього характеру: 1) невідповідність наявної мережі закладів загальної середньої освіти (*далі – ЗСО*) потребам населення відповідних населених пунктів та 2) невідповідність рівня професійної компетентності представників органів місцевого самоврядування територіальних громад новим повноваженням щодо управління і забезпечення розвитку освітніми установами.

Перша проблема, що пов'язана з наявністю неефективної мережі закладів освіти, породжує доволі складну палітру питань, які потребують найскорішого вирішення. Так, з минулих років збереглася надзвичайно чисельна мережа невеликих ЗСО у сільській місцевості. У цьому контексті варто згадати, що за останнє століття відчутно змінилася структура населення більшості країн світу, у т.ч. й України. За цей період частка сільського населення України зменшилася з 81,5% у 1926 році до лише до 30,7% [9, с.12]. Відповідно відчутно зменшилася і чисельність

дитячого населення у селах, незважаючи на це кількість ЗСО у сільській місцевості до сьогодні складає дві третини (10,57 тис.) [2, с.15] від їх загальної кількості. Це означає, що утримання значної кількості таких шкіл є витратним, а собівартість навчання одного учня набагато перевищує собівартість навчання у більш великих населених пунктах і містах. Така ситуація призводить до зменшення заробітної плати вчителів у малокомплектних школах через відсутність повного навантаження, витрачання майже усіх коштів, що виділяються органами місцевого самоврядування на функціонування і розвиток навчальних закладів, на виплату зарплат вчителям та оплату комунальних послуг [5, с. 42 - 46].

Наступне питання стосується неможливості за наявних умов забезпечити доступність освітніх закладів і освітніх послуг, зокрема для осіб з особливими освітніми потребами, та високу якість освіти у багатьох сільських малокомплектних ЗСО. Інформація Українського центру оцінювання якості освіти свідчить про те, що за останні роки випускники міських шкіл традиційно демонструють значно кращі результати ЗНО, ніж випускники сільських [6, с. 83-93; 7, с. 88-98].

Логічним мало б стати проведення так званої оптимізації шкільної мережі шляхом закриття малокомплектних шкіл або ж пониження ступеня навчання, але саме такі кроки є найбільш болючими для мешканців сільської місцевості та селищ міського типу. Це пояснюється тим, що історично сформована ментальність нашого народу сприймає наявність навчального закладу в селі основним чинником, який визначає сам факт і перспективу існування населеного пункту.

Створення об'єднаних територіальних громад (*дали – ОТГ*) створює потенційну можливість забезпечити умови для поліпшення якості освіти, нагромадження фінансових та інших матеріальних ресурсів, а також збереження педагогічного потенціалу. Формування ОТГ сприяє утворенню опорних шкіл. Варто зазначити, що наразі спостерігаються два паралельні процеси: по-перше, розуміння необхідності об'єднання поширилося на невеликі громади, які спочатку скептично ставилися до таких новацій, а по-друге, про певне сповільнення темпів поширення цього процесу загалом. Так чи інакше, наявна ситуація ускладнює вирішення нагальних проблем і завдань реалізації освітньої реформи у сільській місцевості, у тому числі й утворення опорних шкіл.

На сьогодні мережа опорних шкіл та їх філій, у т.ч. і в ОТГ, поступово зростає з року в рік [4]. Зрозуміло, що цієї кількості опорних

шкіл в ОТГ поки що недостатньо, щоб побачити суттєві зміни у результатах функціонування всієї системи загальної середньої освіти в Україні, проте накопичений на сьогодні передовий досвід дає надію на можливий якісний прорив. Лідерами щодо створення опорних шкіл в ОТГ на сьогодні є Чернігівська, Тернопільська, Сумська, Житомирська і Дніпропетровська області, проте і в інших областях є гарний досвід і підтвердження спроможності ОТГ щодо вирішення питань реформування системи освіти.

Друга зазначена нами проблема невідповідності рівня професійної компетентності представників органів місцевого самоврядування ОТГ новим повноваженням щодо управління освітніми установами є наслідком змін правових норм, згідно з якими повноваження з управління закладами дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти мають бути передані органам місцевого самоврядування ОТГ. Це дає не тільки право, а й можливість мешканцям ОТГ створювати унікальні, адаптовані під вирішення конкретних завдань органи управління освітою, розробити і впровадити власні стратегії розвитку освітніх систем відповідних територій.

Причиною успіху в таких громадах є професійна компетентність представників органів місцевого самоврядування, їх вміння побудувати діалог і різні форми раціонального взаємовигідного партнерства з профільними органами виконавчої влади різних рівнів, організувати широке обговорення нагальних проблем реформування шкільної освіти, здійснювати постійний саморозвиток і підвищення професійної компетентності працівників управління освітою з метою набуття навичок автономної діяльності та відповідальності, здійснити переорієнтацію своєї діяльності з функцій контролю на функції забезпечення якості освітніх послуг, організувати ефективний методичний супровід педагогічної діяльності на основі виявлення освітніх потреб педагогічних кадрів та кардинального оновлення діяльності методичних служб.

Список використаних джерел

1. Загальна середня освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/zagalna-serednya-osvita>
2. Загальноосвітні та професійно-технічні навчальні заклади України: статистичний збірник / Відп. за вип. О.О. Кармазіна. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – 134 с.

3. Лопушинський І.П., Ковнір О.І. Стан і перспективи реформування освіти в умов децентралізації влади в Україні / Іван Петрович Лопушинський, Олена Іванівна Ковнір // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2017, № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/2017_1/27.pdf

4. Моніторингу процесу децентралізації та реформування місцевого самоврядування станом на 10.11.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/333/10.11.2018.pdf>

5. Нова школа у нових громадах : посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах. / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. – К., 2017. – 128 с.

6. Офіційний звіт про проведення в 2016 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти. – Т.1. – К.: Укр.- ий Центр оцін.-ня якості освіти, 2016. – 157с.

7. Офіційний звіт про проведення в 2017 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти. – Т.1. – Укр.- ий Центр оцін.- ня якості освіти, 2017. – 205 с.

8. Стратегія розвитку освіти в громаді : практичний poradnik. / Войцех Мархлевські, Олег Процак. – К., 2018. – 56 с.

9. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2018 року: Державна служба статистики України. – К., 2018. – 83 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/ ukr/publ_new1/ 2018/zb_chnn2018.pdf

Грищенко І. М., д.держ.упр., доцент
*доцент кафедри публічного управління та
менеджменту інноваційної діяльності
Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

ПОЄДНАННЯ ЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ І ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ У ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Про необхідність децентралізації влади в Україні говорять уже давно, але насправді впродовж багатьох років процес потроху рухався у зворотному напрямку – зростала централізація повноважень та ресурсів у вертикалі органів виконавчої влади. Проте така централізація не вирішувала проблем людини у конкретному селі, селищі та місті. Виконавча влада стверджувала, що це відбувалося через те, що місцеве самоврядування неспроможне було виконувати покладені на нього функції і знову частина функцій мала перебиратися на органи виконавчої влади.

Однак одразу виникало запитання: на які рівні управління мають бути передані ці повноваження та ресурси, аби вони були використані максимально ефективно. Ось тут і постає питання ідеології і змісту децентралізації влади, яке реалізується сьогодні, у час, коли вже 865 об'єднаних громад намагаються дати раду організації власного життя з урахуванням процесів децентралізації та централізації.

Децентралізація є доволі складним поняттям, яке можна розкривати через його вплив на: адміністративно-територіальний устрій держави, систему органів публічної адміністрації, розподіл між ними функцій, повноважень та фінансових ресурсів. Однак передусім нагадаємо, що децентралізацію задекларовано у статті 132 Конституції України «територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади...» [1, ст. 132].

Децентралізація означає такий спосіб визначення та розмежування завдань і функцій, за якого більшість із них передається з рівня центральних органів на рівень нижчий і стає власним завданням та повноваженням органів нижчого рівня. Можна також зазначити, що питома вага адміністративної діяльності покладається на місцеві органи

або інші уповноважені державою суб'єкти. Така децентралізація влади в державі сприяє розвитку демократії, адже відбувається розширення впливу територіальних громад, соціальних груп та громадськості в цілому на справи публічного значення. Демократична держава завжди прагне залучити громадськість до здійснення публічних функцій урядування з метою оптимального задоволення різнобічних потреб людини та народу загалом.

Зрозуміло, що йдеться як про вищий (загальнодержавний) рівень організації влади, так і про регіональний та, безумовно, місцевий рівні.

Адже влада може бути зосереджена в руках центральних органів виконавчої влади (та їх територіальних підрозділів) чи становити систему відповідних повноважень, наданих різним органам державної виконавчої влади та іншим суб'єктам, зокрема, за критерієм територіальним (міськове самоврядування); підвідомчості тощо. Тож урядування на місцевому рівні й щодо місцевих справ може здійснюватися двома способами: як призначуваними «згори» чиновниками державного апарату, що функціонують «на місцях» (посадовцями державних органів влади), так і в рамках децентралізованої системи урядування, що передбачає діяльність органів місцевого самоврядування та інших уповноважених державою суб'єктів.

Децентралізація піддається аналізу з огляду не лише на територіальну організацію держави, але й з огляду на призначення, предмет та функції публічної адміністрації. Відтак, йдеться про різні види децентралізації, кожен з яких повинен мати відповідну правову форму у своїй практичній реалізації. Виділяють такі основні види децентралізації за суб'єктами та сферами впливу:

Територіальна децентралізація – означає створення органів публічної адміністрації, які здійснюватимуть урядування в адміністративно-територіальних одиницях самостійно і незалежно від органів державної влади, перебуваючи поза їх ієрархічною системою та підпорядкуванням, тобто органів місцевого та регіонального самоврядування.

Функціональна децентралізація – визнання самостійних і незалежних спеціалізованих організацій (об'єднання, спілки) суб'єктами владних повноважень із делегуванням їм права здійснювати певний обсяг завдань публічного характеру, зокрема, щодо урядування та виконання відповідних функцій у визначених законодавством сферах суспільного життя та згідно із встановленим порядком.

Предметна децентралізація – професійне самоврядування як система управлінських взаємовідносин між усіма представниками певної професії, що реалізується визначеною законом представницькою організацією, яка перебуває під наглядом органів державної влади [2, с. 94].

Децентралізація передбачає розмежування компетенції і конкретизацію повноважень не лише по вертикалі, але й по горизонталі.

Вертикальна децентралізація означає чітке визначення порядку прийняття рішень керівними органами різного рівня.

Принциповими питаннями вертикальної децентралізації є: глибина ієрархічної децентралізації; обсяг та сфера повноважень нижчих владних ланок (усіх суб'єктів, що наділені правом здійснювати функції публічного значення) і організація системи нагляду та контролю за діяльністю цих органів. При цьому важливо розуміти, що йдеться не лише про органи публічної адміністрації, а й про інших суб'єктів (професійні об'єднання, підприємницькі структури та ін.)

Горизонтальна децентралізація – означає розподіл та визначення функцій і компетенції всіх інших елементів структури органів публічної адміністрації, крім керівного органу.

Специфічною формою децентралізації адміністративних функцій є делегування повноважень – наділення тимчасовими повноваженнями конкретних суб'єктів щодо прийняття рішень із чітко визначених питань у справах, що належать до компетенції уповноважуючого органу. При децентралізації влади делегування повноважень є конкретизованою системою виконання повноважень та, відповідно, реалізації публічних функцій на чітко окреслений термін і з вказівкою на конкретного виконавця відповідного завдання [3, с. 38]. Метод делегування повноважень може бути реалізовано на різних рівнях адміністрації, а також всередині конкретного органу (від керівника – підлеглому). Делегування повноважень сприяє посиленню відповідальності, самостійності, підвищенню рівня кваліфікації, а також може застосовуватись адміністрацією як тимчасовий захід з експериментальною метою – перед децентралізацією певної функції на необмежений термін згідно із законодавством.

Аналізуючи територіальну децентралізацію, як правило, виокремлюють три її системотворчі компоненти (табл. 1):

Системотворчі компоненти територіальної децентралізації

Компоненти	Характеристика
Децентралізація політична (відповідний устрій)	Публічно-правовий статус органів місцевого самоврядування походить від специфічного способу формування цих органів та їх представницького характеру. Відповідні конституційні гарантії формування системи органів місцевого самоврядування, її зміст та організація засвідчують незалежність таких органів від держави
Децентралізація адміністративна	На органи місцевого самоврядування покладено завдання, а відтак функції і повноваження щодо задоволення публічного інтересу в межах відповідної території
Децентралізація фінансова	Передбачає наявність власних фінансових та матеріальних засобів, і означає здійснення правоможностей щодо володіння, користування і розпорядження фінансовими ресурсами, які перебувають у власності громад

Отже, важливо, щоб децентралізована система урядування передбачала оптимальні характеристики складу й керівництва (чисельність, рівень кваліфікації) і забезпечувалась належним виконавчим апаратом. Кожна централізація передбачає концентрацію завдань і компетенції на центральному рівні. З огляду на це децентралізація охоплює деконцентрацію, тобто визначення, конкретизацію та розмежування завдань і повноважень як на центральному, так і безпосередньо на місцевому рівні публічної адміністрації.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс]. Конституція прийнята на п'ятій сесії ВРУ 28 червня 1996 року. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР/>

2. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. – К., Москаленко О. М., 2012. – 212 с.

3. Грищенко І. М. Організація діяльності районних рад в Україні: адаптація європейського досвіду належного врядування : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04 - місцеве самоврядування / І. М. Грищенко; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. - К., 2011.

Мамонова В.В., д.держ.упр., професор
*професор кафедри регіонального розвитку та місцевого
самоврядування Харківського регіонального інституту
державного управління Національної академії
державного управління при Президентіві України*

РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

У Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленої Кабінетом Міністрів України 1 квітня 2014 р. (далі – Концепція), підкреслено, що існуючі проблеми (на початок 2014 р.) ускладнюються неузгодженістю перетворень у системі місцевого самоврядування з реформами в інших сферах життєдіяльності українського суспільства та адміністративно-територіального устрою. Тому одним із завдань реформування встановлено «визначення обґрунтованої територіальної основи для діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади...», а виконання низки інших завдань пов'язано із розподілом та розмежуванням повноважень у системі організації влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою [3]. Разом з тим, реформування адміністративно-територіального устрою поки що так й не розпочато.

Слід відзначити, що в незалежній Україні було декілька спроб сформувати нормативно-правову базу та визначити механізми удосконалення адміністративно-територіального устрою, але ні жоден з них не було впроваджено [5, с. 97-110]. Тому сьогодні законодавство у цій сфері залишається все ще несформованим і фактично складається із положень ст. 132 та ст. 133 Конституції України від 28 червня 1996 р. та окремих положень Земельного кодексу України та Закону України «Про землеустрій» стосовно встановлення та зміни меж адміністративно-територіальних одиниць. Чинними залишається також Положення про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР, затвердженого Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 12 березня 1981 р. № 1654-X [4]. Саме останній документ є майже єдиною правовою основою для існування селищ міського типу та сільрад як адміністративно-територіальних одиниць, хоча і не відповідає ст. 133 Конституції України у частині переліку

адміністративно-територіальних одиниць, в якому селища міського типу і сільради відсутні [2].

Іншими словами, адміністративно-територіальний устрій України має суттєві недоліки, більша частина яких проявилася ще до 2015 р. (тобто до початку реформ), але у ході реалізації вищезгаданої Концепції проблемне поле продовжує поповнюватися.

В останні роки активно відбувається реформування системи місцевого самоврядування у напрямі формування спроможних громад, у процесі якого непоодиноким явищем стало об'єднання територіальних громад у межах районів. Так, за даними офіційного веб-порталу Верховної Ради України станом на 01.12.2018 р. у 14 районах 100 відсотків території покрито ОТГ (а за оперативними даними Мінрегіону таких районів вже 18 станом на 10.12.2018 р.), у 8 з яких в межах району створено одну об'єднану громаду [6]. Така ситуація склалася, зокрема, й у Коломацькому районі Харківської області, де у 2017 р. одна селищна рада і чотири сільських ради (34 населених пункти) об'єдналися в одну громаду. Це означає появу в системі публічного управління нової конструкції, а саме «один район – одна громада». Проте структуру системи управління досі не змінено, тому в цих районах виникає управлінсько-правова колізія щодо одночасного функціонування на одній території двох представницьких органів місцевого самоврядування – районної ради і ради ОТГ, а також районної державної адміністрації, якій районна рада делегувала згідно із законодавством значну частину своїх повноважень. Це призводить до посилення такого негативного явища, як конкуренція компетенцій (що, на жаль, має місце в системі публічного управління в Україні) – з одного боку, між представницькими органами місцевого самоврядування різних рівнів, а з іншого – між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. При цьому, якщо виходи із змістовної сутності районної ради як органу місцевого самоврядування, що представляє спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст району (розкрито у четвертому абзаці ст. 140 Конституції України), то за наявності лише однієї громади в районі немає підстав для функціонування такої районної ради.

Між тим, протягом 2018 р. законодавчо це питання не було вирішено, тобто і надалі зберігається фактично однакова просторова юрисдикція місцевих рад на території районів, громади яких сформували єдину ОТГ. Хоча в чинному законодавстві мають місце позиції щодо

неутворення районної ради – наприклад, у Земельному кодексі України у ст. 8, яка визначає повноваження обласних рад у галузі земельних відносин, а також у ст. 174, присвяченій органам, які приймають рішення про встановлення та зміну меж адміністративно-територіальних одиниць, є положення, що передбачають рішення певних питань «якщо районна рада не утворена» [1].

Таким чином, актуалізується питання здійснення синхронізації процесів реформування системи місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою України.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

2. Конституція України (із змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

3. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : схвал. розп. Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р>

4. Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР: Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 12 березня 1981 р. № 1654-X. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10/conv>

5. Регіональна політика та місцеве самоврядування: підручник / Ю.О. Куц, В.В. Мамонова, В.В. Наконечний, О.В. Ольшанський; за заг. ред. В.В. Мамонової. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2018. – 208 с.

6. Україна. Число адміністративно-територіальних одиниць. URL : <http://static.rada.gov.ua/zakon/new/NEWSAIT/ADM/zmist.html>

Валов О. В.,
*заступник голови Тернопільської обласної
державної адміністрації*

ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Стратегічною метою реформ, що реалізуються в Україні, Уряд визначив забезпечення комфортних умов проживання в громадах та надання всіх видів послуг населенню згідно з кращими європейськими стандартами.

Першим кроком до досягнення цієї мети стало прийняття політичного рішення і схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, яка будується на важливих принципах Європейської хартії місцевого самоврядування децентралізації та субсидіарності. Визначення Урядом у квітні 2014 року концептуальних засад реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади стало точкою відліку однієї з найскладніших реформ в Україні.

Не зважаючи на величезний спротив з боку деяких сільських і селищних голів, депутатів різних рівнів і населення, на сьогодні створено законодавче підґрунтя для забезпечення децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування, більшість населення України вже проживає в об'єднаних територіальних громадах.

Процеси децентралізації спираються на більш ніж 30 законодавчих та нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення реформи. Наразі від органів державної виконавчої влади вже передано органам місцевого самоврядування суттєву частину повноважень з фінансовим забезпеченням під їх власну відповідальність. Забезпечено бюджетну та податкову децентралізацію, створено умови для співробітництва територіальних громад, триває добровільне об'єднання територіальних громад, законодавчо врегульовано право громад щодо приєднання до вже об'єднаних територіальних громад. Унормовано питання об'єднання громад, розташованих на територіях суміжних районів, здійснюється державна фінансова підтримка добровільно об'єднаних територіальних громад. Триває процес створення та удосконалення діяльності центрів надання адміністративних послуг, покликаних наблизити та спростити надання адміністративних послуг населенню.

У межах дослідження процесів децентралізації в Україні, доцільно виокремити Тернопільську область та покроково відстежити процеси, що відбуваються в рамках зміни адміністративно-територіального устрою, оскільки ця область віддзеркалює процеси децентралізації, які є характерними в цілому для Західного регіону України.

У 2014 році, на початку реформування, система адміністративно-територіального устрою Тернопільської області нараховувала 18 міських, 17 селищних та 580 сільських рад.

Історично складена система розселення в Тернопільській області характеризується малочисельними поселеннями, розташованими на великій відстані одне від одного, через це, обласною державною адміністрацією було проведено величезну комплексну організаційну роботу з аналізу, узгодження, планування розвитку адміністративно-територіального устрою Тернопільської області на засадах децентралізації.

З 2015 року, після затвердження постановою Кабінету Міністрів України Методики формування спроможних територіальних громад, Тернопільською обласною державною адміністрацією у тісній співпраці з територіальними громадами було розроблено та затверджено перспективний план формування територій громад області, у який 8 червня 2018 року рішенням Тернопільської обласної ради було внесено зміни. 21 листопада того ж року Кабінет Міністрів України затвердив зміни до перспективного плану формування територій громад Тернопільської області, закріпивши тим самим комплексне бачення розвитку і формування спроможних об'єднаних територіальних громад.

Враховуючи поселенські особливості Тернопільської області, Перспективним планом визначено, що планується утворення 59 перспективних громад, з яких: 19 – існуючих громад без змін; 29 – існуючих громад з розширенням; 11 – нових громад.

На кінець 2018 року в Тернопільській області вже утворено 49 об'єднаних територіальних громад. Хронологічно створення цих громад відбувалося в такій послідовності:

– у 2015 році утворилося 26 об'єднаних територіальних громад, які охоплювали 28% (3,8 тис км²) території, 21% (228,2 тис осіб) населення області. Загалом об'єдналися 167 міських, селищних та сільських рад (284 населених пунктів);

– у 2016 році об'єдналися 10 територіальних громад, які охоплювали 6% (790,5 км²) території, 5% (57,9 тис осіб) населення

Тернопільської області. Загалом об'єдналися 39 міських, селищних та сільських рад (61 населений пункт);

– у 2017 році утворилися 4 об'єднані територіальні громади, що охопили 6% (771,2 км²) території, 4% (45,9 тис осіб) населення області. Загалом об'єдналися 34 міських, селищних та сільських рад (66 населених пункти);

– у 2018 році утворилися 7 нових об'єднаних територіальних громад та пройшли додаткові вибори до Байковецької сільської об'єднаної громади. Крім того, до міст обласного значення Тернопіль та Бережани приєдналися відповідно 4 і 1 сільські ради.

Підсумовуючи, зазначимо, що 49 об'єднаних територіальних громад охоплюють 616,9 тис населення області (58,6%), 6,2 тис км² території (45,2%). Загалом у склад об'єднаних громад увійшло 282 сільських, селищних, міських рад (45,9%) та 472 населені пункти області (44,6%). Ще низка сільських рад висловила бажання приєднатися до уже сформованих об'єднаних територіальних громад. У Тернопільській області лише 1 із 17 районів не має створених об'єднаних територіальних громад. Вказані цифри красномовно засвідчують, що процеси децентралізації в Тернопільській області позитивно сприймаються і цьому є своє пояснення – мешканці об'єднаних територіальних громад відчували небачені до цього фінансові впливання в їх територію, які позначилися на якості їх життя.

Субвенції з державного бюджету на формування відповідної інфраструктури об'єднаних територіальних громад щороку зростають. Так у 2016 році для 26 новостворених громад у Тернопільській області було передбачено субвенцію у розмірі 141554,4 тис грн, за які реалізовано 225 проєктів, у 2017 році – 115491,2 тис грн та реалізовано 202 проєкти, у 2018 – 90069,3 тис грн, реалізовано 140 проєктів для покращення життєзабезпечення в територіальних громадах.

За останні три роки урядом України спрямовано понад 347 млн грн цільової субвенції на розвиток інфраструктури об'єднаних територіальних громад Тернопільщини, за які реалізовано 566 інфраструктурних проєктів соціального спрямування, зокрема у сфері освіти, культури, дорожньої інфраструктури, придбання спецтехніки для комунальних потреб.

За рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку в об'єднаних територіальних громадах області у 2016 році було реалізовано 1 проєкт на суму 4,71 млн грн; у 2017 році – 12 проєктів за 24,47 млн грн; у 2018 році – 8 проєктів на суму 30,38 млн грн. Отже за три роки

об'єднані територіальні громади освоїли 59,56 млн грн для покращення якості життя населення громад.

У царині залучення міжнародної технічної допомоги 12 об'єднаних територіальних громад області беруть участь у проекті Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) “Децентралізація приносить кращі результати та ефективність”, який спрямований на формування вмій управління ресурсами громади, стимулювання економічного зростання, підвищення залученості громадян до управління тощо. Ще 6 громад вибороли на конкурсній основі право бути учасниками цього проекту. Загальний бюджет проектів, що плануються до реалізації в області сягає 110 млн грн, які спрямовуються на облаштування дитячих і спортивних майданчиків, конференц-залів, модернізації вуличного освітлення, оснащення шкільних кабінетів.

Стан бюджетів об'єднаних територіальних громад також неухильно зростає. Частка доходів цих громад у доходах місцевих бюджетів області зросла від 16% у 2016 році до 22% у 2018.

Упродовж 2015–2018 років у зазначених громадах створено 14 Центрів надання адміністративних послуг, які надають 148 адмінпослуг.

Для ефективного використання ресурсів громад шляхом міжмуніципального співробітництва в Тернопільській області затверджено Програму підтримки співробітництва територіальних громад в Тернопільській області на 2018–2020 роки. Заходами з реалізації програми є спільне використання Центрів надання адміністративних послуг, надання соціальних та культурно-освітніх послуг, житлово-комунальних послуг та співпраці у сфері пожежної безпеки.

Викладені факти дають підстави стверджувати, що наведені вище та інші заходи в комплексі забезпечать успішний розвиток громад Тернопільської області за умови ефективної та результативної спільної роботи між всіма гілками державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування різних рівнів та населенням.

Список використаних джерел

1. Аналітично-інформаційні матеріали Тернопільської обласної державної адміністрації.

ПАРАДИГМА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ «GOOD GOVERNANCE»

Україна сьогодні стоїть на роздоріжжі політичних, економічних, соціальних змін. Саме тому гостро постають питання докорінної зміни моделі управління державою.

Залучення громадськості до процесу державного управління все більш актуалізується. Сформовані інститути громадянського суспільства і громадяни, які безпосередньо залучені в адміністративні процеси, починають відчувати себе суб'єктами, центрами прийняття рішень. Загальні вибори й уряд більшості перестають бути єдиним джерелом законності, і жоден політичний центр не може законно стверджувати, що представляє громадськість у цілому. Ні формальні лідери, ні адміністратори не можуть забезпечити злагоду в суспільстві на підставі свого формального становища. Участь у процесі публічного управління громадськості розширюються. Постсучасні організаційні дослідження стверджують, що керівництво з боку громадськості повинне розвивати діалог і спільні відносини, зрощувати «освічену людину». Центральним елементом управлінських відносин стає людина з її автономією, різноманітністю, вільною від гніту, репресій і експлуатації. Владі експертів не довіряють. Засноване на освіті бачення формальних організацій з вірою в модернізацію, технократизацією, наукове знання, стратегічне планування, контроль, централізацію і спеціалізацію – мета критики адміністративної моделі державного управління. «Правда», «об'єктивність» та «ефективність» – центральні поняття.

Модель «Good Governance» передбачає, що публічне управління будується на засадах поділу влади, реалізації народовладдя, виборності й змінюваності вищих посадових осіб, підзвітності інститутів виконавчої влади суспільству, політичного плюралізму.

Governance містить у собі механізми, процеси та інститути, за допомогою яких громадяни та їхні групи висловлюють власні інтереси, здійснюють свої законні права, виконують обов'язки й залагоджують конфлікти.

Ж. Бурго (Jacques Bourgault, Франція) виділяє такі базові аспекти Good Governance:

- сприйняття суспільством влади як легітимної;
- громадяни перебувають у центрі уваги тих, хто приймає рішення;
- управлінські програми, орієнтовані на суспільство й основані на громадській згоді (based on listening to citizens);
- швидка пристосовність публічної адміністрації до потреб громадян при розподілі суспільних фондів [4, с. 173].

У концептуальному документі «Програма розвитку ООН (UNDP, ПРООН)», прийнятому в січні 1997 р., названо основні характерні риси Good Governance:

1. Участь (Participation)
2. Влада закону (Rule of law)
3. Прозорість (Transparency)
4. Відповідальність (Responsiveness)
5. Орієнтація на консенсус (Consensus orientation)
6. Справедливість (Equity)
7. Ефективність і результативність (Effectiveness and efficiency)
8. Підзвітність (Accountability)
9. Стратегічне бачення (Strategic vision) [3].

Отже, концепція «справедливого урядування» є сьогодні найбільш евристичною моделлю державного управління в умовах розвинутої демократії. На відміну від усіх інших управлінських моделей, вона природно орієнтована на взаємодію державних і суспільних інститутів (громадянського суспільства) у процесі вироблення та реалізації загальних рішень.

Концепція «Good Governance» спочатку розроблялася з метою забезпечення сталого розвитку найвідсталіших держав світу. Однак її ідеї (прозорість і підзвітність суспільству органів влади тощо) у разі їхньої успішної імплементації у українському середовищі можуть значно прискорити просування нашого суспільства шляхом зміцнення демократії, становлення громадянського суспільства й розвитку ринкової економіки [2].

Україна, яка обрала європейський вектор розвитку, має рухатися інноваційним шляхом створення людиноорієнтованої моделі управління. Наразі скорішого вирішення потребує проблема збільшення самостійності регіонів. Це стосується як визначення довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку регіону, вибору засобів її реалізації, формування та

забезпечення ефективного перерозподілу ресурсів, так і забезпечення участі органів місцевого самоврядування, територіальних громад та населення до процесів управління й вирішення поточних і перспективних проблем соціально-економічного розвитку. Вважаємо, що найбільшою мірою вирішенню цих завдань сприятиме впровадження моделі публічного управління «Good Governance» в усі сфери управління державою.

Список використаних джерел

1. Корженко В.В. Методологічні та евристичні інтенції сучасної концепції Governance / В.В. Корженко, В.В. Нікітін // Державне будівництво. – 2006. – № 1. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/e-book/doc/1/01.pdf>.

2. Грищенко І. М. Характеристика принципів діяльності органів місцевого самоврядування України / І. М. Грищенко // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Вип. 190. Т. 202. Державне управління. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 188 с. – С. 85-90.

3. A Decade of Measuring the Quality of the Governance: Governance Matters 2006. Worldwide Governance Indicators. - The World Bank, 2006. - P. 2.

4. Governance: Concepts and Applications / Corkery, Joan (ed.), with IAS Working Group, International Institute for Administrative Studies - Brussels, 1999. - P. 173.

Бесарабець В.О., магістр

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМ РОЗВИТКОМ

Основні тенденції організації публічного управління та адміністрування в розвинутих країнах світу базуються на децентралізації, що здійснюється шляхом передачі значного обсягу повноважень органам місцевого самоврядування, цим самим, передбачаючи максимальне залучення громадськості до процесу прийняття рішень. Децентралізація влади здійснюється на основі принципу субсидіарності (принцип ґрунтується на основі механізму управління суспільством «знизу вгору», ефективність вирішення проблем повинно бути у компетенції спроможних на це органів місцевого самоврядування).

Доцільно нагадати, що принцип субсидіарності - це громадсько-політичний принцип, за яким вищі суспільні одиниці мають право і повинні розв'язувати лише ті проблеми, на виконання яких нижчі структури не здатні. Цей принцип дійсний з часу підписання угоди про Європейський Союз та відповідно до Маастрихтської угоди є базовим для Європейського Союзу [3].

Децентралізація – це процес передачі частини функцій та повноважень центральних органів влади органам місцевого самоврядування, тобто процес розширення та зміцнення прав і повноважень територіальних громад з одночасним звуженням прав і повноважень відповідного центру. Децентралізація може розглядатись як цілеспрямований процес розширення повноважень органів місцевого самоврядування з метою:

- оптимізації і підвищення ефективності управління суспільно важливими справами;

- своєчасного та якісного надання всіх необхідних послуг громадянам у повному обсязі;

- найповнішої реалізації місцевих інтересів;

- створення розгалуженої системи місцевого самоврядування, за якої питання місцевого значення вирішуються представниками не центрального уряду, а територіальної громади.

Загалом у більшості країн-членів ЄС в останні десятиліття відбулися процеси посилення субнаціональних рівнів управління, проте за різними схемами. Розглядаючи започатковану ініціативу укрупнення територіальних громад в Україні, доцільно звернути увагу на подібні заходи, які були проведені в багатьох країнах-членах ЄС [1; 2]. Зокрема, шлях об'єднання і посилення власне локального рівня управління пройшли північноєвропейські та окремі постсоціалістичні центрально- та східноєвропейські країни. При цьому йдеться насамперед про унітарні країни. Усього у період з 1950 р. у Європі загальна кількість органів місцевого самоврядування суттєво скоротилась майже на 40 тис, що обумовлено як процесами урбанізації, так і націленістю на підвищення ефективності забезпечення суспільними послугами (благами) на місцевому рівні. Така тенденція започаткувалася у країнах північної Європи, уряди яких першими прийняли рішення щодо укрупнення територіальних одиниць до розмірів, які є оптимальними для реалізації урядових соціальних програм. Наприклад, у Данії з 2007 р. ще більше посилено систему місцевого самоврядування шляхом укрупнення територіальних громад і закріплення за ними надійних джерел надходжень.

Зокрема, кількість комун зменшилася з 271 до 98, а їх розмір суттєво збільшився – майже 75% громад з чисельністю населення понад 30 тис, а середня чисельність перевищує 50 тис. осіб. Крім того, укрупнення стосувалось і регіонів – з 14 до 5 із населенням 0,6-1,6 млн осіб, що дозволило їм увійти до групи регіонів рівня NUTS-2 (стандарт територіального поділу країн для статистичних цілей. Охоплює лише країни ЄС) і відповідно стати об'єктами регіональної політики ЄС (політики згуртування ЄС).

Так з 2014 року в Україні було сформовано та прийнято цілу низку нормативно-правових актів, найважливішими серед яких є:

- Закони про внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України

- Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад»

- Закон «Про співробітництво територіальних громад»

- Закон «Про засади державної регіональної політики»

- Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства»

- Пакет законів щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг.

Зміни що відбулися у законодавчій базі значно посилили мотиваційну складову до регіональної співпраці в державі. Також було створено необхідні умови для впровадження механізмів формування спроможних об'єднаних територіальних громад (далі - ОТГ), які відтепер виходять на незалежний фінансовий рівень.

Спроможною територіальною громадою є така громада, в якій місцеві джерела наповнення бюджету, інфраструктурні та кадрові ресурси є достатніми для вирішення її органами місцевого самоврядування питань місцевого значення, передбачених законодавством, в інтересах жителів громади. Тому спроможна ОТГ є основою та найменшою одиницею адміністративної реформи, яка передбачає проведення децентралізації влади.

Практичний досвід реалізації процесів децентралізації на місцевому рівні дає змогу виокремити такі позитивні зрушення:

- посилюється місцеве самоврядування;

- змінюються положення про адміністративно-територіальний устрій: територія України відтепер поділена на області, райони і громади. Громада є первинною одиницею адміністративно-територіального устрою;

- впроваджується принципи повсюдності, що означає передачу земель у розпорядження органів місцевого самоврядування та закріплення за населеними пунктами;

- закріплюється принцип спроможності місцевого самоврядування, що гарантує наділення його достатніми повноваженнями та ресурсами;

- відтепер історичні, економічні, екологічні, географічні, демографічні особливості, етнічні та культурні традиції враховуються при плануванні сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць;

- відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування закріплюється принцип субсидіарності, що гарантує передачу на місця, в громади, максимальної кількості повноважень, які органи місцевого самоврядування здатні виконати;

- запроваджується ефективне самоврядування на обласному та районному рівнях, як цього вимагає відповідна Європейська хартія – ради отримують право утворювати виконавчі органи, які будуть їм підконтрольні та підзвітні. Ради самостійно затверджують голів виконавчих комітетів;

- скасовуються місцеві державні адміністрації, ліквідуються посади голів місцевих державних адміністрацій, натомість вводиться інститут префектів, що мають скоріше контролюючі (дотримання законів), ніж адміністративні функції;

- закріплюються гарантії щодо матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування, зокрема щодо місцевих податків та зборів, а також частки загальнодержавних податків та інші доходи місцевих бюджетів на фінансування власних і делегованих повноважень;

- із запровадженням Конституційних змін земля, рухоме і нерухоме майно, природні ресурси, інші об'єкти, що перебувають на території громад, підпадають під юрисдикцію територіальних громад та їх органів місцевого самоврядування – жодне питання місцевого значення не може вирішуватися без їхньої згоди.

Разом з позитивними тенденціями у системі місцевого самоврядування проявляють себе і негативні наслідки перехідного періоду передачі повноважень від органів державної виконавчої влади до органів місцевого самоврядування. Варто звернути увагу на такі основні негативи:

- роздрібний акциз пручатиметься адмініструванню через відсутність касових апаратів та інші засоби ухилення від його сплати. І, зрештою, істотну частку надходжень від власних податків на місцях все

одно доведеться спрямовувати на забезпечення державних функцій – середньої освіти та базових медичних послуг;

- українці, болісно сприймають втручання держави в їх приватний простір. Тож існує небезпека, що мешканці малих громад наполягатимуть, що сільський голова на 800 жителів та школа з 20 вчителями на 20 дітей – запорука виживання їх села;

- середні школи та лікарні фінансуватимуться з державного бюджету шляхом спеціальної субвенції. А також, самостійно за рахунок місцевих бюджетів. А оскільки коштів у держави найближчими роками буде обмаль, лікарні та школи можуть зіткнутись із серйозною проблемою відсутності коштів на утримання навчальних закладів у малих містечках і постати загроза недофінансування, а як результат – невиплата заробітної платні;

- префекти отримують симбіоз повноважень, що властиві, скоріше судовій владі та прокуратурі. Обсяг повноважень, які надаються префекту, може призвести до нової форми корупції в регіонах [4].

Отже, незважаючи на успішність і необхідність реформи децентралізації проблемними залишаються ще багато питань. Зокрема, існує необхідність доповнити нормативно-правову базу у сфері децентралізації влади новими положеннями щодо служби в органах місцевого самоврядування та визначити засади адміністративно-територіального устрою України.

Список використаних джерел

1. Balancing Democracy, Identity and Efficiency: Changes in Local and Regional Structures in Europe / The Council of European Municipalities and Regions (CEMR). – 2008. – 96 p.

2. Wollmann H. Reorganizing Local Government: Between Territorial Consolidation and Two-tier Intermunicipality // НКJU-ССРА. – 2011. – 11(3). – P. 681-706.

3. Грищенко І. М. Зарубіжний досвід управління регіональним розвитком [Електронний ресурс] / І. М. Грищенко // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2018. - № 5. - Режим доступу до журналу: <http://www.dy.nayka.com.ua>

4. Режим доступу : <http://tridentua.info/novyny/%D0%B4%D0>

Бірюков В.В., аспірант

*Харківського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

З набуттям нашою країною державного суверенітету особливої уваги та пріоритетним напрямком державної політики має стати раціональне використання, збереження та відтворення природних ресурсів, що є національним багатством усіх громадян України.

Реформи, які здійснюються в умовах євроінтеграційних процесів мають на меті змінити участь держави в господарській діяльності, а саме зорієнтувати господарську систему на вибір найефективніших варіантів збереження та використання природних ресурсів з урахуванням досвіду закордонних країн.

У сучасній екологічній політиці є потреба практичної реалізації наукових підходів щодо забезпечення екологічної безпеки в Україні, а саме під час реформування природоохоронної системи варто звернути увагу на вдосконалення управлінської, структурно-організаційної та нормативно-правової діяльності в галузі охорони довкілля.

Управління у сфері природокористування та охорони довкілля передбачає державне регулювання щодо забезпечення екологічної безпеки нормативно-правовими нормами та дотримання вимог чинного законодавства шляхом здійснення систематичного контролю за використанням та охороною природних ресурсів, станом довкілля і застосування необхідних заходів впливу до порушників екологічної безпеки.

Державне регулювання - це сукупність інструментів, за допомогою яких держава встановлює вимоги до всіх учасників господарської діяльності і громадян. Воно включає закони, формальні та неформальні розпорядження та допоміжні правила, що встановлюються державою.

Управління як суспільне явище, що відпрацьоване і пристосоване людьми для вирішення життєвих проблем, має багатогранний характер, складається з різноманітних елементів і взаємозв'язків. Це зумовлено тим, що в управлінні як суб'єктом, так і об'єктом управлінського впливу

виступає людина. Визначальним є те, що управління органічно включене в механізми взаємодії природи, людини, суспільства [2].

Отже, державне регулювання створює умови для діяльності суб'єктів і об'єктів управління в цілому, даючи можливість ефективного впливу не тільки на об'єкти управління, а й вплив на суспільне середовище усіх об'єктів.

Визначні представники філософської думки Новітнього часу (Г. Гроцій, Т. Гоббс, Б. Спіноза, Д. Локк) обстоювали ідею верховенства закону, вимогу дотримання правової справедливості, договірну концепцію держави. Первинною ланкою суспільності і державності ними вважається людина, а індивідуальні засади у суспільному житті є фактором боротьби проти корпоративізму та ієрархізму, властивих системі феодальних відносин. Перехід людей з природного стану до стану державного вони пов'язували не лише із суспільним розвитком, а й з історичним поділом праці. Висунуту Д. Локком ідею поділу влади на окремі гілки - законодавчу, виконавчу і судову - було підтверджено досвідом державного будівництва у різних країнах [2].

В Україні, як у всіх цивілізованих країнах, пріоритетним національним інтересом є забезпечення екологічної безпеки в умовах потенційних і реальних стихійних лих, аварій і катастроф. Здійснення цього життєво важливого завдання на сучасному етапі в екологічній сфері набуло в нашій державі безпрецедентної гостроти.

Зростання масштабів господарської діяльності, науково-технічний прогрес зумовлює посилення антропогенного тиску на довкілля та порушення рівноваги в навколишньому природному середовищі. Це, в свою чергу, призводить до загострення соціально-економічних проблем. Поряд з вичерпанням запасів невідновлюваних сировинних та енергетичних ресурсів зростає забруднення довкілля, особливо водних ресурсів та атмосферного повітря, зменшуються площі лісів і родючих земель, зникають окремі види рослин, тварин тощо. Зрештою це суттєво підриває природно-ресурсний потенціал розвитку держави, негативно впливає на добробут та здоров'я населення, а також генерує загрози національній безпеці держави [5].

Перехід до сталого розвитку становить нові вимоги щодо забезпечення екологічної безпеки, де екологічні принципи сталого розвитку в сучасних умовах не враховуються багатьма суб'єктами господарювання. Як результат, в останні десятиліття сформувалися глобальні проблеми та

загрози, серед яких однією з центральних є деградація навколишнього середовища.

У статті 3 п.4 Закону України “Про Національну безпеку” визначено, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо [3].

У науковому розумінні поняття “екологічна безпека” досліджується багатьма вченими, у цьому зв’язку правильне тлумачення є надзвичайно важливим, адже воно повинно відображати практичну сутність змісту з урахуванням послідовності найбільш суттєвих елементів.

Відзначимо, що в Україні на сучасному етапі також не існує однозначної думки щодо розуміння сутності екологічної безпеки. Так М.Хілько належить наступне визначення: “Екологічна безпека – сукупність дій та комплекс відповідних заходів, процесів, які забезпечують екологічний баланс на планеті та в різних її регіонах на рівні, до якого людина може адаптуватися фізично, без збитків (політичних, соціально-економічних). Це також будь-яка діяльність людини, що виключає згубний вплив на екологічне середовище та не порушує баланс природних або змінених людиною природних компонентів середовища і процесів, що зумовлює тривале або необмежене в часі існування певної екосистеми” [6].

Качинський А. притримується думки, що екологічна безпека - це стан захищеності життєво важливих інтересів об’єктів екологічної безпеки (особистості, суспільства та держави) від загроз природного, техногенного та соціального характеру, а також забруднень внаслідок антропогенної діяльності (аварій, катастроф, тривалої господарської та воєнно-оборонної й іншої діяльності), від природних явищ і стихійних лих [4].

Аналіз законодавства України та сучасної спеціальної еколого-правової літератури дає підстави стверджувати, що найбільш повним і точним, розкриває поняття екологічної та національної безпеки з правової точки зору визначення: “екологічна безпека є складовою національної безпеки, тобто такий стан розвитку суспільних правовідносин і відповідних їм правових зв’язків, за яких системою правових норм, інших державно-правових і соціальних засобів гарантується захищеність прав громадян на безпечне для життя та здоров’я довкілля, забезпечуються регулювання здійснення екологічно небезпечної діяльності і запобігання погіршення стану довкілля та інших наслідків, небезпечних для життя та

здоров'я особи, суспільства, яка потребує чіткої конституалізації в чинному законодавстві України” [1].

Підсумовуючи існуючі поняття сутності “екологічна безпека” та узагальнення зазначених вище визначень можна дійти висновку, що забезпечення екологічної безпеки слід розглядати як процес управління природоохоронною системою у сфері національної безпеки, за державними і недержавними інституціями щодо додержання вимог природоохоронного законодавства для прогресивного розвитку держави і суспільства.

Важливим чинником у забезпеченні екологічної безпеки є раціональне використання природних ресурсів як головної соціальної функції держави.

Автори навчального посібника “Теорія та історія державного управління” (Г.Одінцова, В.Дзюндзюк, Н. Мельтюхова та ін.) вважають за доцільне виокремити наступні види функцій. Одна із них, яка належить до головних функцій державного управління є *соціальні*, а саме: забезпечення раціонального використання природних ресурсів [2].

Результатом сучасного розвитку промисловості, сільського господарства, енергетичної галузі в більшості випадків є нераціональне використання природних ресурсів, їх подальше виснаження та незворотна деградація навколишнього середовища з одночасним зростанням ризиків виникнення надзвичайних ситуацій, насамперед техногенного походження.

На сьогоднішній день досягнуто певного узгодження принципових характеристик щодо розкриття поняття “екологічна безпека”. Вважаємо, що в науковому сенсі та для практичного втілення дане визначення потребує подальшого вивчення з урахуванням змін, які відбуваються в природі, державі, суспільстві.

Список використаних джерел

1. Азаров С.І. Екологічна безпека як складова національної безпеки України / С.І. Азаров, Ю.В. Литвинов // Екологічна безпека. – 2012. - № 2.- С. 142-146.

2. Державне управління: курс лекцій/за заг.ред. Д.І.Дзвінчука. - ДЗВ 2-ге вид., переробл і доповн. - Івано- Франківськ : Місто НВ, 2012 - 616 с. Ст13, 18,80.

3. Закон України “Про Національну безпеку” від 21.06.2018 N 2469-VIII. Електронний ресурс: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

4. Качинський А.Б. Екологічна безпека України: системні принципи та методи її формалізації / А.Б. Качинський, Ю.В. Єгоров // Національна

безпека: український вимір : щоквартальний наук. зб. – 04/2009. – № 4. – С. 71-79.

5. Національний інститут стратегічних досліджень. Електронний ресурс: <http://www.niss.gov.ua/articles/993/>

6. Хилько М. І. Екологічна безпека України: Навчальний посібник / М. І. Хилько. – К., 2017. – арк. ст. 22.

Верещага А.О., студент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

РОЗВИТОК ВИННО-ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В сучасних умовах одним із видів туризму, що розвивається найбільш динамічно, можна назвати гастрономічний туризм. Цей вид туризму має значні перспективи розвитку, а організація гастрономічних турів сприяє відродженню національних кулінарних традицій. З організаційної точки зору гастрономічний туризм передбачає знайомство з особливостями технологій приготування місцевих харчових продуктів, історією і традиціями їх споживання, а також можливу участь туриста в приготуванні національних страв, відвідання кулінарних і винних фестивалів та конкурсів.

Закарпатська область має у своєму розпорядженні великі туристичні можливості та ресурси для організації тематичних винно-гастрономічних турів, пов'язаних з культурою вирощування винограду, виробництвом вина та його вживанням, а також вживанням страв національної кухні [1,2].

Так, за дослідженнями вчених, Закарпаття на сьогоднішній день є лідером в Україні по розвитку винного туризму серед приватних виноробів. В Закарпатській області нараховується близько 150 виноробів, що займаються вирощуванням вина та приймають активну участь у формуванні культури споживання сонячного напою, в області проводиться 5 виноробних фестивалів, учасниками яких є понад 150 тисяч туристів з усіх куточків України. До найвідоміших винних фестивалів Закарпаття відносять такі:

«Червоне вино», «Біле вино», «Сонячний напій», «Угочанська лоза», «Закарпатське Божоле», які стали візитною карткою краю [3].

Туристичним інформаційним центром Закарпаття на замовлення Асоціації приватних виноробів краю розроблено унікальний турпродукт "Винний шлях Закарпаття" та підготовлено екскурсоводів по маршруту, розроблено анімаційні програми, щоб перетворити виноробні господарства на туристичний об'єкт підвищеної привабливості й продемонструвати збір винограду, гастрономічні традиції, культуру виноробства, а також запропонувати дегустацію вина та традиційні сувеніри.

Таким чином, можна сказати, що ринок послуг винного туризму на Закарпатті активно розвивається, існує досить значний перспективний попит на винні тури серед туристів і не тільки. Дедалі більше виноробів презентують свої вина на різних виставках, фестивалях, дегустаційних залах тощо. Цей вид туризму стоїть на міцному підґрунті, але для того, щоб в подальшому сприяти його розвитку, доцільно було б розвивати інфраструктуру Закарпаття, проводити маркетингові кампанії задля розповсюдження інформації щодо винних фестивалів та дегустаційних залів, збільшити територію виноградників.

Розвиток мережі винних шляхів дає регіону ряд соціально-економічних переваг, а саме: збільшення потоку туристів та обсягів збуту продукції місцевих виробників винограду і вина, зростання кількості робочих місць, підвищення рівня культури споживання вина, формування позитивного іміджу регіону на міжнародному та вітчизняному ринках.

Список використаних джерел:

1. Басюк Д.І. Збірник матеріалів за результатами IV науково-практичної конференції студентів та молодих вчених «Сталий розвиток України: проблеми і перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 2016 рік) / Д.І. Басюк. – Кам'янець-Подільський, 2016. – С. 121–123

2. Басюк Д.І. Інноваційний розвиток гастрономічного туризму в Україні / Д.І. Басюк // Наукові праці НУХТ. – 2012. – № 45. – С. 128–132.

3. Божук Т.І. Сучасний стан і перспективи розвитку винного туризму (на прикладі Закарпатської області). / Т.І. Божук, Л.А. Прокопчук // Туристична індустрія: сучасний стан і перспективи розвитку: VI міжнар. наук.- практ. конф., 28–29 квітня 2011 р. – Луганськ, 2011. – № 6. – Том 2. – С. 171–177.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АКТИВНОГО ТУРИЗМУ

Стрімкий розвиток туризму, а особливо активного у світі та Україні стимулює державні органи влади використовувати усі можливості для покращення управління цим процесом з метою залучення більшої кількості туристів, підвищення рівня безпеки подорожей та розповсюдження інформації про цікаві місця нашої країни. У розвинених країнах створена та успішно функціонує розгалужена мережа закладів туристичної інфраструктури, яка включає інформаційні центри. Через такі заклади туристи, які відвідують певну дестинацію, отримують необхідну їм інформацію про місце перебування. В Україні туристично-інформаційні центри (ТІЦ) функціонують лише у 13-ти містах, оскільки відсутня їх належна підтримка з боку держави.

Туристично-інформаційні центри створено у Києві, Львові, Одесі, Миколаєві, Запоріжжі, деяких містах Криму, у малих містах західного регіону України. У західному регіоні України ТІЦ функціонують за підтримки місцевих органів влади, тобто без державного фінансування. Діяльність цих ТІЦ спрямована на огляд цікавих об'єктів в межах міст або ж поблизу них [1].

На нашу думку, туристично-інформаційний центр (ТІЦ) - це організація, в якій надають інформацію та консультації про туристичні можливості та ресурси місцевості, яку відвідують туристи, а також здійснюють обмін такою інформацією з іншими ТІЦ та організаціями і управліннями.

Є різні види туристично-інформаційних центрів – це міські центри, екологічні, маркетингові, презентаційні, культурницькі, дорожньо-інформаційні, допоміжні офіси та місця тощо.

Основними засадами здійснення інформаційно-консультаційного забезпечення розвитку активного туризму являються [2, 3]:

- відкритість – інформаційно-консультаційна допомога повинна бути надана будь-якій людині, що за нею звернулась та являється представником цільової групи;

- незалежність, об'єктивність і наукове підґрунтя інформації та рекомендацій, що розповсюджуються туристично-інформаційними центрами;

- конфіденційність у стосунках з клієнтами;

- адекватність – діяльність туристично-інформаційного центру повинна відповідати дійсній місцевій ситуації, можливостям та потребам клієнтів, а використання методів роботи та технології повинні відповідати конкретним напрямкам діяльності центру;

- досягнення цілей інформаційно-консультаційної діяльності протікає в рамках державної політики і не суперечать їй;

- співпраця з іншими організаціями, що займаються місцевим розвитком.

Головними завданнями туристично-інформаційного центру є:

- сектор розміщення;

- транспортні послуги;

- культурні заклади та події;

- загальна туристична інформація про регіон;

- креативність туристичної індустрії і т.і

В результаті формування національної мережі ТІЦ покращиться управління та регулювання туристичною діяльністю на державному рівні, що призведе до приваблення в Україну більшої кількості туристів.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації (UNWTO World Tourism Organization). - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www2.unwto.org/>.

2. Кудінова І.П. Інформаційно-консультаційне забезпечення діяльності туристичної фірми// Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики: збірник наукових праць»: 19 квітня 2018 року. – Полтава: ПП «Астроя», 2018. – С.79-82.

3. Сільськогосподарська дорадча діяльність. Навч. посіб. / Кудінова І.П., Бесчастна М.В. - К.: «КОМПРИНТ», 2015. – 490 с.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН, ЯК МЕТОД ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ

Визначальна роль у забезпеченні суспільного розвитку належить державі, яка здійснює управлінський вплив через систему державного управління.

Однією з основних суспільних функцій держави є економічна, яка полягає у створенні організаційно-правових умов ефективної економічної діяльності суспільства.

Основою державного управління економікою є своєчасне і правильне врахування об'єктивних економічних законів, характеру суспільних відносин у конкретний історичний період, розвитку продуктивних сил, ступеня інтегрованості країни у світове економічне співтовариство.

На кожному етапі соціально-економічного розвитку країни державне управління економікою є владним механізмом впровадження державної економічної політики, метою якої є досягнення максимально можливого добробуту суспільства шляхом всебічного розвитку соціально-економічної системи країни та забезпечення соціальної і політичної стабільності.

Економічна політика держави охоплює всі аспекти функціонування економіки, а в процесі її вироблення формується та законодавчо закріплюється сукупність цілей державного управління економікою, реалізацію яких забезпечують органи державної влади.

Цілі державного управління економікою лежать у площині забезпечення її ефективного розвитку і визначаються рівнем та середовищем функціонування національної економічної системи з урахуванням можливостей і загроз, сильних і слабких сторін. Такі цілі закріплюють у спеціальних законах, стратегіях економічного розвитку країни, концепціях, програмних документах президента та програмах діяльності уряду.

Досягнення цілей державного управління у сфері економіки ґрунтується на конституційних засадах щодо побудови соціально орієнтованої ринкової економіки і здійснюється через реалізацію певної сукупності функцій.

Державне управління економікою базується на використанні функцій державного управління, зокрема, організації, плануванні та прогнозуванні, мотивації, регулюванні, контролю.

Ринкова економіка має тенденцію до постійного ускладнення.

Вона досягла свого апогею в часи домінування матеріально-речового виробництва, основним економічним принципом якого є раціоналізм, а доміантним мотивом – гроші та прибуток. Принцип «час – це гроші» став головним, а людина була витіснена на другий план.

У ринковому середовищі ціна є одним із найважливіших інструментів регулювання економіки. Зокрема, за допомогою цін виробництво підпорядковується суспільним потребам, вираженим у формі платоспроможного попиту, ціни стимулюють зниження витрат на виробництво та реалізацію товарів і послуг, запровадження досягнень науково-технічного прогресу, підвищення якості продукції, що виробляється.

Усі ці регулюючі функції ціна може виконувати найбільш ефективно лише в умовах вільного ціноутворення, тобто тоді, коли вона формується тільки під впливом ринкових чинників. Та досвід свідчить, що ринок та вільні (ринкові) ціни не є універсальними засобами регулювання економіки. Вони не здатні враховувати всієї різноманітності умов і цілей соціально-економічного розвитку країни.

Стимулюючий вплив вільних цін на економіку можна забезпечити лише в умовах ринку, на якому діє досконала конкуренція, обмежується недобросовісна діяльність монополій, ефективно працює вся ринкова інфраструктура.

Вільні ринкові ціни можуть реагувати тільки на ті зміни в економіці, які відображаються у платоспроможному попиті. Однак вільні ціни не можуть враховувати економічні, екологічні та інші проблеми, що породжує небажані наслідки для суспільства. Врахування всіх цих обставин можна забезпечити лише за рахунок цілеспрямованого державного регулювання цін.

Світова практика підтверджує, що державне регулювання цін тією чи іншою мірою наявне в усіх країнах. Сутність і форми державного втручання у процеси ціноутворення залежать від стану економічного розвитку країни.

На етапі початкового формування ринкових відносин держава мусить безпосередньо втручатися і у механізм ціноутворення, компенсуючи нездатність ринку утворювати рівноважні ціни. А за умов розвинутого ринку державне втручання обмежується тільки відповідним впливом на передумови та побічні наслідки вільного ціноутворення.

Державне цінове регулювання в Україні регламентується спеціальним законодавством. Закони в галузі ціноутворення встановлюють основні правила формування та застосування цін у країні, порядок контролю за цінами, відповідальність за його порушення, права та обов'язки окремих органів виконавчої влади у сфері ціноутворення.

Список використаних джерел

1. Державне управління та державне регулювання національної економіки [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://pidruchniki.com>
2. Гринькова В.М., Новикова М.М. Державне регулювання економіки [Електронний ресурс]. - Режим доступу <https://pidruchniki.com>
3. Савченко В.Ф. Національна економіка [Електронний ресурс]. - Режим доступу <https://pidruchniki.com>

Дзядук Г.О., аспірант

*Харківський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентіві України*

ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Питання необхідності формування комплексного механізму державного регулювання розвитку малого та середнього агробізнесу є вкрай актуальними, оскільки неправильно обрані інструменти можуть спричинити фрагментарність, непослідовність та нелогічність практичних дій органів публічної влади. Він має базуватися на ідеологічних засадах, пов'язаних з максимізацією реалізації потенціалу сільського господарства шляхом ефективного функціонування всієї державно-управлінської системи.

Правовий, економічний, інституціональний, соціальний та інформаційний механізми державного регулювання розвитку малого та середнього агробізнесу в Україні функціонують одночасно і в тісному взаємозв'язку. Але аналіз даного процесу свідчить про відсутність комплексного бачення з боку держави на подальшу розбудову даного

явища, тобто спостерігається орієнтація лише на часткове вирішення окреслених вузьких місць. Разом з тим, розвиток малого та середнього агробізнесу має на меті гармонізацію пріоритетів державної аграрної політики та досягнення визначених її стратегічних орієнтирів відповідно до сучасних змін зовнішнього середовища.

На наш погляд, комплексний механізм державного регулювання має розглядатись як складна державно-управлінська система і включати в себе п'ять функціональних механізмів:

- правовий (положення Конституції України, кодексів, законів, постанов, розпоряджень, наказів, регламентуючих та дозвоільних документів актів міжнародного права тощо);

- економічний (управління фінансово-кредитною, грошово-валютною, інвестиційно-інноваційної, кредитною, фіскальною, страховою діяльністю тощо);

- інституціональний (створення сприятливого бізнес-середовища через ефективну взаємодію органів публічної влади);

- соціальний (формування стійких соціальних звязків та упорядкування процесів соціального розвитку);

- інформаційний (забезпечення інформаційно-консультативного супроводження ведення бізнесу в сучасних умовах науково-технічного прогресу).

Комплексний механізм державного регулювання розвитку малого та середнього агробізнесу має базуватися на гармонізації економічної, екологічної та соціальної складових в контексті реалізації триєдиної концепції сталого розвитку. Основними елементами економічного розвитку є: дотримання економічних законів розвитку; збалансований розвиток виробничого потенціалу; оптимізація виробничих і розподільних відносин. Складові екологічного розвитку включають: дотримання природних законів розвитку; використання ресурсозберігаючих технологій; забезпечення безвідходного виробництва. Механізми соціального розвитку вирішують питання: всебічного розвитку людського капіталу; повної зайнятості і солідарної відповідальності; високого рівня добробуту і якості життя [1].

Успішність функціонування комплексного механізму державного регулювання розвитку малого і середнього агробізнесу України буде реалізовуватись через: реалізацію системних проектів та галузевих програм; створення системної взаємодії між представниками агро-

підприємництва; забезпечення експертно-аналітичного консультування ведення агробізнесу; зменшення обсягу трансакційних витрат в аграрному секторі економіки; організація масових комунікативних заходів з обміну кращими практиками тощо.

Дієвість комплексного механізму державного регулювання розвитку малого і середнього агробізнесу України має бути забезпечена шляхом виваженої політики з боку держави щодо довгострокового розвитку аграрного сектору економіки, закріплення визначених стратегічних орієнтирів через системність дій у вирішенні проблемних питань [2, 3]. Відповідні дії сприятимуть розбудові інституту агропідприємництва, підвищенню його ефективності; поєднання бізнесу та новітніх розробок аграрної та економічної науки; зниженню рівня безробіття серед сільського населення, забезпечення гідних умов життя мешканців сільських територіальних громад; екологізації та соціальної відповідальності ведення агробізнесу [4].

Саме сформований комплексний має стати каталізатором зміцнення партнерських структур серед представників малого, середнього і великого агробізнесу, що сприятиме реалізації потенціалу сільських територіальних громад, вирішенню нагальних проблем економічного, соціального та екологічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Чайківський І.А. Механізми забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств / І.А. Чайківський // Інноваційна економіка. -2014. - № 6. – С. 108-114.

2. Ульянченко Ю. О. Комплексний механізм державного регулювання розвитку конкурентного середовища в аграрному секторі економіки / Ю. О. Ульянченко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2013. – № 1(43). – С. 153 – 161.

3. Ульянченко Ю. О. Проблеми інвестиційної привабливості регіонів України / Ю. О. Ульянченко, О. І. Винокурова // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2010. – Вип. 1 (28). – С. 139 – 144.

4. Ульянченко Ю. О. Методологічні засади формування кластерної політики в умовах глобалізації / Ю. О. Ульянченко // Державне будівництво – 2010. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн. : <http://www.kbuapa.kharkov.ua>.

Довбня О.Б., аспірант
*Харківський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентіві України*

ПАРТИСИПАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА НАЛЕЖНОГО УПРАВЛІННЯ МІСТОБУДІВНОЮ СФЕРОЮ

Основним завданням органів місцевого самоврядування є сталий розвиток територіальної громади. Діяльністю, яка сприяє забезпеченню процесів управління розвитком населених пунктів, планування забудови, реконструкції та експлуатації адміністративно-територіальних одиниць відповідно до потреб населення й виробництва, є містобудування. Розвиток містобудівної сфери в свою чергу є запорукою сталого розвитку населених пунктів.

На цей час в населених пунктах при реалізації містобудівних проектів і органи місцевого самоврядування, і забудовники стикаються з певними проблемами комунікації з місцевими мешканцями. Це стосується як забудови (окремої чи комплексної), так і реконструкції елементів вулично-дорожньої мережі або інженерних мереж.

Вказана проблема може виникати через декілька факторів. Це може бути як проблема низького рівня взаємодії органів місцевого самоврядування з територіальною громадою так і бути інструментом щодо вирішення окремих політичних задач, або бути взаємопов'язаними одна з іншою. У будь-якому разі, соціальне напруження під час здійснення будівництва є негативним чинником, який потребує невідкладного вирішення.

Як правило, у подібних випадках приймається одне з наступних рішень: зупинити будівництво; не враховувати соціальне напруження, та продовжувати будівництво; провести загальні збори громадян згідно з положеннями Статутів територіальних громад.

У будь-якому випадку фінансово страждає забудовник та кінцевий споживач, крім того страждає репутація органу місцевого самоврядування.

Слід зазначити те, що приймаючи рішення щодо продовження будівництва незважаючи на соціальну напругу органи місцевого самоврядування та забудовник не будуть порушувати чинне законодавство. Врахування інтересів громади не передбачено серед документів для

будівництва, які повинен надати забудовник до органів державного архітектурно-будівельного контролю.

Обов'язковість врахування інтересів громади щодо містобудівної політики в межах населених пунктів законодавчо закріплено лише Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності». Так, 21 статтею вказаного закону передбачено врахування громадських інтересів тільки під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні [1].

Проте, в таких видах містобудівних документацій, без яких законодавчо не може провадитись містобудівна діяльність в населених пунктах як генеральний план населеного пункту та плану зонування території (зонінгу) мають на меті перспективну концепцію забудови. Та в них не вирішуються питання окремої забудови.

Тобто навіть при врахуванні інтересів громад при розробці та прийнятті матеріалів містобудівних документації на місцевих рівнях мешканцям не можливо визначити параметри окремої забудови в межах житлових утворень (за виключенням вимог містобудівних регламентів передбачених планом зонування – поверховості, висотності та щільності забудови).

Однак, навіть відповідно цього Закону, інтереси враховуються вже на етапі прийнятих рішень, а не при підготовчому етапі, чи залученні громади для прийняття рішень.

Як відомо, термін «партисипація» (участь, громадська участь) було сформульовано у 1969 році, коли в журналі «JAPA» (Journal of the American Planning Association) Шеррі Р. Арнстейн була опублікована стаття «Дробина громадської участі» [2]. Ш. Арнстейн в своїй статті сформулювала рівні громадської участі у вигляді дробини, де участь громади визначена трьома рівнями («неучасть», «формальний підхід», «рівень громадського управління») з декількома підрівнями від найнижчої ланки – «маніпуляція», до найвищої – «громадський контроль». Цією «дробиною» Ш. Арнстейн спробувала допомогти у вирішенні питання: чи є процес, який запроваджує влада процесом залучення громад та на якому рівні (ланці) процес залучення громад у вказаному процесі? При цьому найнижчим рівнем примирення визначено п'яту ланку – «задобрування» – тому що базові правила більш-менш дозволяють громаді бути дорадчою, проте, як і раніше, дозволяє можновладцям приймати рішення одноосібно.

Нажаль, наявний рівень громадської участі в нашій державі за Шеррі Р. Арнстейн знаходиться нижче ланки «задобрювання», тим самим піддаються певним ризикам інвестиційні проекти та розвиток інфраструктури.

На цей час існує декілька практик визначення рівнів партисипації, інструментів щодо її впровадження та покрокові інструкції щодо залучення громадянського суспільства на всіх етапах прийняття рішень.

Таким чином, вивчення та впровадження дієвих процесів партисипації дозволить не лише знизити рівень соціальної напруги та унеможливити маніпулювання при втіленні окремих політичних дирекцій у реалізації містобудівних проектів, але дозволить громадам при прийнятті рішень брати на себе відповідальність при втіленні цих проектів, а не лише при підготовці їх.

Іншими словами, перехід з рівня інформування та участі населення за допомогою законодавчо регламентованих громадських слухань до впровадження дієвих інструментів партисипації дозволить розвивати території для громад та за їх участю.

Список використаних джерел

1. Про регулювання містобудівної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>
2. Arnstein, Sherry R. A Ladder of Citizen Participation // Journal of the American Institute of Planners., Vol. 35, No. 4, July 1969, P. 216–224.

Ігнат'єв О.Ю., Концедайло А.В., Шевчук Д.Л., студенти
*Харківський регіональний інститут державного
управління Національної академії державного
управління при Президентіві України*

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Новітньою і поки що недостатньо дослідженою сучасною державно-управлінською наукою є проблема визначення ролі держави у формуванні

умов розвитку людського капіталу, особливо на тлі прискорюваних процесів децентралізації управління місцевим розвитком. Зокрема, назріває необхідність у розробці нового підходу до державної політики розвитку людського капіталу, в рамках якого державні інститути будуть здатними діяти як ефективний інвестор, що розуміє необхідність адаптації людських ресурсів до розвитку в умовах постіндустріалізації.

Загально визнаним вважається, що розбудова економіки не є самоціллю, а скоріше засобом, найважливішим фактором і умовою соціального прогресу. Метою діяльності суспільства, в тому числі в економічній сфері, є людський розвиток. Сталий розвиток людського капіталу, як прогрес у його відтворенні, нагромадженні і використанні, це шлях до сталого людського розвитку. Кінцева мета політики сталого розвитку людського капіталу – соціальна стійкість як необхідний елемент економічного розвитку, як основа “сталого суспільства”. У досягненні цієї мети активну участь можуть брати як держава, так і власники людського капіталу (домашні господарства), і його основні “орендарі” (бізнес).

При цьому сучасні держави виступають як суб’єкти, обов’язками яких є створення умов сталого відтворення людського капіталу. Держава, крім того, несе солідарну (з домашніми господарствами і бізнесом) відповідальність за формування умов нагромадження і використання людського капіталу, що обумовлено низкою об’єктивних причин, головною з яких є неспроможність ринкового механізму до забезпечення економіки базовими елементами людського капіталу – освітою і охороною здоров’я. Крім того, ринок індиферентний до виникнення у індивіда, певної соціальної групи або суспільства в цілому матеріальних, духовних та інших проблем, здатних спричинити зростання ірраціональних потреб, незадоволення яких негативно впливає на розвиток людського капіталу. Разом з тим зростаюча відкритість економік розвинених країн призводить до усунення існуючих бар’єрів у внутрішній та зовнішній міграції людського капіталу. Звідси закономірно постає питання про доцільність та ефективність досить великих національних вкладень у “вільно переміщуваний” людський капітал.

У сучасній глобалізованій економіці вільний рух людського капіталу з точки зору глобального, всесвітнього інтелектуального розвитку вважається позитивним явищем. Це питання розглядається з позиції скоріше “кругообігу умів”, а не їх “витоку”, як це вважалося

раніше. Кожна сторона обміну, і країна-донор людського капіталу, і країна-реципієнт, можуть мати певні переваги [1, с. 83-86]. Однак в існуючій системі відносин ряд країн (у тому числі Україна) скоріше несуть витрати, ніж отримують вигоди, тобто як і раніше мають лише “витік умів”. За великим рахунком проблема тут полягає в тому, що цим країнам не вдається побудувати соціально стійку економіку і, відповідно, створити найважливіші умови розвитку людського капіталу.

На наш погляд, найважливішою умовою ефективного функціонування людського капіталу стає соціально-економічна стабільність, а відсутність розширеного відтворення людського капіталу є, в свою чергу, прямою загрозою сталого розвитку як економіки, так і соціальної сфери. Таким чином проблема розвитку людського капіталу виступає як невід’ємна частина сучасної соціально-економічної політики, оскільки розвиток людського капіталу та соціально-економічна стабільність взаємно обумовлюють один одного.

Важливою складовою процесу інвестування у людський капітал є соціально-економічна відповідальність його учасників. Вона є результатом синергетичної взаємодії людського, соціального і морального капіталів всіх суб’єктів економічних відносин, у тому числі держави, тобто це свого роду “віддача” від даних видів капіталу, “нематеріальна цінність”, яка “пронизує” всю сукупність соціально-економічних взаємин економічних суб’єктів у суспільстві, виступаючи додатковим критерієм ефективності їх взаємодії [2, с. 294-299].

Таким чином, можливість реалізації принципу “соціально-економічної відповідальності” значною мірою залежить від наявності дієвих регуляторів суспільних відносин у соціально-економічній сфері, їх якості та політичних уподобань чинної влади в питаннях розвитку людського капіталу.

Це обумовлює необхідність нового підходу до державної політики розвитку людського капіталу, в рамках якого держава здатна діяти як ефективний інвестор, що здійснює управління розвитком людського капіталу як в напрямку його формування (відтворення і накопичення), так і ефективного використання.

Держава, використовуючи інструменти економічної політики (насамперед, бюджетно-податкової та грошово-кредитної), цілеспрямовано впливає на процеси відтворення і нагромадження людського капіталу по відношенню до домогосподарств і фірм як на макро-, так і на

мікрорівні. Важливим інструментом у політиці якісного відтворення і нагромадження людського капіталу є державні витрати, а саме витрати на соціально-культурні заходи – “соціальні інвестиції”. На рівні держави інвестиції в людський капітал по суті є вкладеннями в розвиток інститутів, що сприяють збереженню і нагромадженню людського капіталу. Якщо абстрагуватися від вкладень з боку держави, то можна побачити, що цим переліком справа не обмежується, оскільки прямо або опосередковано на розвиток людського капіталу може впливати діяльність громадських, релігійних організацій тощо.

Список використаних джерел

1. Новак І.М. Сучасні пріоритети інвестування людського капіталу в Україні / І.М. Новак // Зб. наук. праць Харківськ. нац. економіч. ун-ту “Управління розвитком”. – 2006. – № 4. – С. 83-86.

2. Швець І.Б. Розвиток теорії інвестування у персонал / І.Б. Швець, О.В. Захарова // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії: зб. наук. праць. – 2009. – № 3 (17). – С. 294-299.

Калмиков Є.В., здобувач

*Харківський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України*

РОЛЬ РОЗУМНОГО ВРЯДУВАННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ МІСТА

Інформаційна інтелектуалізація та віртуалізація сучасного суспільства приводить до формування новітнього соціально-інформаційного простору, що вимагає від органів публічного управління використання нових технологій прийняття управлінських рішень, які б відображали ті процеси, що відбуваються як у внутрішньому, так і зовнішньому середовищах.

Кількість досліджень, присвячених питанням впливу інновацій на розвиток різних територій, з кожним роком збільшується. У багатьох закордонних і вітчизняних дослідженнях розглядається методологія оцінювання та порівняння інноваційного розвитку країн, регіонів і міст.

На початку промислової революції та ось уже протягом декількох сторічь говорять про урбанізацію та бурхливе зростання міст.

Натомість, поруч з цими поняттями стали використовуватися і такі терміни, як «електронне місто», «інформаційне місто», «розумне місто» (smart city). При цьому «розумне місто» не залежить від розміру території та кількості членів місцевої громади та може створюватись як у малих територіальних одиницях, так і у великих конгломератах. Водночас розмір міста визначає деякі особливості його інформатизації – зокрема, навряд чи можна вважати успішною побудову «розумного міста» з мільйонним населенням, якщо воно характеризуватиметься тільки розвиненою інформаційно-технологічною інфраструктурою та продуктивним використанням ІКТ в усіх сферах наукового, правового, соціально-культурного та інших напрямів життєдіяльності міста [1].

Сьогодні вже є багато прикладів успішного використання ІКТ в усіх сферах забезпечення життєдіяльності міста. Наприклад, в Західній Європі останніми роками популярності набув саме термін «розумне місто», за допомогою якого зовнішні експерти (стейкхолдери) та представники органів влади намагаються звернути увагу на небезпеку акцентування тільки на розвиток ІКТ без створення систематизованого якісного життєзабезпечення міста. Тому застосування концепції «розумного міста» є одним з найважливіших напрямів управлінської діяльності на базі ІКТ, що останнім часом став більш затребуваним [1]. Це, в свою чергу, потребує розроблення механізму формування «розумного міста» та моделювання відповідних технологій забезпечення його функціонування.

Сучасне «розумне місто» починає включати в себе не тільки всебічний інфраструктурний розвиток простору на основі ІКТ, але і відкриту взаємодію між представниками влади та громади (громадських організацій). У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне зупинитися на одному з варіантів моделі співпраці – «коворкінг», яка достатньо широко використовується в сучасній ІТ сфері.

Коворкінг (англ. Co-working – спільно працювати) у широкому сенсі – це модель організації роботи людей, найчастіше фрилансерів, з різним типом зайнятості у єдиному робочому просторі, у вузькому – колективний офіс [2].

Основна ідея моделі – це територіальне об'єднання та організація громади для більш ефективної роботи її учасників які, в свою чергу, залишаються незалежними і вільними, мають можливість спілкуватися,

обмінюватися ідеями та допомагати один одному.

Сутність моделі коворкінгу полягає у залученні та об'єднанні профільних фахівців, які обмінюються своїм досвідом та ідеями на загальнодоступних веб-сайтах і при цьому не переслідують отримання фінансової вигоди. Далі для поєднання корисної інформації вона трансформується в єдине ціле у вигляді спільного сайту, який обслуговується та удосконалюється безпосередньо програмним забезпеченням, підконтрольним відповідним громадським об'єднанням. Задля організації загального доступу до подібних інформаційних ресурсів в режимі онлайн пропонується створити модель, яка б зблизила територіальні громади з органами місцевого самоврядування та зробила їх дії більш прозорими. Така ідея може бути реалізована за допомогою так званих «хмарних» обчислень, коли громадська організація (стейкхолдер), здійснюватиме контролюючі, консультативні та дорадчі функції відносно органів місцевого самоврядування в межах «персональної хмари», що робить всі дії прозорими для територіальної громади.

Так, Національним дослідним агентством стандартів та технологій США вироблені наступні обов'язкові характеристики «хмарних» обчислень:

- самообслуговування за вимогою;
- універсальний доступ по мережі;
- об'єднання ресурсів;
- еластичність;
- облік споживання [3].

Як свідчить зарубіжний досвід, однією з найефективніших концепцій такого управління є модель «Smart City», яка за функціональними можливостями передбачає удосконалення всіх ключових сфер життєдіяльності міста шляхом створення та запровадження програмно-інформаційних технологій, інженерно-комунікаційних та транспортних систем, центрів керування, консультування, реагування, діагностування сервісних пунктів.

Отже, «Smart City» – це інноваційна модель розвитку міста, впровадження та реалізація якої матиме підтримку з боку територіальних громад маючи на меті підвищення якості життя, економічного зростання, надання кваліфікованої та своєчасної послуги комунальними підприємствами, розвиток інфраструктури міста та всебічний контроль за управлінськими діями місцевих органів влади.

Список використаних джерел

1. Соколовська О. О. Smart City: використання інформаційно-комунікативних технологій у місцевому самоврядуванні / О.О. Соколовська // Регіональне та муніципальне управління. Серія: Аспекти публічного управління. - № 11-12(13-14). – 2014. С. 77-85.

2. Citizens as Partners: OECD Handbook on Information? Consultation and Public Participation in Policy-Making / OECD. - Paris Cedex: OECD Publishing? 2001. – 112 p.

3. Open Innovation, Crowdsourcing in the Public Sector – 12 Great Reads. – Access mode: <http://www.15inno.com/2012/02/23/publicsectorreads/>.

Клапцуняк В.М., магістр
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ НА ЗРОСТАННЯ РОЛІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Розвиток громадянського суспільства в Україні є важливою передумовою розвитку держави. Сучасна концепція громадянського суспільства виходить із того, що воно є передумовою соціальної правової держави, якою серед іншого, проголошує себе Україна в Основному законі. В той же час, становлення децентралізації влади має наслідком розширення кола повноважень органів місцевого самоврядування на місцях та одночасному звуженні прав і повноважень відповідних органів державної влади у адміністративно – територіальних одиницях.

Ці дві різні за своєю суттю правові категорії разом створюють міцний союз у напрямку розвитку сучасної європейської країни з орієнтирами розвитку на думки й бачення громадян, а також обов'язковому їх врахуванню у визначенні вектору розвитку децентралізації влади в Україні.

Для того, щоб роль інституту громадянського суспільства збільшувалась через дієві механізми, доречно було б розпочати з наступних основних напрямків:

– активізація участі громадян у політичному житті адміністративно-територіальної одиниці, оскільки таким чином вони зможуть безпосередньо представляти інтереси окремої групи громадян та приймати рішення;

– здійснення громадського контролю за органами місцевого самоврядування, з можливістю контролювати певний процес та виявляти власну думку під час прийняття певного рішення, а не аналізувати його результат;

– забезпечувати захист і підтримку демократичних свобод [2, с. 26].

Варто розглянути, серед інших, найважливіші, на наш погляд, ролі децентралізації у становленні громадянського суспільства, які можна описати наступним чином:

– структурна роль децентралізації. Децентралізація влади забезпечує політичне структурування суспільства шляхом створення відповідних горизонтальних зв'язків між державою та суспільством, відокремлюючи їх на окремі соціальні ланки єдиного організму;

– мобілізаційна роль децентралізації. Децентралізовані інститути управління, спрямовуючи свою діяльність на надання якісних публічних послуг громадянам, відкривають простір для внутрішньодержавної міграції, дозволяючи громадянам вільно переміщуватись із одного регіону в інший;

– демократизаційна роль децентралізації влади. Проявляється через передачу на регіональний рівень процедур прийняття управлінських рішень, яка передбачає, що більшість рішень приймається на низових рівнях управлінської ієрархії, вони стають стратегічно важливими для самоорганізаційних структур громадянського суспільства, різні організаційні функції органів державної влади піддаються контролю з боку суспільства, завдяки чому зменшується обсяг централізованого контролю, що завдяки цьому забезпечує більшу автономність регіонального управління;

– автономізаційна роль. Децентралізація, забезпечуючи рівноправність адміністративно-територіальних одиниць, визнає автономність прав регіонів на визначення власного суспільного порядку. Задля організації публічного управління та прийняття відповідних управлінських рішень залучається громадянське суспільство, яке має контролювати непорушність та рівноправності в умовах запровадження відповідних моделей автономізації;

– модернізаційна роль. Децентралізація влади як окрема політико-правова технологія оптимізації системи державного управління та місцевого самоврядування відбувається «в умовах кризових політичних ситуацій, частой зміни суспільних та державно-правових парадигм, що накладає своєрідний відблиск на життєдіяльності суспільства». За таких умов досить часто відбувається розсередження системи державного управління та місцевого самоврядування, а громадянське суспільство стає стратегічно недієвим на всіх рівнях своєї структурної організації. Лише децентралізація влади здатна забезпечити певну мобілізацію суспільства щодо пошуку позитивної динаміки у розвитку держави, що є важливою складовою реалізації модернізаційних реформ [1].

Таким чином, зближення у своїй діяльності інституту громадянського суспільства і місцевого самоврядування в умовах децентралізації, беззаперечно дасть свої позитивні результати, які будуть проявляться у можливості контролювати діяльність органів місцевого самоврядування, можливості формування громадянської думки в умовах стійкого, а не плинного характеру, можливості приймати участь у затвердженні рішень та їх реалізації з урахуванням інтересів громадськості. За умови успішної реалізації даного вектору розвитку у кожному регіоні, держава загалом отримає позитивний результат і поки що норма – мета Конституції України з розбудови правової країни стане досягнутою.

Список використаних джерел

1. Гройсман В. Місце та роль децентралізації влади у процесах становлення громадянського суспільства // Журнал «Науковий вісник», Випуск № 15 «ДЕМОКРАТИЧНЕ ВРЯДУВАННЯ», 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnyk15/fail/Grojsman.pdf

2. Грищенко І. М. Механізми забезпечення взаємодії органів державної влади з органами громадянського суспільства в країнах Центрально-Східної Європи / І. М. Грищенко // Науковий вісник Академії муніципального управління : зб. наук. пр. – Київ : [б. в.], 2015. – Вип. 3/4. – С. 25–31. – (Серія “Управління”).

«NEW PUBLIC MANAGEMENT» В ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННІ МІСЦЕВИМ РОЗВИТКОМ

Політичні події, що відбуваються сьогодні в Україні, як ніколи раніше загострили проблему впровадження нової моделі публічного управління, яка б відповідала як вирішенню поточних завдань, так і визначенню оптимальної стратегії подальшого розвитку. Зміни, що відбуваються в українському суспільстві, вимагають модернізації системи державного управління, а це своєю чергою відкриває можливості для її новітнього розвитку в сучасних умовах суспільного розвитку.

Наявна модель державного управління України не відповідає стратегічному курсу країни, спрямованому до європейських стандартів демократичного врядування, оскільки є неефективною та схильною до корупції, надмірно централізованою, закритою від суспільства та відчуженою від потреб громадян. Тому актуальною і соціально значущою є проблема підвищення ефективності діяльності органів державної влади та якості наданих державою послуг, що відповідають сучасним вимогам суспільства.

New Public Management (NPM) – це сучасна модель реформування громадського управління. Більш ніж у 70 країнах світу проводяться реформи на принципах NPM. У тому числі і більшість економічно розвинених країн світу, які також найбільш успішно просунулися в питаннях організації громадського управління, як на державному, так і муніципальному рівнях [1, с. 96].

Впровадження в життя NPM пов'язано з використанням у роботі публічних органів влади методів та інструментів роботи недержавних (комерційних і громадських) утворень, послаблення ролі держави в економіці.

Ключовими моментами цієї концепції є:

- використання практики приватного сектора – аутсорсинг, стратегічне планування, бюджетування за результатами тощо;
- мінімізація ролі держави у господарській діяльності;
- децентралізація і дебіюрократизація державного управління;

- клієнтоорієнтованість у діяльності державних організацій [2, с. 231].

Основна відмінність NPM від сучасної моделі державного управління в Україні полягає у застосуванні бізнес-процесів та ринкових механізмів до державного сектора та застосування технологій управління, розроблених для приватних компаній. Це стосується скорочення масштабів і ресурсів державного управління – децентралізація, делегування державних повноважень ринковим структурам, зменшення витрат на державний апарат за рахунок його скорочення, реструктуризація, перегляд обов'язків держави і відмова від деяких, що стосуються соціального забезпечення населення. Також удосконалення механізмів управління державними фінансами та бюджетом – тендер; контрактна система на державній службі, введення оплати за певні послуги.

Концепція нового публічного управління передбачає децентралізацію управління за рахунок розширення повноважень і відповідальності органів місцевого самоврядування. Основне завдання виконавчої влади полягає в тому, щоб надати місцевим співтовариствам можливість самостійно вирішувати свої проблеми і контролювати якість надаваних публічних послуг. Цей підхід співвідноситься з основними цінностями місцевого самоврядування – автономією (децентралізованим управлінням), демократією (громадською участю) і ефективністю (близькістю влади до населення). Держава передає функції з надання публічних послуг недержавним (комерційним і громадським) утворенням, залишаючи за собою наглядові та контрольні функції.

Децентралізація, що ґрунтується на моделі NPM, дозволяє забезпечити велику гнучкість і ефективність управління, стимулює конкуренцію між надавачами послуг, підвищує громадянську та соціальну відповідальність [3].

Це свідчить про те, що активне залучення громадськості у процес прийняття державноуправлінських рішень перетворює органи державної влади у публічні, тому вони стають більш відкритими для дискусій та обговорень, держава отримує можливість налагодити цю співпрацю та спільними зусиллями працювати на задоволення суспільних інтересів і вирішення суспільних проблем. Завдяки цьому підвищується роль контролю з боку громадянського суспільства та змінюються показники ефективності діяльності – від правил, стандартів та кількісних показників, до якісних показників результативності. Для запровадження цих змін необхідні законодавчі зміни; зріле громадянське суспільство, що готове

до співпраці; активна політична участь населення; підтримання проведення реформ самими органами регіонального управління. Це вимагає залучення бізнес структур, здатних взяти на себе виконання певних державно-управлінських функцій і надання низки послуг населенню на регіональному рівні, а також розвиненої ринкової системи, заснованої на обмеженому втручанні держави у бізнес та таку, що орієнтована на ринкову рівновагу.

Список використаних джерел

1. Болотіна Є. В., Нікітенко А. В. Сучасні західні концепції управління та моделі публічного адміністрування // Економічний вісник Донбасу № 1(47), 2017. С. 96-100.

2. Воробйова О. П. Сучасні управлінські моделі New Public Management і Good Governanse та їх запровадження в Україні / Ефективність державного управління. // Збірник наукових праць. – 2015. Вип. 42. - С. 230–234.

3. Організація надання публічних послуг на місцевому рівні : навч. посіб. / [Г. А. Борщ, Н. В. Васильєва, О. І. Васильєва, І. М. Грищенко та ін.] ; за заг. ред. О. І. Васильєвої, Н. В. Васильєвої, О. С. Ігнатенка. - 2-ге вид., допов. і переробл. - Київ : НАДУ, 2018. - 400 с.

Кожуріна В.М., аспірант

*Харківський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Системний підхід до реформування просторової організації публічного управління включає в себе насамперед реформу адміністративно-територіального устрою, яка набуває особливої актуальності в контексті децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Окрім того, питання адміністративно-територіального устрою загострюються в контексті активної передачі земельних ресурсів

сільськогосподарського призначення у комунальну власність громад.

Зміна форми власності на землю передбачає встановлення меж юрисдикції громади, але при цьому не зрозуміло, яке місце у системі адміністративно-територіального устрою посідає територія ОТГ. Загальновідомо, що межі району, села, селища, міста, району у місті встановлюються і змінюються за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць, які розробляються з урахуванням генеральних планів населених пунктів. Згідно з думкою законодавця, територія однієї адміністративно-територіальної одиниці від іншої відокремлюється межею, яка визначена як умовна замкнена лінія на поверхні землі. Але назви для території, яку займає новоутворена ОТГ в переліку адміністративно-територіальних одиниць немає, отже встановити її межі – не коректно.

Нині систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села. При цьому, фактично існують селища міського типу, які не внесено до відповідного переліку, хоча він є вичерпним. Отже, беззаперечною є потреба у прийнятті закону «Про адміністративно-територіальний устрій України», який би врегулював невідповідності та заповнив нормативні прогалини, визначив базові поняття просторової організації, адже до переліку питань, що визначаються виключно законами, віднесено питання територіального устрою України.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» у ст. 1 визначає, що територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр [3]. І далі у ст. 6 зазначається, що територіальна громада села, селища, міста є первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень [3]. А у Законі України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» уточняється, що об'єднана територіальна громада, адміністративним центром якої визначено місто, є міською територіальною громадою, центром якої визначено селище, - селищною, центром якої визначено село, - сільською [1].

З іншого боку, у проекті Закону України «Про засади адміністративно-територіального устрою України» № 8051 від 22.02.2018, який зараз очікує свого розгляду Верховною радою України, запропоновано

адміністративно-територіальною одиницею базового рівня визнати громаду, до складу якої входять один або декілька населених пунктів [2]. Таке ж формулювання було запропоновано у законопроекті «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» № 2217 а від 01.07.2015, який і досі очікує розгляду, але шанси на його прийняття в такому вигляді вкрай малі.

Отже існує потреба у пошуку терміну, який би можна було визначити як адміністративно-територіальну одиницю базового рівня та застосовувати до території, на якій проживають жителі громади. Потреба у пошуку відповідної дефініції має прикладний характер у контексті земельної децентралізації, адже для передачі земельних ресурсів потрібне встановлення меж, на які поширюється юрисдикція громади. Закордонний досвід просторової організації влади містить чимало назв адміністративно-територіальних одиниць нижчого рівня, серед яких: комуна у Франції та Італії, гміна у Польщі, муніципалітет у Данії, Іспанії.

Окрім того, важливим є доцільність диференціації адміністративно-територіальних одиниць базового рівня на сільські, міські, селищні. При утворенні ОТГ визначальним фактором для отримання відповідної назви є адміністративний центр, навколо якого об'єднуються громади (село, місто, селище), але жодної різниці у повноваженнях органів місцевого самоврядування не існує. За умови рівності повноважень залишається лише критерій кількості населення для відповідного розмежування, який також має бути закріплено саме у законопроекті, з метою уніфікації правових норм.

Варто зауважити, що саме комплексна адміністративно-територіальна реформа має стати базовим кроком на шляху до побудови механізму публічної влади нового зразка. Та поки що практика випереджає теорію: при відсутності правового закріплення порядку встановлення меж адміністративно-територіальних одиниць та відображення цих меж в Національній кадастровій системі, яка у тому числі містить основні дані про земельні ділянки, які розташовані не лише в межах, а й поза межами населених пунктів (зокрема, на одному із основних її компонентів – Публічній кадастровій карті України), важко говорити про чітку територіально-просторову організацію влади.

Список використаних джерел

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад

[Електронний ресурс] : Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

2. Про засади адміністративно-територіального устрою України : проект Закону України від 22 лютого 2018 р., номер реєстрації 8051 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63508.

3. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

Кохман О.А.

голова Великогаївської об'єднаної територіальної громади Тернопільської області

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК СПРОМОЖНОСТІ ВЕЛИКОГАЇВСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Бути першопрохідцями завжди важко, проте надзвичайно цікаво - вирішили мешканці 14 населених пунктів на Тернопільщині й у липні 2015 року створили першу в області Великогаївську об'єднану територіальну громаду.

Закон України “Про добровільне об'єднання територіальних громад” [1], який набув чинності у лютому 2015 року, практично не мав інструментів реалізації, не було продумано практичних механізмів його втілення, тому перші труднощі об'єднання почалися ще з моменту призначення та проведення виборів до об'єднаної територіальної громади. Але наполегливість і віра лідерів громад, які вирішили об'єднатися та підтримка і непохитна довіра людей у необхідність об'єднання подолали всі перешкоди на шляху створення громади.

За підсумками 3-річної діяльності Великогаївська об'єднана територіальна громада визнана спроможною, має значні здобутки та безліч запланованих справ, які є нагальними для підвищення рівня добробуту населення громади.

Перш за все, варто відмітити, що на відміну від багатьох об'єднаних територіальних громад в Україні, серед яких, за даними моніторингу

Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, близько 80% визнані неспроможними, Великогаївська громада впевнено формує і розвиває спроможність. Це зокрема пов'язано із підходами до управління, які засновані на використанні кращого світового досвіду залучення наукових доробок у практичну діяльність.

Залучення зовнішньої консультаційної підтримки у рамках швейцарської програми DESPRO та американської програми USAID “Децентралізація приносить кращі результати та ефективність” (DOBRE) дали свої результати.

У рамках міжнародної підтримки, протягом січня 2018 року, у громаді було проведено соціологічне дослідження у якому взяли участь 342 домогосподарства шляхом анкетування. Це дослідження дало змогу підсумувати позитивні та негативні тенденції, які відбуваються в громаді.

До беззаперечних позитивних зрушень мешканці громади віднесли:

- доступність дитячих садочків;
- якість навчання у дошкільних навчальних закладах;
- доступність дитячих майданчиків;
- наявність транспортного сполучення між населеними пунктами;
- допомога, що надається установами громади особам, що перебувають у важких матеріальних умовах;
- вивіз сміття із домогосподарств;
- якість питної води та охорона довкілля.

До питань, які потребують негайного втручання органів влади віднесено:

- якість послуг і доступність закладів позашкільної освіти;
- якість і доступність позаурочних занять в закладах освіти;
- доступність робочих місць і можливість відкриття власного бізнесу;
- стан каналізаційних мереж.

Крім того, виявлено нагальну проблему, яка є актуальною для всіх об'єднаних територіальних громад в Україні. Це проблема недостатньої інтеграції мешканців і відчуття самоврядної громади. Вона проявляється в межах окремих населених пунктів, але відсутня у масштабі всієї об'єднаної громади. Проблема має декілька причин, по-перше, громада сформована з 14 населених пунктів, які донедавна були сімома окремими адміністративними одиницями, перед якими постав виклик інтеграції та ефективного розподілу ресурсів усієї самоврядної спільноти. Проблема полягає в тому, що ці ресурси є обмеженими, а головною податковою

базою є село Великі Гаї, яке у цій сфері у кілька разів перевищує інші населені пункти разом узяті. У той же час політика місцевої влади спрямована насамперед на реалізацію інвестицій у населених пунктах, віддалених від центру громади, а вже потім - на краще розвинений адміністративний центр. Це породжує спротив мешканців Великих Гаїв, що протестують проти витрачання коштів, що надійшли з їхнього села, на інші населені пункти громади. Тобто необхідно впливати на світогляд людей і переконувати їх у необхідності створення єдиної спроможної території об'єднаної громади.

Дієвими інструментами впливу на свідомість людей є, перш за все, якісна, продумана, експертна інформація, яка повинна надходити до громадян від представників органів влади, місцевих лідерів, громадських організації тощо. Ця інформація повинна подаватися систематично і мати беззаперечно позитивний контекст. Крім цього, надзвичайно важливо, проводити культурно-масові заходи у всіх куточках територіальної громади і звозити туди людей з усієї громади. Безпосередній контакт і невимушена святкова атмосфера, згуртують населення об'єднаної територіальної громади і позбавлять незначну частину невдоволених мешканців громади їх важелів впливу на свідомість депутатів та громадян, які причетні до формування та розподілу бюджету громади. Органам місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади необхідно пам'ятати, що лише сповідуючи принципи: партнерства і поваги; переконливості та пристрасного відношення до роботи; далекоглядності та інноваційного підходу до планування діяльності можна досягти тривалого сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс]. Закон України № 157-VIII від 05 лютого 2015 року. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157/2015/>

Кузьменко С. Л., аспірант
*Харківський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України*

СТВОРЕННЯ САМОДОСТАТНІХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

З моменту проголошення України як незалежної держави система місцевого самоврядування стала об'єктом дослідження багатьох галузей знань.

Вагомий внесок в роз'яснення нагальних проблем територіальної громади, самоуправління, місцевого самоврядування, самодостатніх територіальних громад та дослідження шляхів їх вирішення зробили сучасні фахівці: В.Авер'янов, В.Мамонова, О.Батанов, І.Грищенко, Ю.Шаров та ін.

Змістовному розумінню понять «місцеве самоврядування», «громада», «самодостатня територіальна громада» сприяють дослідження у галузі науки «державне управління» Т.Астапової, В.Бабаєва, Ю.Куца [1], В.Мамонової, О.Решевець [1], О.Скопець, В.Толкованова та ін.

Аналізуючи матеріали наукових досліджень, публікацій, виступів представників влади різного рівня, досить часто можна зустріти вислови, що ефективність місцевого самоврядування можна досягнути створивши самодостатню територіальну громаду. Однак при цьому кожен автор має власне уявлення про самодостатність, тим більше, що у висловлюваннях іноді мова йде або про самодостатність громад, або про самодостатність місцевого самоврядування, або про самодостатність адміністративно-територіальної одиниці. Про це свідчать наведені нижче вислови, які належать науковцям, управлінцям, громадським діячам, тобто тим, хто переймається теоретичними і практичними аспектами функціонування системи місцевого самоврядування.

Олег Соскін, директор Інституту трансформації суспільства, відмічає «як свідчить досвід розвинутих держав світу, основним підґрунтям їх сталого розвитку є самодостатність територіальних громад. Саме на цьому побудовано європейське співтовариство. Україна повинна надати якомога більше можливостей для розвитку місцевого самоврядування, головною рушійною силою якого мають стати територіальні громади, незалежно від їх статусу» [2].

В своїх дослідженнях з питань бюджетного устрою Дроздовська О.С. зазначає, що «Значною мірою проблеми в організації місцевого самоврядування, формуванні нової самодостатньої бюджетної одиниці, наданні послуг населенню обумовлені існуючим адміністративно-територіальним устроєм, який сприяє збільшенню кількості малих несамоодостатніх територіальних громад і місцевих бюджетів, розпорошенню бюджетних ресурсів та зниженню ефективності їх використання» [3].

Представник Національного інституту стратегічних досліджень О.Бабінова в своїх дослідженнях наголошує, що «самоодостатні та потужні територіальні громади є основою місцевого і регіонального розвитку будь-якої країни. Це також є ознакою якісного й ефективного місцевого самоврядування» [4].

Під самоодостатністю територіальних громад ми розуміємо, здатність власною діяльністю створювати і відтворювати необхідні соціально-економічні умови для задоволення потреб населення шляхом активізації внутрішніх резервів сільських територій.

З урахуванням проведено дослідження констатуємо: доцільно, як це і пропонується реформаторами, створити більш потужну низову територіальну одиницю. Тобто необхідно «об'єднати дрібні територіальні громади у більш економічно самоодостатні, не ліквідуючи, звісно, при цьому населених пунктів з їхньою інфраструктурою» [5].

Отже, в Україні в процесі реформування місцевого самоврядування необхідно зосередитись на формуванні самоодостатності громад.

Для цього необхідним є відродження основних систем сільських територій, налагодження взаємодії та співпраці між селянами та створення умов для повноцінної участі сільських громад у суспільному житті.

Список використаних джерел

1. Куц Ю. О. Концептуалізація територіальної громади в проблемному полі державного управління / Ю. О. Куц // Територіальна громада: управління розвитком : моногр. / [С. І. Чернов, Ю. О. Куц, О. В. Безуглий та ін. ; за ред. Ю. О. Куца, О. В. Решевець]. — Харків : Вид-во «Константа», 2013. — 540 с. — С. 5–14.

2. Матеріали інтерактивного семінару «Адміністративно-територіальна реформа в Україні: нові можливості для територіальних громад», 14 грудня

2007 р. / Інститут трансформації суспільства [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://ist.osp-ua.info/vd.php?pokaz =2312>.

3. Дроздовська О.С. Бюджетний устрій держави та особливості його формування в Україні [Електронний ресурс]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / О.С. Дроздовська; Н.-д.фінанс. ін-т при м-ві фінансів України. – К., 2005. - 19 с. - Режим доступу - <http://www.nbu.gov.ua/ard/2005/05dosyfu.zip>.

4. Бабінова О.О. Самодостатність територіальних громад України: проблеми та шляхи досягнення [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень - Режим доступу - <http://www.niss.gov.ua/Monitor/juli/12.htm>.

5. Романів М.В. Фінансове вирівнювання як індикатор цивілізованості країни / Офіційний сайт Головного контрольно-ревізійного управління України, липень 2009 р, [Електронний ресурс] - Режим доступу - http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/printable_article?art_id=35186.

Лактіонова О.О., магістр
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМ РОЗВИТКОМ У ФРАНЦІЇ

Місія держави – щасливе суспільство. Основними методами, за допомогою яких можливе досягнення цього результату, є встановлення правил гри (правова функція) та адекватний перерозподіл матеріальних благ (функція гармонізації).

Відповідно до статті 72 Конституції Франції адміністративно-територіальні утворення, які мають власні органи місцевого самоврядування, це – комуни, департаменти, регіони, адміністративно-територіальні утворення зі спеціальним статусом і заморські адміністративно-територіальні утворення.

Сучасна модель територіального устрою Франції виглядає наступним чином: країна поділяється на 27 регіонів, які в свою чергу діляться на 101 департамент. 22 регіони та 96 департаментів знаходяться в континентальній Франції. Кожен з регіонів у своєму складі містить від

2-х до 8-ми департаментів. Решта п'ять регіонів є унітарними, тобто в їх склад входить лише по одному департаменту, при цьому їх кордони тотожні. Це стосується територій в Африці, Південній Америці, Океанії, які залишились Франції з часів колоніального минулого. Низовою ланкою територіального устрою Франції є комуни, які належать до складу департаментів [1, с. 100].

Окремо варто акцентувати увагу на наявності проміжних рівнів територіального устрою, якими є округи, кантони та міжкомунальні об'єднання. Ці ланки не можна вважати повноцінними елементами системи адміністративно-територіального устрою, оскільки кожна з них виконує лише окрему специфічну місію – наближення державних послуг до населення (округ), організація виборчого процесу (кантон), синдикатів з вирішення проблематики кількох комун (міжкомунальні об'єднання).

Департамент є другою ланкою адміністративно-територіального устрою, який одночасно наділений властивостями децентралізованої державної влади та самоврядування. Важливо підкреслити що департамент залишається базовим елементом територіального устрою, який утворюється на фундаменті комун і має надбудовою регіон. На сьогодні у Франції налічується 101 департамент, 5 з яких знаходиться поза межами Європи і функціонально об'єднані з однойменними регіонами [2, с. 165-167].

З 2015 року система зазнала змін – від кожного кантону обираються по два депутати, при цьому вибори проводяться кожні три роки по одному з кандидатів. Оскільки часовий мандат складатиме і надалі шість років, це дасть можливість оновлювати половину складу Генеральної Ради раз на три роки [2]. Після виборів у Раді формуються партійні клуби, оскільки саме партії мають найбільше шансів перемогти у мажоритарних округах, підтримавши своїх кандидатів. Очолює Генеральну Раду її Голова, який обирається серед депутатів. Як правило, цю посаду обіймає лідер осередку партії, кандидати від якої перемогли у більшості виборчих округів департаменту. Голова Ради водночас є і керівником виконавчого органу, який працює на постійній основі, отримуючи заробітну платню в розмірі 5441 євро на місяць. Постійна комісія, яка є виконавчим органом, утворюється у складі Голови Ради, заступників Голови та членів Постійної Комісії.

Компетенція Генеральної Ради включає соціальну допомогу, опіку над недієздатними, охорону прав дітей та материнства, профілактику та

промоцію здорового способу життя, утримання доріг місцевого значення, організацію транспортного забезпечення школярів тощо [2, с. 171].

Таким чином, в цілому у Франції в рамках адміністративно-державної реформи пріоритетом є посилення демократичного характеру державного управління та організації держслужби. Адміністративна реформа у Франції носить комплексний характер і покликана забезпечити якісне та своєчасне надання адміністративних послуг і підвищити рівень життя в країні.

Список використаних джерел

1. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України [Електронний ресурс] / [О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко та ін.]; Швейцарсько-український проект “Підтримка децентралізації в Україні – К. : ТОВ “Софія”, 2012. – 128 с. Режим доступу : http://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ya_publ_chno_vladi_dosv_d_evropeyskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni%282%29.pdf.

2. Грищенко І. М. Феномен лідерства в системі місцевого самоврядування: теорія, методологія, практика : монографія / І. М. Грищенко. - К. : НАДУ, 2016. - 320 с.

3. Бондарук Т. Г. Місцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні / Т. Г. Бондарук; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. – К., 2009. – 608 с.

Лещенко О.М.,

*Заступник начальника управління –начальник відділу,
Головне управління Держгеокадастру у Полтавській області*

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Після здобуття Україною незалежності, актуалізувалося питання здійснення ефективної регіональної політики, оскільки регіональна політика є складовою частиною ефективної державної політики.

Державна регіональна економічна політика - це сукупність органі-

заційних, правових та економічних заходів, які здійснюються державою у сфері регіонального розвитку країни відповідно до її поточних і стратегічних цілей. Ці заходи спрямовуються на стимулювання ефективного розвитку продуктивних сил регіонів, раціональне використання їхнього ресурсного потенціалу, створення нормальних умов для життєдіяльності населення, забезпечення екологічної безпеки та вдосконалення територіальної організації влади.

Першочерговими завданнями державної регіональної економічної політики передбачено розв'язання таких проблем:

- створення нормативно-правової та інформаційно-методичної бази управління розвитком регіонів відповідно до положень законодавства України;

- забезпечення стабілізації виробництва, відновлення економічного потенціалу в кожному регіоні, підвищення на цій основі рівня добробуту населення;

- здійснення заходів, спрямованих на соціальне відродження села через державну підтримку розвитку соціально-культурної та побутової сфери, формування повноцінного життєвого середовища;

- сприяння формуванню в усіх регіонах багатокладної економіки, регіональних ринків товарів, праці, капіталу, а також розвиток підприємництва і ринкової інфраструктури;

- розв'язання пріоритетних наукових проблем регіонів з метою виробництва конкурентоспроможної продукції;

- переведення працівників, котрі вивільняються, на підприємства галузей господарства, що розвиваються, у сферу обслуговування і торгівлі, організація фахової підготовки кадрів для нових прогресивних виробництв;

- створення сприятливих організаційних і правових умов для функціонування спеціальних (вільних) економічних зон у відповідних регіонах;

- сприяння широкому розвитку прикордонної торгівлі, між-регіональної та міжнародної співпраці регіонів;

- створення умов для залучення іноземних інвесторів до розвитку виробництва конкурентоспроможних товарів, розширення обсягів будівельних робіт, в яких зацікавлена українська економіка;

- розроблення державних програм соціально-економічного розвитку окремих регіонів, котрі потребують державної підтримки для

комплексного вирішення багатьох господарських і соціальних проблем, та їх бюджетно-фінансове забезпечення [1, 2, 3].

Передбачалося, що в процесі реалізації регіональної політики зростатиме роль регіонів в управлінні майном територій і регулюванні використання природних ресурсів, розвитку міжрегіонального та прикордонного економічного співробітництва, зовнішньоекономічних зв'язків. При цьому найважливіші обов'язки та повноваження у сфері життєзабезпечення населення, проведенні економічних реформ, згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», будуть покладені на органи місцевого самоврядування міст та інших населених пунктів, де сконцентроване суспільне виробництво. Водночас посилюватиметься роль держави у спрямуванні та координації діяльності місцевих органів виконавчої влади у сфері забезпечення економічної безпеки держави, фінансово-економічної стабільності, зміцненні грошового обігу, фінансово-бюджетної дисципліни, валютного і митного контролю, реалізації загальнодержавної, структурної, промислової, науково-технічної політики й інших національних пріоритетів і програм [4].

Механізм реалізації державної регіональної економічної політики, згідно з нормативно-законодавчим полем України, повинен забезпечити:

- активізацію господарської діяльності у регіонах на основі впровадження нових виробничих відносин і поліпшення використання природно-ресурсного й економічного потенціалу;
- створення умов для посилення спеціалізації регіонів, прискореного розвитку прогресивних галузей господарства і залучення інвестиційних коштів, у тому числі іноземного капіталу в райони, що мають для цього найсприятливіші умови;
- ліквідацію локальних екологічних кризових ситуацій в окремих регіонах і створення сприятливих умов для життєдіяльності населення України [5].

На жаль, такого забезпечення немає. По суті, наявний механізм реалізації державної регіональної економічної політики не виконує повною мірою покладених на нього функцій, оскільки у нього залишаються недієвими окремі ланки чи елементи.

На нашу думку, механізм державного регулювання розвитку регіонів повинен містити такі взаємопов'язані складові елементи:

- унормовану законодавчу базу;
- бюджетно-фінансове регулювання регіонального розвитку та

селективну підтримку окремих регіонів державою;

– подальший розвиток таких методів і форм державного впливу, як прогнозування та програмування, зокрема розроблення й реалізація державних регіональних програм, а також прогнозів і місцевих програм соціально-економічного розвитку відповідних адміністративних територій;

– створення і розвиток в окремих регіонах спеціальних (вільних) економічних зон;

– розвиток міжрегіонального та прикордонного співробітництва.

Ключовими елементами механізму регіонального розвитку повинні стати принципи формування й розподілу фінансових ресурсів між державним і місцевими бюджетами. Визначення оптимальних пропорцій значною мірою залежатиме від чіткого розмежування функцій і повноважень між центральними та місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування [6].

Повинні широко застосовуватися й такі економічні методи, як пряме державне інвестування і надання субсидій, створення регіональних фондів для фінансування програм, залучення іноземного та вітчизняного приватного капіталу, державне пільгове кредитування й оподаткування, преференції, використання позабюджетних коштів.

З централізованих джерел повинні насамперед фінансуватися витрати на нове будівництво, великі реконструктивні роботи в базових галузях промисловості, агропромислового і військово-промислового комплексах, у тому числі будівництво важливих природоохоронних об'єктів, а також витрати на прискорений розвиток галузей господарства в окремих регіонах, спроможних у стислі терміни забезпечити стабільне надходження валютних коштів і збільшення випуску товарів народного споживання [7].

Саме тому регіональну політику варто розглядати як необхідну і надзвичайно важливу складову загальнодержавної політики, частину стратегії соціально-економічного розвитку національного господарського комплексу України. Від досконалості регіональної політики залежить розв'язання таких надзвичайно важливих загальнодержавних проблем, як розбудова державності, створення єдиного соціально-економічного простору України, побудова ефективно функціонуючого національного господарського комплексу, досягнення повноцінного розвитку регіонів, інтеграція національного господарського комплексу України з іншими аналогічними комплексами в міжнародному соціально-економічному

просторі тощо.

У межах стратегії соціально-економічного розвитку господарського національного комплексу повинні бути визначені стратегії соціально-економічного розвитку соціально-економічних районів, а в їх складі - стратегії розвитку областей. Це означає, що, по-перше, між соціально-економічними районами, а також між окремими областями повинні бути визначені не лише структурні співвідношення, а й взаємозв'язки, що допоможе досягти максимальної територіальної інтеграції України, забезпечити умови для підтримки місцевих перетворень унаслідок використання внутрішніх потенціалів усіх регіонів. По-друге, повинні бути розв'язані питання взаємовідносин регіонів із центром. Дотепер немає загальноприйнятого погляду ні на перше, ні на друге питання. Отже, в наш час відсутня загальноприйнята стратегія регіональної політики.

Отже, основними принципами, на яких повинна ґрунтуватися стратегія розвитку кожного соціально-економічного району, є:

- трансформація структур господарських комплексів соціально-економічних районів з метою досягнення відповідності їх потенціалам їх території;
- інтеграція господарських комплексів економічних районів у єдиний національний господарський комплекс України;
- послідовне поліпшення екологічної ситуації в регіонах;
- зменшення соціальної напруги у суспільстві;
- формування якісно нових взаємовідносин між державою і регіонами на взаємовигідних умовах.

Названі принципи надзвичайно важливі. Безсумнівно, в кожному з регіонів вони повинні реалізуватись з урахуванням конкретних місцевих особливостей.

Крім цього, при формуванні регіональної політики, необхідно враховувати зовнішні впливи. Регіональна політика в Україні залежить від політики Європейського Союзу, зокрема від реалізації ініціативних регіональних програм ЄС. Наразі ефективність регіональної політики залежить від прийнятої на загальнодержавному рівні схеми районування, дієвості механізму реалізації регіональної політики, врахування особливостей сучасних глобалізаційних процесів. Саме тому не можна зупинятися на досягнутому. Потрібно продовжувати пошуки шляхів постійного вдосконалення регіональної політики, що стане запорукою впевненого поступу до побудови ефективного суспільства.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Конституція прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс] Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р.:– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р>

3. Про засади державної регіональної політики [Електронний ресурс] : Закон України від 05 лютого 2015 р. № 156-VIII - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

4. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] : Закон України від 05 лютого 2015 р. № 157-VIII - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

5. Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей [Електронний ресурс] : Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1680- VIII - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1680-18>

6. Грищенко І. М. Зарубіжний досвід управління регіональним розвитком [Електронний ресурс] / І. М. Грищенко // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2018. - № 5. - Режим доступу до журналу: <http://www.dy.nayka.com.ua>

7. Грицяк І.А. Особливості державного регіонального управління: європейський спектр / І.А. Грицяк // Новий етап розвитку місцевого самоврядування: реформування житлово-комунального господарства в Україні. – К.: Логос, 2004. – С. 312-315.

Литвиненко М. В., аспірант
*Харківський регіональний інститут державного
управління національної академії
державного управління при Президентові України*

ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Реформування системи охорони здоров'я потребує ґрунтовної підготовки, яка полягає у з'ясуванні посталих перед згаданою системою проблем та їх причин, визначенні сегментів і напрямків необхідних змін, прогнозуванні подальшого розвитку як самої системи, так і зовнішнього середовища, розробці і плануванні шляхів для її реалізації, що включає визначення етапності, термінів, суб'єктів управління, об'єктів і безпосередніх заходів.

Реформування системи охорони здоров'я в Україні є результатом здійснення державної політики, яка ґрунтується на певних принципах, приводить у дію певні механізми, використовує відповідні методи і має на меті створення ефективної системи медичного забезпечення.

Перетворення системи охорони здоров'я доцільно здійснювати за допомогою організаційного, інформаційного, правового, фінансового, економічного, мотиваційного, політичного механізмів, використовуючи в межах згаданих механізмів і на конкретних етапах відповідні методи, пріоритетними з яких є організаційно-розпорядчі, економічні і правові, а також методів аналізу, моніторингу, прогнозування, планування, координації, контролю тощо.

Зазначене реформування стосується всієї системи охорони здоров'я, а також інших сфер суспільного життя, що впливають на реалізацію державної політики у медичній сфері. Воно є комплексним, повинно передбачати певну етапність і конкретні заходи.

Реалізація державної політики реформування сфери охорони здоров'я в Україні є державно-управлінською реформою, яку можна структурно розділити на такі основні етапи: підготовка, планування і реалізація реформи.

1. Підготовчий етап передбачає формування умов для реалізації реформування і складається з певних елементів:

- визначення місії, яка розкриває призначення і причину існування системи охорони здоров'я, а також розробка бачення майбутнього (ідеального) стану системи охорони здоров'я;

- з'ясування невідповідності між наявним станом системи охорони здоров'я та станом і потребами розвитку суспільства, а також прогнозування змін як самої системи, так і зовнішнього середовища;

- визначення принципів, за якими має відбуватися реформування та працювати реформована система;

- інформування населення щодо необхідності та цілей медичної реформи.

2. Етап планування полягає у виборі способів досягнення поставлених цілей, тобто шляхів реформування системи охорони здоров'я, і може здійснюватися через вирішення таких завдань:

- з'ясування мети і програми дій, виражених офіційно через відповідно прийняті концепцію, стратегію та обрання моделі реформування;

- визначення суб'єктів управління, відповідальних осіб, а також об'єктів реформування;

- узгодження запроваджуваних змін у сфері охорони здоров'я з іншими складовими суспільної системи;

- розробка та затвердження чіткого поетапного плану реалізації реформування;

- формування нормативно-правового підґрунтя реформування;

- визначення обсягу та джерел фінансового забезпечення;

- інформування населення щодо основних положень медичної реформи;

- відбір кадрів і підготовка фахівців-реформаторів.

3. Етап реалізації державної політики реформування сфери охорони здоров'я повинен включати такі складові:

- створення координаційного центру, відповідального за впровадження реформи;

- зміни в системі державного управління, спрямовані на перетворення апарату управління новою системою, а також у формах і засобах здійснення державної політики;

- формування кадрового корпусу реформаторів;

- фінансування, а також ресурсне забезпечення процесу реформування;

- налагодження суспільно-владної комунікації з питань реалізації реформи;

- узгодження реформування на територіальному рівні шляхом формування регіональних координаційних структур;
- налагодження координації між органами державної виконавчої влади і органами місцевого самоврядування;
- оптимізація створеної системи тощо.

Таким чином, визначення шляхів реалізація державної політики реформування системи охорони здоров'я дозволить успішно здійснити перетворення медичної сфери, створити на нових засадах систему охорони здоров'я в Україні та забезпечити громадянам якісний доступ до медичних послуг.

Локутова О.А., к.с.г.н., доцент
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Туризм усе частіше відіграє роль стабілізатора в розвитку економіки та партнерських відносин на загальнодержавному рівні. Тому, зважаючи на велике значення туризму, держава визначила його одним із пріоритетних напрямів розвитку національної економіки та культури, сферою реалізації прав і потреб людини та суспільства, однією з визначальних складових соціально-економічної політики держави і регіонів.

У рамках реалізації Концепції розвитку сільських територій до 2025 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. №489-р Мінагополітики сприяє підвищенню доходів сільського населення за рахунок диверсифікації сільської економіки, а також інфраструктури сільського простору як рекреаційного ресурсу. Значну роль в цьому процесі належить сільському зеленому туризму [1].

Закон України "Про особисте селянське господарство" (2003 р.) надає право власнику особистого господарства здійснювати послуги у сфері сільського зеленого туризму з використанням продукції і майна цього господарства, що не є окремим видом підприємницької діяльності [2]. Такий туризм є аналогом західноєвропейського агротуризму, діяль-

ність у рамках якого визнається як продовження сільськогосподарської діяльності фермера. Але, однією з проблем в управлінні туризмом, зокрема сільським зеленим туризмом є недосконалість чіткого правового регулювання на регіональному та місцевому рівнях, відсутність планів комплексного розвитку туристичних і агрорекреаційних зон. Метою нашої роботи є теоретичне обґрунтування можливості застосування кластерного підходу до розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

З розвитком сучасної ринкової економіки порівняно нещодавно увійшло в нашу мову англійське слово “кластер”. Успіх кластерної економічної самоорганізації місцевих громад в провідних країнах Європи поширив цю успішну ринкову модель на весь світ [3].

Туристичний кластер являє собою сконцентровану на певній території групу взаємопов’язаних підприємств та структур індустрії туризму й пов’язаних із нею галузей (охорона здоров’я, зв’язок, транспорт), котрі у своїй взаємодії взаємодоповнюють одне одного у процесі створення комплексного туристського продукту регіону.

Кластер сільського туризму можна визначити, як сконцентровану на певній території групу взаємопов’язаних підприємств, установ та організацій сфери туризму й гостинності (туроператори, туристичні агенти, засоби розміщення, харчування) та інших, пов’язаних з нею галузей (транспорту і зв’язку, освіти, культури, торгівлі, охорони здоров’я та ін.), місцевих органів влади та громадських об’єднань, які взаємодіють і взаємодоповнюють один одного при створенні комплексного зеленого туристичного продукту території [4].

До кластерів сільського туризму можуть входити:

- установи харчування (кафе, ресторани, бари, таверни);
- власники транспортних засобів (традиційних і ретроваріантів);
- центри народних промислів і ремісничого виробництва;
- палаци культури, художні й етнофольклорні колективи;
- музеї;
- представницькі господарства;
- адміністрація заповідників і заказників і т.п.

Основним завданням кластера суб’єктів господарювання сільського зеленого туризму є навчання, фінансування, маркетинг, усебічна підтримка розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Учасниками кластера сільського туризму є не лише самостійні власники садиб, але й сільські дорадчі служби, університети, тобто установи, до обов’язків яких

входить надання консультаційних послуг щодо організації, провадження сільського туризму. Одним із провідних університетів, що відіграє значну роль у забезпеченні кластеризації у сільському туризмі є Національний університет біоресурсів та природокористування України, зокрема, кафедра аграрного консалтингу і туризму [5].

У багатьох областях України процес кластеризації розпочався, але не набув значного розвитку через відсутність державних бюджетних надходжень на розвиток кластерів сільського зеленого туризму. Зараз є невеличкі кластери на території Поділля, Прикарпаття, у Південному регіоні, але відсутня їхня розповсюдженість по всій території України.

Переваги створення кластера сільського туризму полягають у тому, що з різних підприємців (власників садиб, представників сфери послуг, місцевих майстрів), державних органів та органів місцевого самоврядування, громадськості утворюються об'єднання, які за рахунок координації спільних зусиль можуть ефективно створювати й реалізувати туристичний продукт сільського туризму, наслідком чого буде всебічний розвиток сільських територій через ефективне використання ресурсів.

Отже створення кластерів у сфері сільського зеленого туризму є одним із найважливіших методів інноваційного розвитку туристичної галузі, методом об'єднання традиційних і нових форм організації сільського зеленого туризму та методом раціонального використання природного потенціалу регіону.

Список використаних джерел

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій від 19 липня 2017 р. № 489-р Київ – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2017>
2. Закон України "Про особисте селянське господарство" (2003 р.)
3. Портер М., Международная конкуренция. Конкурентные преимущества стран: Пер. с англ. М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.
4. Литвин І. В. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні / І. В. Литвин, М. О. Нек. – Регіональна економіка. – 2013. – № 2. – С. 81-88.
5. Локутова О.А. Сільський туризм як фактор сприяння соціально-економічному розвитку села та його інформаційно-консультаційне забезпечення. Соціальний розвиток сільських регіонів: колектив. моногр.

Малишева О. В., аспірант
*Харківський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентіві України*

ФОРМИ ТА НАПРЯМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВЛАДИ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Метою Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки визначено створення сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства, налагодження ефективної взаємодії громадськості з органами державної влади, органами місцевого самоврядування на засадах партнерства, забезпечення додаткових можливостей для реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина, задоволення суспільних інтересів з використанням різноманітних форм демократії участі, громадської ініціативи та самоорганізації.

У процесі взаємодії між органами влади та інститутами громадянського суспільства (ІГС) напрацьовані поширеніші форми та напрями співпраці з ІГС на регіональному та місцевому рівнях:

1. Діяльність консультативно-дорадчих органів при органах влади.

Прикладом такої форми взаємодії органів державної влади та ІГС є громадські ради, які визначаються як колегіальні виборні консультативно-дорадчі органи, утворені для:

- забезпечення участі громадян в управлінні державними справами;
- здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади;
- налагодження ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю;
- урахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики.

Громадські ради діють при районних державних адміністраціях, виконуючи також і функцію координаційного центру для співпраці з ІГС.

У Харківській обласній державній адміністрації громадська рада є центром громадської активності, узагальнення громадських ініціатив та вироблення пропозицій громадськості. Наприклад, антикорупційний та екологічний комітети громадської ради у Харківській області створили мапу, на якій нанесені місця різних видів звалищ, очисні споруди, ландшафтні парки, радіоекологічний паспорт області, тощо.

У місцевих органах виконавчої влади Харківської області є поширеним утворення консультативно-дорадчих та консультаційних органів за участю представників громадських організацій. Так у Харківській районній державній адміністрації діє 59 консультативно-дорадчих органів, робочих груп, консультативних рад, міжвідомчих та інших комісій, до складу 17 включено громадських діячів.

2. Організація та проведення консультацій з громадськістю, громадських слухань, публічних обговорень, «круглих столів», конференцій, семінарів, тренінгів, тощо.

При цьому законодавством визначено обов'язковість проведення таких заходів при вирішенні деяких питань, зокрема питань здійснення децентралізації та формування об'єднання територіальних громад, будівництва та благоустрою, розгляду містобудівної документації тощо.

Відзначається ефективна робота в цьому напрямку у Харківській області: Харківська обласна студентська рада та Рада молодих вчених при Харківській обласній державній адміністрації проводять засідання з метою взаємодії органів державної влади та організацій громадянського суспільства та сприяння реалізації прав молодих вчених щодо їх участі у формуванні та реалізації державної політики у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, забезпечення їх активної участі у проведенні наукових досліджень та захисту їх прав та інтересів.

3. Участь громадськості в організації та відзначенні державних свят, пам'ятних дат та інших заходах. Найпоширенішою формою взаємодії органів влади та місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства є залучення представників громадськості до організації та проведення заходів з нагоди державних свят, пам'ятних дат та інших. Особливо важливою є спільна участь у відзначенні Дня Конституції, Дня незалежності і Державного Прапора України, Дня пам'яті жертв голодоморів, Дня Гідності та Свободи, Дня соборності України тощо.

З метою врахування усіх пропозицій для організації такої роботи зазвичай утворюються організаційні комітети, до складу яких залучаються представники громадських організацій.

Список використаних джерел

1. Аналітична записка «Основні форми та напрями взаємодії органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в Україні на регіональному рівні // Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/2896/>.

2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50-52. – Ст. 572.

3. Веб-сайт Харківської обласної ради. – Режим доступу : <http://oblrada.kharkov.ua/ua/>.

4. Куц Ю.О. Якість надання управлінських послуг як чинник ефективності місцевого управління // Державне будівництво. – 2011. – № 2. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-2/index.html>

5. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки: затверджено Указом Президента України від 26 лютого 2016 р. № 68/2016. – Режим доступу : <https://www.president.gov.ua/documents/682016-19805>

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 р. № 996. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.

Міняйло О.В., магістр

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Системні реформи, які реалізуються нині в Україні, наштовхуються на суцільний спротив населення, спротив осіб, які за службовим становищем мали б активно займатися впровадженням даних реформ.

Чому це відбувається? Спробуємо на прикладі впровадження реформи системи місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою виокремити позитивні та негативні сторони їх реалізації.

Метою політики у сфері децентралізації є відхід від централізованої моделі управління, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація у повній мірі положень Європейської хартії місцевого самоврядування, принципів субсидіарності, повсюдності і фінансової самодостатності місцевого самоврядування [4].

Децентралізація, беручи до уваги досвід інших країн, довготривалий та поступовий процес що насамперед вимагає постійної фінансової підтримки з боку держави.

У цьому зв'язку варто зупинитися на декількох, найбільш важливих моментах процесу децентралізації. Перш за все визначимось, що децентралізація влади - це не лінійний одновекторний процес. Це - одночасне посилення трьох її складових:

- передача повноважень;
- передача ресурсів;
- передача відповідальності [1].

Тобто, набуття повноважень повинне супроводжуватися ресурсом для їх реалізації. Отримавши ресурс та повноваження – варто розуміти, що відповідальність за їх ефективність та результативність зростає у рази. Саме ці позиції є вихідними у заявленій владою України надважливій реформі децентралізації та передачі влади на місця, які самі по собі покликані посилити роль та значення інституту місцевого самоврядування [2].

Ті стимули та переваги, що їх надає громадам об'єднання, здатні поступово переконати людей у необхідності децентралізації та проведенні адміністративно-територіальної реформи. Сам приклад інтенсифікації зростання показників соціально-економічного розвитку об'єднаних громад вже найближчим часом унеможливить політичні маніпуляції, популістські закиди та суб'єктивізм окремих посадовців.

Кількість територіальних громад, які готові до об'єднання постійно зростає, оскільки вони бачать позитивні результати в тих громадах, які вже давно об'єдналися.

За офіційними даними моніторингу процесу децентралізації, проведеного Міністерством регіонального розвитку та житлово-

комунального господарства України, відбувається стійке зростання місцевих бюджетів у об'єднаних територіальних громадах (рис. 1)

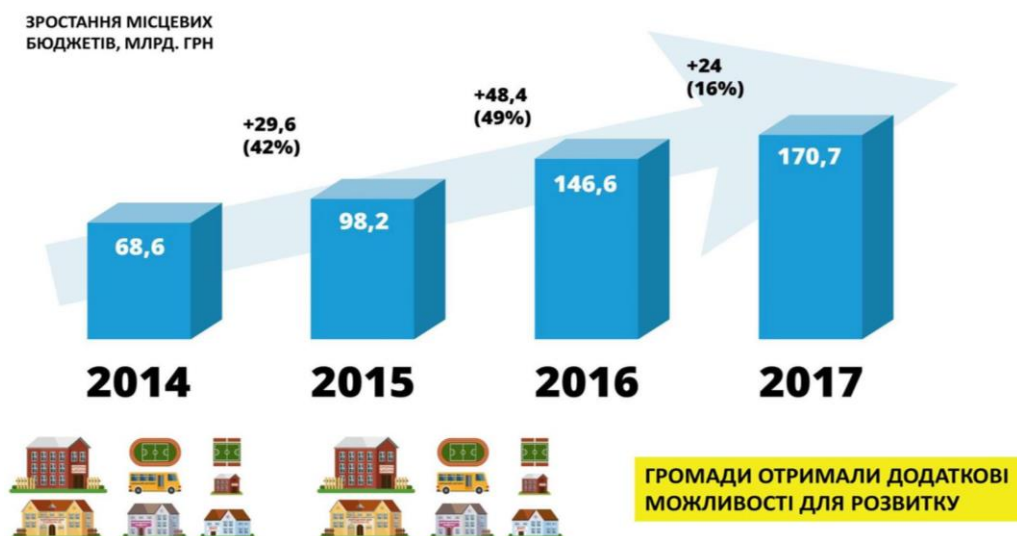

Рис. 1. Динаміка зростання місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад

З рисунку можна зробити висновок, що беззаперечним є стійкий позитивний ефект від впровадження фінансової децентралізації.

Саме показник фінансової спроможності територіальної громади визначає її можливість забезпечити сталий розвиток, тобто належний рівень життя громадян сьогодні і в майбутньому [3].

Нами проведено дослідження щодо визначення чітких критеріїв оцінювання спроможності об'єднаних територіальних громад, та запропоновано при розрахунку фінансової спроможності послуговуватися такими критеріями:

- рівень ротаційності;
- власні доходи на 1-го мешканця;
- капітальні видатки на одного мешканця;
- питома вага видатків на утримання апарату управління.

Узагальнення отриманих під час дослідження об'єднаних територіальних громад результатів, дозволяють сформулювати такі висновки. Найбільш спроможними є об'єднані громади з чисельністю населення від 7-9 тис осіб, у яких питома вага базової дотації складає не

більше 30% від суми власних доходів, а витрати на утримання апарату управління не перевищують 20% від обсягу фінансового ресурсу громади.

Всі знають, що фінансування державою об'єднаних територіальних громад буде продовжуватись до певного часу, тому вже зараз потрібно робити висновки щодо фінансової спроможності тих громад, які об'єдналися, але є неспроможними самостійно розвиватися.

Список використаних джерел

1. Добровільне об'єднання територіальних громад: об'єктивні позиції та переваги. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ananiev-rda.odessa.gov.ua/ananiev-novini/dobrovlne-obdnannya-teritorialnih-gromad-obktivn-pozic-ta-perevagi/>

2. Грищенко І. М. Феномен лідерства в системі місцевого самоврядування: теорія, методологія, практика : монографія / І. М. Грищенко. - К. : НАДУ, 2016. - 320 с.

3. Лазутіна Л. О. Перспективи бюджетного забезпечення розвитку об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс] / Л. О. Лазутіна // 2018 – Режим доступу до ресурсу: <http://ndi-fp.nusta.edu.ua/thesis/663/>.

4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020»: від 12.01. 2015 №5/2015 //Урядовий кур'єр від. – 2015. – №. 6.

Меуш Н.В., аспірант

*Харківський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України*

УЗАГАЛЬНЕНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОТГ: РЕАЛЬНИЙ ВИМІР

Реалізація Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні передбачає формування спроможних громад, які, перш за все, мають джерела надходжень до місцевого бюджету фінансових ресурсів, достатніх для виконання органами місцевого самоврядування повноважень, передбачених законодавством щодо вирішення питань місцевого значення, тобто стосовно забезпечення

найповнішого задоволення спільних потреб членів територіальної громади. При цьому Бюджетний кодекс України для об'єднаних територіальних громад (ОТГ), що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, узаконує право переходу на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, а також передбачає цілу низку можливостей щодо формування місцевих бюджетів, які постійно розширюються.

Разом з тим, як свідчить проведене дослідження, далеко не усі сформовані протягом 2015-2018 років об'єднані територіальні громади є фінансово спроможні. Так, із 159 ОТГ, які першими перейшли на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, 78,6 % мали у 2016 р. дотаційні бюджети. На основі статистичних матеріалів Міністерства регіонального розвитку, будівництва та комунального господарства щодо оцінки фінансової спроможності 366 ОТГ у 2017 році [2], здійснено аналіз рівня дотаційності бюджетів ОТГ, який розкривається через показник питомої ваги базової або реверсної дотації у доходах відповідного бюджету. Із 366 ОТГ, які у 2017 р. перейшли на прямі відносини з державним бюджетом, 26 виявилися збалансованими (7,1 %), а 48 (13,1 %) – з реверсною дотацією, тобто реально лише 20,2 % ОТГ у 2017 році були фінансово спроможними, а 79,8 % ОТГ отримували базову дотацію з державного бюджету.

У доходах місцевих бюджетів найбільшу питому вагу займають надходження від сплати податку на доходи фізичних осіб, тому існує думка про наявність прямого зв'язку між кількістю населення в громаді та ступенем фінансової спроможності ОТГ. Проте здійснене дослідження показує, що далеко не завжди великі громади мають більший бюджетний потенціал. При цьому найбільшими донорами стали Гончарівська ОТГ Чернігівської обл., яка входить до групи із чисельністю населення до 5 тис. осіб (реверсна дотація з її бюджету склала 25,8 % доходів); Вербківська і Богданівська ОТГ Дніпропетровської обл. (19,9 % і 19,1 % реверсної дотації відповідно), які входять до групи з чисельністю населення від 5 до 10 тис. осіб, та Поромівська ОТГ Волинської обл. (реверсна дотація – 18,2 %), яка також входить до групи з чисельністю населення до 5 тис. осіб. Мінімальний рівень дотаційності склав 0,2 % (Долинська ОТГ Запорізької обл. – група від 5 до 10 тис. осіб населення), а максимальний – 53,1 % (Космацька ОТГ Івано-Франківської обл. – група від 5 до 10 тис. осіб населення). Високий рівень дотаційності мають також бюджети

Чудейської і Красноільської ОТГ Чернівецької обл. (48,4 % та 46,4 %), які входять до групи з кількістю мешканців від 10 до 15 тис. осіб.

На підставі експертизи бюджетів ОТГ, який виконаний групою фінансового моніторингу Центрального офісу реформ при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та комунального господарства за перше півріччя 2018 р. [1], здійснено порівняльний аналіз основних фінансових результатів ОТГ Харківської області, що дозволило зробити такі висновки. Із 12 ОТГ, які у поточному році мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, 25 % входять до групи 1 – ОТГ з чисельністю мешканців понад 15 тис. осіб, 25 % - до групи 2 – ОТГ з чисельністю від 10 до 15 тис. осіб, а 50 % - до групи 3 – ОТГ з чисельністю від 5 до 10 тис. осіб. Власні доходи на одного мешканця у 58,3 % ОТГ Харківської обл. вище середнього по Україні (1613 грн), а у Наталинській ОТГ навіть перевищує у 4 рази. Слід відзначити, що Наталинська ОТГ має населення у кількості 6444 осіб, тобто є порівняно з іншими невеликою громадою, проте вона багата на надра, тому на її території знаходяться потужні підприємства із добування сирої нафти та природного газу, виробництва продуктів нафтоперероблення, а також надання послуг, пов'язаних із добуванням нафти і газу. Окрім того, громада однією з перших отримала у комунальну власність ОТГ землі за межами населених пунктів, що також позитивно вплинуло на наповнення місцевого бюджету. Все це дозволило ОТГ збільшити доходи майже в 10 разів і отримати статус реверсної громади (реверсна дотація складає 18,7 % у доходах ОТГ).

Наведені дані означають, що суттєвим фактором впливу на фінансову спроможність ОТГ є не лише кількість населення в громаді, а й структура місцевої економіки і якість трудових ресурсів, хоча, без сумніву, у великих громадах є більше можливостей створювати і розвивати мале і середнє підприємництво.

Разом з тим, розмежування надходження податку на доходи фізичних осіб між місцевими та державним бюджетами не дає можливості ведення органами місцевого самоврядування обліку податку в розрізі платників. Аналогічна ситуація складається щодо платників, які сплачують внески і по іншим податкам. У зв'язку з цим, кожна місцева рада (різного рівня бюджету) для правильності планування повноти надходжень до бюджету повинна володіти інформацією про стан фактичної сплати податків та зборів, а також про платників податків, які знаходяться

та здійснюють свою підприємницьку діяльність на відповідних територіях. Це вимагає розроблення нового підходу до інформаційного забезпечення ОТГ щодо формування спроможних громад.

Список використаних джерел

1. Експертний аналіз бюджетів 665 ОТГ за I півріччя 2018 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/9680>
2. Оцінка фінансової спроможності 366 об'єднаних територіальних громад за 2017 рік. URL: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/177/Буклет_-_Рейтинг_фін._спром_366_ОТГ_за_2017.pdf

Мосіюк С.І., к.е.н., доцент

Волик А.О., студент

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ АГРОПІДПРИЄМСТВ

В умовах ринку орієнтація підприємств на отримання прибутку є неодмінною умовою підприємницької діяльності. Роль і значення прибутку при цьому значно зростають, тому необхідна обґрунтована побудова механізму формування і розподілу прибутку.

Вагомий внесок розвитку формування та використання прибутку зробили ряд провідних вітчизняних нацковців, а саме: Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.К. Орлова, О.Я. Корпан та ін.

Як відомо, фінансовим результатом діяльності суб'єкта господарювання є прибуток або збиток. Відповідно до НП(С)БО 1, прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати. Для визначення фінансового результату діяльності підприємства необхідно мати інформацію про доходи й витрати, однією з найважливіших умов формування якої є визначення доходів і витрат. При цьому, основним критерієм виступає ймовірність збільшення чи зменшення економічних вигід у результаті

операцій надходження або вибуття активів та погашення чи збільшення зобов'язань підприємства [1, с.5].

Чималий вплив на формування доходів сільгоспвиробників має державна політика у колі ціноутворення, оподаткування та кредитування. Також на дохід впливають виробничі фактори, які обумовлюють присутність у виробника засобів і предметів праці, людських, фінансових ресурсів, поза виробничих ресурсів: соціальні умови праці та життя, природоохоронна діяльність підприємства та їх використання.

Для підсумку інформації про формування і використання фінансових результатів господарської діяльності підприємства використовується рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». На цьому рахунку ведеться облік нерозподілених прибутків чи непокритих збитків поточного та минулих років. По кредиту рахунку відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, по дебету – збитки та використання прибутку [2, с.108].

Рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» має такі субрахунки: 441 «Прибуток нерозподілений» та 442 «Непокриті збитки». Фінансовий результат із рахунку 79 «Фінансові результати» переноситься на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Крім того, на рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» мають відображатись уточнення сальдо нерозподіленого прибутку на початок періоду. Результати цих операцій відображаються у Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

На нашу думку, процес формування прибутку заслуговує особливої уваги, адже у ньому відбивається результативність агропідприємницької діяльності. Саме від розміру прибутку залежить ефективність господарської самостійності й самоокупності підприємств, а отже взаємо-зацікавленість підприємств та окремих працівників у регулярному збільшенні ефективності та продуктивності діяльності. Варто зазначити, що формування прибутку підприємств в умовах ринкової економіки доцільно розглядати як безперервний процес, який складається з сукупності певних технологій. З метою всебічного дослідження та можливості вдосконалення процесу формування прибутку в умовах неви значеності необхідним постає виокремлення таких технологій, як виробничі, фінансово-економічні, інформаційно-правові та управлінські.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджений Міністерством фінансів України 07.02.2013 року № 73: – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Бабіч В.В., Поддєрьогін А.М. Удосконалення обліку формування, розподілу й використання прибутку // Фінанси України – 2012. - №2. – с. 103-110.

Мосіюк С.І., к.е.н., доцент
Далакова Д.Ф., студент
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Сучасні умови побудови міжнародних економічних відносин характеризуються посиленням процесів міжнародної економічної інтеграції, інтернаціоналізацією бізнесу в усіх спрямуваннях, зростанням значущості мереж, інформаційних систем і технологій, що висуває особливі вимоги до аналітичного забезпечення управління експортним потенціалом підприємств аграрної сфери. Тому виникає така необхідність інформації, відбиток, визначення та оцінки результатів за видами, підвидами, сегментам, напрямками стратегічної активності, іншим класифікаційними ознаками зовнішньоекономічної діяльності в системі інформаційного забезпечення управління з метою забезпечення ефективності функціонування підприємств-експортерів.

Вагомий внесок в дослідження розвитку експортного потенціалу підприємств аграрної сфери зробили такі вчені: С. Дубков, С. Дадалко, Кирилюк О.Ф., Г. Макарова, В.І. Отенко, М.Є. Скрипник, інші. При цьому з розвитком інтеграційних процесів в економіці в новітніх умовах зростає актуальність якісного аналітичного забезпечення управління експортним потенціалом вітчизняних підприємств.

Метою дослідження є визначення шляхів покращення аналітичного забезпечення управління експортним потенціалом підприємств аграрної сфери.

Система аналітичного забезпечення управління – це сукупність взаємодіючих і взаємопов'язаних елементів, що сприяють формуванню бізнес-процесу за допомогою збору, реєстрації, оцінки, узагальнення й аналізу усіх видів інформації, яка використовується для планування діяльності, розробки, прийняття і реалізації управлінських рішень, задоволення інформаційних потреб усіх відповідних груп користувачів, а також здійснення контрольних дій з метою зниження ризиків суттєвого її спотворення [2, с. 51]. У межах системи управління циркулюють інформаційні потоки, що формуються в обліково-аналітичній системі підприємства і характеризуються наявністю прямого і зворотного зв'язків.

Найважливіший аспект формування аналітичного забезпечення управління експортним потенціалом – створення остаточної інформаційної мережі, що забезпечує збір і обробку статистичної інформації, реальний інформаційний обмін по вертикалі і горизонталі. На даний момент сучасні умови на перший план висувають завдання максимального використання економічної інформації для запровадження оптимальних управлінських рішень [2, с.57]. Однією з основних завдань інформаційно-аналітичного механізму підприємств є отримання інформації, обробка та запровадження на її основі технологічних і стратегічних рішень. Інформація виступає і основою аналітичного забезпечення, і продуктом його діяльності. Аналітична складова забезпечення прийняття управлінських рішень щодо формування експортного потенціалу передбачає: проведення аналізу фінансової діяльності підприємства; формалізацію експортної стратегії підприємства, будування цілей; вибір критеріальних показників для контролю за реалізацією експортної стратегії та тактики; визначення форм надання управлінської інформації (аналіз макро- та мікросередовища підприємства, SWOT-аналіз, структурний аналіз тощо); визначення показників-індикаторів [3, с.250].

Отже, з метою розвитку аналітичного забезпечення управління експортним потенціалом підприємств аграрної сфери доцільно виділити наступні показники для проведення розрахунків оцінки експортного потенціалу підприємств АПК: питома вага експорту в загальному обсязі реалізації продукції підприємства-експортера; ефективність виробництва експортної продукції; питома вага прибутку від експорту продукції в загальному обсязі прибутку агропідприємства-експортера; рентабельність

експортних продажів; конкурентоспроможність агровиробника; частка продукції, сертифікованої на відповідність міжнародним стандартам.

Розглянуті аналітичні показники доцільно використовувати при оцінці внутрішнього стану підприємства та динаміки виробництва його продукції, орієнтовану на реалізацію на зовнішньому ринках з урахуванням специфіки аграрної сфери.

Список використаних джерел:

1. Дубков С. Формирование и оценка экспортного потенциала промышленных предприятий / С. Дубков, С. Дадалко // Банкаўські веснік. – 2015. – №4. – С. 29-35.
2. Кирилюк О.Ф. Стратегія розвитку експортно-імпортних операцій на ринку в Україні.-2014.-С.49-64.
3. Отенко В. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень на підприємстві [Електронний ресурс] / В. І. Отенко // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 6. – С. 249-252. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2014_6_39.

Нестеренко О.А., студент
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДОРАДНИЦТВІ

Основною функцією консультанта є забезпечення клієнта інформацією. У деяких випадках це може бути його єдиним або головним завданням – наприклад, коли клієнт хоче порівняти діяльність своєї фірми із іншими, використовуючи для цього дані, які надасть йому консультант.

Інформація - велика сила і може значною мірою впливати на людей, які нею цікавляться та здатні за її допомогою робити висновки. У багатьох випадках достатньо знайти консультанта і представити йому інформацію, яка дозволить клієнту змінити напрям його роботи, прийняти рішення про капіталовкладення або визначити, які організації досягають найкращих результатів.

Сфера інформаційних послуг швидко розвивається і набуває сучасного значення. Ці послуги включають у себе різні типи постійних та одноразових послуг, за їх допомогою клієнти можуть знайомитись із практичними та теоретичними розробками в галузях, що мають життєво важливе значення для їх ділової активності.

Інформаційна послуга – цінна пряма послуга клієнта та джерело нових контактів. Клієнт за допомогою цієї послуги може отримати нові ідеї та рекомендувати консультанту вивчити їх з метою впровадження у практику.

Нова хвиля розвитку ринку консалтингових послуг в Україні була пов’язана з інтервенцією інформаційних технологій, формуванням нових консалтингових продуктів, пов’язаних з автоматизацією процесів управління підприємством. Про колонізацію компаніями ринку консультування, що пропонують інформаційні технології, свідчить той факт, що більша частина учасників щорічної виставки «Управління підприємством» пропонували консалтингові продукти, за основу яких було взято програмні продукти. Нині можна констатувати той факт, що в Україні консалтинговий ринок має зміщення акценту у бік ІТ-продуктів (за критерієм ємності цього сегмента у сукупному попиті на консалтингові послуги). Серед найпопулярніших продуктів, які пропонують консалтингові компанії – це комплекс послуг з фінансового управління, управління персоналом і різних технологій (впровадження процесного і проектного управління, збалансованої системи показників, бюджетування тощо) [1].

У таблиці 1 представлено основні переваги використання інформаційних систем та технологій.

Таблиця 1

Основні переваги використання інформаційних систем та технологій

Попередній стан	Технології	Майбутній стан
Інформація може появлятися одночасно в одному місці	Розподіл баз даних	Інформація може появлятися одночасно в тих місцях, де вона необхідна
Складні види робіт можуть виконувати лише експерти	Експертні системи	Роботу експерта може виконувати звичайний працівник
Необхідність вибору між централізацією і децентралізацією бізнесу	Телекомунікаційні мережі	Бізнес може використовувати переваги централізації та децентралізації одночасно

Всі рішення приймаються менеджерами	Засоби підтримки рішень (доступ до баз даних, засоби моделювання тощо)	Прийняття рішень стає частиною обов'язків кожного працівника
Для отримання, зберігання, пошуку та передачі інформації необхідний офіс	Безпроводний зв'язок і переносні комп'ютери	Співробітники можуть відсилати та отримувати інформацію з того місця, де вони знаходяться
Найкращий контакт з потенційним клієнтом – це особистий контакт	Інтерактивний відеодиск	Найкращий контакт з потенційним клієнтом – це ефективний контакт
Щоб знайти об'єкт необхідно знати, де він знаходиться	Автоматичне індексування	Об'єкти самі вказують на своє місцезнаходження
Плани робіт періодично переглядаються та коригуються	Потужні комп'ютери	Плани переглядаються та корегуються оперативно, якщо є потреба

Автоматизовані інформаційні системи в консалтингу дозволяють структурувати інформацію з підрозділів, інтегруючи її в єдину систему, яка допомагає користувачеві вирішити ряд важливих завдань, а саме:

- проведення комплексного аналізу підприємства;
- побудова діаграм бізнес-процесів, структурування інформаційних потоків;
- аналітична діяльність, аналіз і оптимізація документообігу;
- аналіз, оцінка та оптимізація організаційної структури підприємства.

Розглянемо основні інформаційні системи, які можуть бути використані консультантами.

Системи MRP (Material Requirements Planning) – це системи планування вимог до сировини та матеріалів, які дозволяють оптимально завантажувати виробничі потужності, закупаючи у цьому разі необхідну для виконання поточного плану їх кількість.

Системи ERP (Enterprise Resources Planning) – це системи комплексного планування ресурсів підприємства. Якщо системи MRP використовуються для планування виключно ресурсів виробництва, то системи ERP займаються плануванням всіх ресурсів підприємства (управління персоналом, замовленнями, фінансами тощо).

Порівняно з системами MRP у системах ERP з'явилися розвинені засоби управління фінансами і персоналом, розвинені засоби підтримки прийняття рішень, засоби конфігурації та інтеграції.

Отже, створення сучасних інформаційних технологій підтримки процесів консультування та прийняття рішень аграрними дорадчими службами є головною метою розробки інформаційних технологій для аграрного консультування, що базуються на знаннях.

Список використаних джерел

1. Кальна-Дубінюк Т. П. Організація інформаційно-консультаційного забезпечення сільськогосподарських підприємств: монографія / Т. П. Кальна-Дубінюк. // Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2012. – 363 с.

2. Кальна-Дубінюк Т.П., Рогоза К.Г., Самсонова В.В., Кудінова І.П., Бесчастна М.В., Гнідан М.М., Дубінюк Ю.В., Данилюк С.І., Бас О.І. Сучасні інформаційно-консультаційні технології в дорадництві: монографія - Ніжин: ПП Лисенко, 2017. - 216 с.

3. Сільськогосподарська дорадча діяльність. Навч. посіб. / Кудінова І.П., Бесчастна М.В. - К.: «КОМПРИНТ», 2015. – 490 с.

Онищенко М.В., студент

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

СУТНІСТЬ ТА ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва при одночасному зниженні антропогенного навантаження на навколишнє середовище і природні ресурси можливо досягти на основі розвитку органічного виробництва як альтернативної моделі господарювання. На відміну від інших методів ведення сільського господарства, органічне виробництво засновано на використанні ресурсоощадливих технологій, мінімізації механічної обробки ґрунту та виключає використання синтетичних речовин. Пріоритетним напрямом для органічного сільського господарства є використання матеріалів і технологій, які покращують екологічну рівновагу в природних системах та сприяють створенню стійких і збалансованих агроєкосистем.

При органічному виробництві забезпечується відповідність органічної системи сільського господарства і сільськогосподарської продукції певним стандартам, що надає можливість маркувати продукцію відповідним чином і реалізовувати як органічну. Особливістю органічного виробництва є те, що сертифікації відповідними уповноваженими установами підлягає виробництво, процеси переробки, пакування та зберігання продукції. Відсутність власних національних стандартів на органічну продукцію обумовлює необхідність здійснювати сертифікацію за допомогою міжнародних стандартів та національних стандартів інших держав. За таких умов отримана продукція експортується переважно до країн юрисдикції компаній, що уповноважили відповідні органи сертифікації. Крім того, розвиток вітчизняного органічного виробництва ускладнюється нерозвиненістю нормативно-правової бази [1,3].

Переваги органічного агровиробництва можна сформулювати за такими напрямками [5] :

- екологічні - мінімізація впливу виробничих процесів на довкілля; сприяння збереженню та відновленню біорізноманіття в агроландшафтах; сприяння збереженню та відтворенню родючості ґрунтів; оберігання від забруднення водних ресурсів;

- економічні - поступове зростання природної продуктивності агроценозів та ґрунтів; зниження виробничих витрат завдяки відмові від застосування дорогих хімікатів та зменшення енергоємності виробництва; підвищення конкурентоспроможності продукції;

- соціальні - створення додаткових робочих місць у сільській місцевості; створення нових перспектив для малих та середніх агроформувань, збільшення життєздатності сільських громад.

Переваги органічної продукції: корисна для здоров'я та екологічно безпечна; вирощування без застосування синтетичних хімікатів, не містить токсичних та шкідливих речовин (важкі метали, пестициди, нітрати, нітроти не перевищують гранично допустимих концентрацій); проходження процедури сертифікації; відсутність в продукції генетично модифікованих організмів; процес переробки без консервантів і хімічних барвників; в процесі вирощування забороняється використання гормонів росту та антибіотиків; відсутність негативного впливу на довкілля; не містить хвороботворних мікроорганізмів, паразитів та алергенів [2,4,8].

Ефективність впровадження органічного виробництва базується на:
- екологізації технологій вирощування - скороченні втрат поживних

речовин в ґрунті; зменшенні хімічного навантаження за рахунок використання екологічно безпечних добрив; використанні науково обґрунтованих сівозмін; - використанні технологій утилізації відходів виробництва - впровадженні природоохоронних розробок: утилізації або знешкодженні відходів; зменшенні кількості шкідливих викидів підприємств у повітря чи водні джерела з метою запобігання надмірного антропогенного тиску на довкілля, використанні сучасних технологій уловлення, фільтрації та абсорбції шкідливих речовин. Згідно зі світовими вимогами органічна система сільського господарства і її продукція повинна відповідати певним стандартам до виробничих процесів, які спрямовані на підтримку оптимального стану екосистеми на соціальному, екологічному та економічному рівнях.

Впровадження сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур та розведення худоби згідно з принципами та вимогами органічного виробництва, при подальшому розвитку внутрішнього ринку в Україні в середньостроковій перспективі, здатне сприяти підвищенню конкурентоспроможності продукції, розвитку аграрної сфери, зростанню екологічного іміджу держави.

Отже, зазначимо, що органічне виробництво є пріоритетним напрямом розвитку сільського господарства, дозволяє реалізувати концепцію збалансованого розвитку агросфери за рахунок соціально-економічної і природно-ресурсної збалансованості і має на меті забезпечення суспільства безпечними та якісними продуктами харчування, а також збереження та покращення стану навколишнього природного середовища.

Таким чином, органічне виробництво забезпечує вихід екологічно безпечної продукції, яка є результатом органічного виробництва – процесу, що забезпечує вирощування сільськогосподарської продукції, використовуючи лише біологічні ресурси та не завдаючи шкоду навколишньому середовищу.

Список використаних джерел:

1. Гармашов В.В. До питання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні / В.В. Гармашов, О.В. Фомічова // Вісник аграрної науки – 2010. – №7. – С. 11-16.

2. Журавель С.В. Особливості органічного землеробства на Поліссі / С.В. Журавель, Б.В. Матвійчук, Н.Г. Матвійчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zemlerobstvo.com/wpcontent/uploads/v.z.1-2.2011_2.pdf

3. Вовк В. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегія на майбутнє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.lol.org.ua/ukr/vegetables/showart.php?id=15634.](http://www.lol.org.ua/ukr/vegetables/showart.php?id=15634)]

4. Артиш В. І. Управлінські аспекти розвитку виробництва екологічно чистої продукції в сільському господарстві України / В. І. Артиш // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2006. – № 102. – С. 242-247.

5. Довгань О. М. Органічне виробництво: сутність, об'єктивна необхідність, ефективність / О. М. Довгань, Я. В. Мандибуря // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 1. – С. 200-206.

6. Буга Н. Ю. Перспективи розвитку органічного виробництва в Україні / Н. Ю. Буга, І. Г. Яненко // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 2. – С. 117-125

7. Сокол Л.М. Екологічне (органічне) землеробство – складова сталого сільського господарства / Сокол Л. М., Стефановська Т. Р., Підліснюк В. В.// Екологічна безпека № 3-4. – 2008. - С. 102-109.

8. Ходаківська О. В. Органічне виробництво : світові тенденції та українські реалії / О. В. Ходаківська // Землевпорядний вісник. – 2017. – №7. – С. 20–25.

Петренко Ю.В.,

*Державний кадастровий реєстратор відділу у м.Полтава
міськрайонного управління у Полтавській області та м.Полтаві
Головного управління Держгеокадастру у Полтавській області*

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Після здобуття Україною незалежності актуалізувалося питання здійснення в її межах ефективної, з погляду самостійності держави, регіональної політики.

Необхідність удосконалення управління розвитком регіонів в Україні нині зумовлена, з одного боку, загостренням конкуренції територій щодо залучення і збереження різноманітних ресурсів, а з другого - підвищенням ролі територій щодо реалізації економічних реформ та формування точок

зростання. З огляду на це постає необхідність використання сучасних механізмів та інструментів публічного управління регіональним розвитком, які б відповідали вимогам часу і були спрямовані на розв'язання проблем, що стоять перед регіонами, зокрема: стосовно регіональних стратегій, цільових програм та проектів розвитку, міжрегіонального співробітництва тощо [1].

Узагальнене трактування поняття «регіональна політика» охоплює сферу діяльності з управління економічними, соціальним і політичним розвитком країни в просторовому, регіональному аспекті. Тобто сферу, зв'язана зі взаємовідношеннями між державою і районами, а також районів між собою. Регіональна політика становить складову частину національної стратегії соціально-економічного розвитку. Спрямована на посилення конкурентоспроможності економіки держави та її регіонів, підвищення рівня добробуту населення та сприяння інтегрованості її простору. Державна регіональна політика (ДРП) - це політика синергії, яка при правильному плануванні й реалізації забезпечує ефект набагато вищий, ніж ефект від суми окремих заходів галузевих політик.

З плином часу цілі регіональної політики змінюються і стають більш багатогранними. Виникають нові парадигми регіональної політики і нові принципи, які орієнтуються на децентралізацію влади та партнерство між різними її рівнями й гілками, а також партнерство із приватним і неурядовим секторами.

5 лютого 2015 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про засади державної регіональної політики» [2], розробку якого було розпочато Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України ще у 2008 р. за активного залучення експертів проектів технічної допомоги Європейського Союзу. 1 березня 2015 р. Президент України П.Порошенко підписав Закон «Про засади державної регіональної політики» (№156-VIII), який набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

Прийнятий Закон заклав фундамент для нового законодавства про регіональний розвиток в Україні, яке базується на кращих європейських практиках, та дає підстави для перегляду на його основі усього масиву законодавства, що в тій чи іншій мірі має відношення до реалізації державної регіональної політики.

Сьогодні ключовим документом, що визначає державну регіональну політику на середньостроковий період, є Державна стратегія регіонального

розвитку України до 2020 року від 12 вересня 2018 р. (далі -ДСРР-2020). Саме цей документ закладає основну ідею сучасної регіональної політики в Україні, спрямовану на розвиток та єдність, орієнтовані на людину [3].

На жаль, цей фундаментальний документ досі не зайняв ключового місця в ієрархії стратегічних документів України і про нього рідко згадують, плануючи нові реформи чи ухвалюючи нові стратегії, концепції та закони.

Державна регіональна політика (далі - ДРП), як складова частина внутрішньої політики України, повинна реалізовуватися на принципах законності, співробітництва, паритетності, відкритості, субсидіарності, координації, унітарності, історичної спадкоємності, етнокультурного розвитку, сталого розвитку, об'єктивності. Принцип субсидіарності, зокрема, передбачає передачу владних повноважень на найнижчий рівень управління для найбільш ефективної реалізації.

Варто знову згадати основні новели ДСРР-2020, які є вкрай важливими для формування політик в різних сферах, виходячи із високої мети, яка коротко може бути викладена таким чином: підвищення рівня життя населення, незалежно від місця проживання людини, на основі розвитку регіонів та соціальної та економічної єдності держави.

Ми вважаємо, що для формування і реалізації державної регіональної політики необхідно використовувати інтегрований підхід, який поєднує такі складові:

- секторальну (галузеву) - підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, забезпечення ефективної спеціалізації регіонів з пріоритетним використанням власного ресурсного потенціалу; (в ЄС зараз говорять про «розумну спеціалізацію»)

- територіальну (просторову) - досягнення рівномірного та збалансованого розвитку територій, забезпечення соціально-економічної єдності і рівномірності розвитку регіонів з метою створення рівних умов для розвитку людини;

- управлінську - застосування єдиних підходів до формування і реалізації політики регіонального розвитку, створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку держави і регіонів, оптимізація системи територіальної організації влади.

Крім цього, обов'язковими елементами формування і реалізації державної регіональної політики повинні бути:

- Єдність. Вона повинна проявлятися у зменшенні соціально-економічних диспропорцій між окремими регіонами, забезпечення просторової, політичної, економічної, соціальної, гуманітарної цілісності України.

- Відмова від патерналізму. Не повинно бути насильницької опіки з боку держави. Необхідно забезпечити перехід до формування постійно відтворювальної внутрішньої (ендогенної) бази розвитку регіонів в умовах відкритої економіки. Бюджетна децентралізація, проведена в грудні 2014 р., суттєво перерозподілила кошти на громади і регіони, які отримали можливості фінансувати свої проекти розвитку. Закріплення 10% податку на прибуток підприємств на рівні регіону створює зацікавленість у розвитку регіональної економіки. Регіони отримали можливості формувати свої стратегії розвитку та отримувати фінансування з державного і місцевих бюджетів.

- Координація дій. Горизонтальна координація дій органів державної влади, які мають вплив на регіональний розвиток, запровадження багаторівневого вертикального управління, що має сприяти синхронізації дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у сфері регіонального та місцевого розвитку.

Законодавчо така координація впливає із повноважень Мінрегіону, як органу, що має координувати діяльність інших центральних органів виконавчої влади у сфері регіонального розвитку, а також через розробку регіональних стратегій розвитку, які мають відповідати ДСРР, методика розробки регіональних стратегій передбачає максимальну участь різних суб'єктів регіонального розвитку. Наразі питання координації на всіх рівнях залишається не вирішеним.

- Відповідальні кадри. Підготовка висококваліфікованих кадрів у відповідних центральних та місцевих органах виконавчої влади, які мають знання та навички щодо розроблення та реалізації проектів регіонального розвитку.

На жаль, система підготовки та перепідготовки кадрів для сфери регіонального розвитку і взагалі для органів місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад так і не створена. Раніше ухвалені у 2008-2009 роках документи з цих питань залишились не виконаними.

- Фінансування за правилами. Запровадження фінансування ДРП та проектів регіонального розвитку на середньостроковій основі має узгоджуватися з пріоритетами ДРП, концентруватися на ключових проектах,

що забезпечують удосконалення інфраструктури для економічного зростання. Створення ДФРР має ключову роль для формування передбачуваного та прозорого фінансування проектів регіонів.

- Ключова роль міст. Поширення позитивних процесів розвитку міст на інші території, розвиток сільської місцевості [4].

Роль міст у розвитку регіонів та територій різко зросла у процесі децентралізації, особливо у об'єднаних громадах, які утворені навколо міст. У таких випадках, міста дійсно поширили свої впливи на сільські території, можливості яких суттєво зросли. Поряд з цим намітилась тенденція, коли в регіонах стали блокувати утворення ОТГ навколо міст, консервувати сільські території поза впливом міст, що суперечить ідеології ДСРР і європейській практиці.

Централізований підхід до регіональної політики в сучасних умовах - непродуктивний і не дозволяє повною мірою розкрити можливості всіх регіонів. Уряди країн ЄС та інших країн світу дедалі більше уваги приділяють принципам партнерства і координації, стратегічного планування та цільового спрямування коштів, у тому числі на гібридні інструменти політики (гранти плюс кредити) [5]. Водночас обсяги фінансування регіональної політики у цих країнах постійно зростають, а також посилюється контроль за їх використанням, ведеться глибокий аналіз впливу конкретних заходів та інструментів задля вдосконалення політики в майбутньому. Україна може багато почерпнути з цього пулу практик і підходів, ґрунтуючись, певна річ, на місцевому контексті та специфіці розвитку регіонів України.

Серед трендів, вплив яких найістотніший для регіональної політики можна виділити:

- урбанізація - зростання ролі міст, причому не лише найбільших метрополій, а й середніх за розміром;

- міграція - яка формує динамічні ринки праці та певним чином компенсує дисбаланс, що виникає у різних регіонах світу внаслідок демографічних змін;

- інформатизація суспільства і поява нових телекомунікаційних технологій, формування економічної системи, що базується на знаннях;

- глобальні виклики у площині забезпеченості продовольством і природними ресурсами (особливо водою та родючими ґрунтами);

- зростання за принципами сталого розвитку.

Таким чином, впровадження регіональної політики має сприяти поглибленню територіального поділу праці, спеціалізації виробництва, створенню виробничих структур, які б відповідали географічним та економічним умовам кожного регіону. Ефективне використання науково-технічного потенціалу, розвиток підприємництва, впровадження різних форм господарювання сприятиме насиченості ринку товарами та послугами, задоволенню потреб людей, має позитивно вплинути на стан соціального забезпечення людей.

Узагальнюючи сутність та зміст діяльності щодо впровадження державної регіональної політики, можна зробити висновок, що ця діяльність повинна сприяти демократизації процесів управління кожним регіоном та місцевого самоврядування, удосконаленню інтеграційних зв'язків між органами державного управління та регіональними органами влади. При цьому правові та економічні відносини й регулятори між державою і регіональними органами влади повинні будуватися на конституційних засадах за принципом верховенства загальнодержавного права та законів.

Тому, в Україні потрібно створити нову, європейську за змістом та українську за духом державну регіональну політику, яка має сприяти загоєнню ран, породжених війною та творити нову якість розвитку регіонів, громад та країни.

Список використаних джерел

1. Грищенко І. М. Зарубіжний досвід управління регіональним розвитком [Електронний ресурс] / І. М. Грищенко // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2018. - № 5. - Режим доступу до журналу: <http://www.dy.nauka.com.ua>

2. Про засади державної регіональної політики [Електронний ресурс] : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156/2015>. – Дата звернення: 06.01.2019. – Назва з екрана.

3. Деякі питання реалізації у 2018-2020 роках Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2018 року № 733. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/deyaki-pitannya-realizaciyi-u-20182020-rokah-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-period-do-2020-roku>.

4. Семенов В.Ф., Герасименко В.Г., Горбань Г.П., Богадьоров Л.М. Управління регіональним розвитком туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/semenov21.htm

5. Анатолій Ткачук головний експерт групи «Децентралізація Реанімаційного пакета реформ», Колін Меддок, Ольга Мрінська, Юрій Третяк «Державна регіональна політика в Україні: від декларацій до регіонального розвитку» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://dt.ua/internal/derzhavna-regionalna-politika-v-ukrayini-vid-deklaraciy-do-regionalnogo-rozvitku-_.html/.

Петровський В. М.,

*голова Саранчуківської об'єднаної територіальної громади
Бережанського району, Тернопільської області*

САРАНЧУКІВСЬКА ОБ'ЄДНАНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА: ШЛЯХ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

За часів незалежності України самою вдалою і відчутною для кожного мешканця країни стала реформа децентралізації, стратегічною метою якої було:

створення нової територіальної основи;

передача більшої частини повноважень органам місцевого самоврядування;

формування ефективної системи служби в органах місцевого самоврядування;

розвиток форм прямого народовладдя і вдосконалення механізму координації державних органів на місцях.

Наприкінці 2018 року прем'єр-міністр України повідомив про завершення першого етапу реформи, що полягав у укрупненні територіальних громад та фінансовій децентралізації і дав старт другому етапу децентралізації.

Перший етап реформи децентралізації, який почав реалізовуватися з 2014 року на кінець 2018 року завершився, за даними Мінекономіки тим, що вже 62% населення України проживає в 876 об'єднаних територіальних громадах. За місцевою владою закріплені адміністративні

повноваження і фінансові можливості, причому на законодавчому рівні. Як результат - в 2018 році надходження в загальний фонд місцевих бюджетів, завдяки децентралізації, виросли до 234 млрд грн з 70,2 млрд грн у 2014 році. Об'єднаним територіальним громадам передано в управління земельні ділянки загальною площею 1,5 млн га.

Практичні переваги децентралізації, зокрема її першого етапу, можемо відслідкувати на прикладі Саранчуківської громади, що на Тернопільщині.

Саранчуківська об'єднана громада була утворена у 2017 році. В її склад увійшли такі населені пункти: с. Саранчуки, с. Базниківка, с. Вільховець, с. Котів, с. Молохів, с. Рибники, с. Нова Гребля, с. Тростянець. Загальна чисельність населення громади складала 3 тис 214 осіб.

Примітно, що незважаючи на рекомендації Методики формування спроможних територіальних громад, де рекомендують створювати громади з чисельністю більше 5 тис, ця громада демонструє свою спроможність навіть за такої малої чисельності жителів.

Цьому є свої пояснення. По-перше, громаду очолила людина, яка має багаторічний досвід роботи в органах публічної влади, але саме головне, в органи місцевого самоврядування прийшли працювати фахові і порядні особи, які єдиною командою намагаються забезпечити сталий розвиток громади.

За один рік новостворена Саранчуківська громада спромоглася поліпшити життя мешканців у різних сферах життєдіяльності, зокрема:

- інфраструктура. Відремонтовано найбільш проблемні ділянки доріг у селах Котів, Саранчуки, Рибники, Тростянець, Вільховець.

- охорона здоров'я. Громада виграла грант Світового банку на розвиток медицини на 3,5 млн грн. Кошти гранту будуть спрямовані на матеріально-технічну базу медзакладів. А за виділені кошти із Фонду соціально-економічного розвитку у с. Саранчуки повністю відремонтовано медпункт.

- освіта. Будується "Нова українська школа". Вже закуплено нову комп'ютерну техніку, дидактичний матеріал, меблі. Проведено капітальний ремонт даху загальноосвітньої школи в с. Саранчуки. В с. Вільховець було перекрито школу, наразі реалізується проєкт утеплення фасаду. У с. Котів планується перекриття школи, внутрішній ремонт. У планах - заміна вікон на енергозберігаючі, встановлення котлів на альтернативному паливі, оновлення освітньої бази.

- культура. Щороку відзначаються пам'ятні заходи з нагоди героїчного бою трьох воїнів УПА проти 500 НКВДистів - це має надзвичайно великий ідеологічний ефект і формує свідомість і світогляд юнацтва. З метою патріотичного виховання молоді на території громади з 1991 року було засновано табір на базі якого розпочато будівництво вишкільно-оздоровчого табору "Лисоня". Цьогоріч у ньому відбулося півтора десятка різних таборів, пройшли вишкіл близько півтисячі юнаків. Районні змагання "Сокіл" (Джура) також проходили на базі цього табору. За підтримки обласної державної адміністрації і народного депутата Т.Юрика планується вивести розбудову і діяльність табору на державний рівень у сфері національно-патріотичного виховання молоді. Крім цього в с.Рибники перекрили Будинок культури, у планах - фасад. Ще у п'ятьох клубах громади планується встановити якісне опалення.

- спорт. У громаді вирішено 35% інфраструктурної субвенції витратити на розвиток спорту. В с. Котів провели реконструкцію місцевого футбольного поля в повноцінний стадіон. Для кожної школи громади придбали спортивний інвентар. Підтримується участь команд громади в районних змаганнях з різних видів спорту. Дитячу футбольну команду заявили на чемпіонат області в першій лізі.

- розширення громади. Триває робота з доєднання дотичних до Саранчуківської громади населених пунктів. Вже відбулися громадські слухання.

Підсумовуючи вище викладене, можемо констатувати, що децентралізація - це надзвичайно потужний поштовх для розвитку громад. Стільки коштів, скільки зараз отримує громада, вона ніколи не мала. Це, звичайно, впливає на розвиток території і якість життя мешканців громади. Всі жителі громади намагаються контролювати кожну копійку, переживають за те, щоб бюджет наповнювався зі всіх можливих, незаборонених джерел, а потім разом, колективно, з депутатами і старостами, членами виконкому вирішують, як ефективно і результативно використати кошти. Такого раніше ніколи не було. Тому реформі децентралізації альтернативи немає, тим більше, що об'єднані громади наразі мають підтримку влади і міжнародної спільноти. Організація діяльності в об'єднаних територіальних громадах спонукає до активної діяльності та пошуку шляхів розвитку, до активізації власних можливостей [1].

Список використаних джерел

1. Ми крок за кроком ідемо до успіху [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://ternopil.solydarnist.org>

Плюшкін А.Ю., магістр
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ПУБЛІЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ КРИТЕРІЇВ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Низка трагічних подій новітньої історії України довела, що вітчизняна правоохоронна система замість гарантування прав і свобод громадян та забезпечення їх безпеки навпаки була інструментом утиску громадянських прав. Зважаючи на це, гостро постало питання кардинальної перебудови правоохоронної системи, якій не довіряло більшість населення.

Необхідно зазначити, що з моменту набуття незалежності в Україні було щонайменше 9 спроб комплексно реформувати правоохоронний сектор, проте всі вони виявилися безуспішними, хоча і поступово наближають державу до певних світових стандартів у цій сфері.

Наразі, відповідно до Стратегії розвитку України □2020, метою державної політики в сфері реформування правоохоронної системи є коригування завдань та функцій правоохоронних органів, упровадження нових засад проходження служби, введення нових критеріїв оцінки роботи правоохоронців тощо.

Можемо констатувати, що заходи, які на сьогодні здійснюються в Україні, носять системний та професійний характер щодо комплексного формування нової правоохоронної системи в Україні.

Будь-яка нова справа, буде успішною лише тоді, коли вона ґрунтується на довірі. Тому саме з формування і відродження довіри населення до роботи поліцейських розпочалася новітня реформа правоохоронних органів, яка спрямована на забезпечення якісного поліцейського сервісу.

Забезпечити сервіс, тобто надання своєчасних, якісних, професійних послуг поліцейські можуть тільки у випадку відповідності їх всім

критеріям оцінки поліцейського, які затверджені законодавчо та позитивно сприймаються населенням України.

Зупинимося більш детально на цих критеріях, які відображені на рис.1.

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

ОЦІНКА ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЗМІНЕНО КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Робота поліції оцінюється виключно за такими критеріями

Рис. 1. Критерії оцінки поліцейської діяльності

Першим, основоположним критерієм є рівень довіри населення до поліції. Другим - оцінка поліцейської діяльності за пріоритетними напрямками. Третій критерій - це внутрішнє опитування поліцейських, яке необхідне для виявлення внутрішніх проблем діяльності системи, своєчасний їх аналіз та оперативне розв'язання.

Як свідчить статистика, протягом 2018 р. до поліції надійшло понад 8 млн звернень громадян. Це удвічі більше, ніж було 5 років тому. Це можна пояснити кропіткою роботою проведеною у 2018 р. щодо запровадження відкритості роботи правоохоронних органів. Зокрема, у 2018 році впроваджено:

- електронну фіксацію результатів роботи, підготовку та направлення відповідей на електронну адресу заявників;

- можливість здійснювати прийом повідомлень з мобільних додатків, електронної пошти, інших засобів зв'язку;

- прийом повідомлень з мобільних терміналів здійснюється з усього регіону до обласного центру;

- в обласних центрах створено спеціальні відділи служби «102», працівники яких пройшли спеціальну підготовку (штатна чисельність □ 925 посад).

А це означає, що люди стали довіряти більше, відповідно, й частіше звертатися до поліції.

Візуально діяльність поліції щодо превентивної комунікації показана на рис. 2.

НАЦІОНАЛЬНА
ПОЛІЦІЯ

ПОЛІЦІЯ ДІАЛОГУ

Понад **тисяча** поліцейських превентивної комунікації протягом 2018 року залучались до **5,2 тисячі** масових заходів

Удосконалено роботу з охорони громадського порядку під час проведення масових заходів

Штатні підрозділи утворені у Вінницькій, Кіровоградській, Одеській, Полтавській, Харківській, Черкаській, Львівській областях та м. Києві

Рис. 2. Забезпечення превентивної комунікації поліцією

Як видно з рис. 2, причиною зростання довіри громадян стала сукупність факторів. Крім цього, протягом року перед поліцією постало багато серйозних викликів щодо забезпечення порядку та безпеки людей: це і фінал Ліги Чемпіонів УЄФА, і святкування річниці хрещення Київської Русі, і безпека під час проведення надважливого для всіх українців Собору щодо створення Автокефальної Помісної Православної Церкви України. Загалом правоохоронці з початку року забезпечили безпеку майже 86 тис масових заходів та зібрань громадян, в яких взяли участь понад 28 млн людей. Всі масові заходи пройшли спокійно. Комунікація з громадою стала номером один при забезпеченні безпеки. І

це – результат кардинальних змін у роботі поліції превенції: від вивчення кращих міжнародних практик, проведення тренінгів партнерами для особового складу – до впровадження нової, адаптованої до українських реалій, моделі взаємодії з громадянами під час масових заходів.

Ефективно спрацювали створені в минулому році підрозділи поліції діалогу і тактико-оперативного реагування патрульної поліції.

На цей час вже створено 8 підрозділів діалогової поліції у великих містах країни; підготовку пройшли більше тисячі поліцейських, які працюють у кожному регіоні.

Їхнє завдання – налагодження комунікації між учасниками масових заходів та деескалація можливих конфліктів. У випадках, коли було необхідно знизити напругу, без демонстрації сили – правоохоронці залучали підрозділи TOP (тактико-оперативного реагування патрульної поліції). У 2018 році до груп TOP відібрали понад 500 поліцейських і на сьогодні маємо вже більше тисячі, підготовлених за міжнародними стандартами, спеціалістів.

Продовжується розвиток патрульної поліції, зокрема цього року запрацювала патрульна поліція у м.Ковель на Волині, в м.Ізмаїлі Одеської області, в с.Чайки Київської області.

Дорожня поліція, створена в 2017 році зараз вже функціонує у 23 областях та підтримує безпеку руху на 6300 км доріг. У 2018 році запрацювало 219 автопатрулів та 43 дорожні станції. З жовтня на автошляхах країни в публічно позначених місцях контроль за швидкістю руху забезпечується за допомогою приладів TruCAM. Сьогодні наряди поліції використовують 31 такий прилад. За 2 місяці їх використання патрульними винесено понад 18 тисяч постанов (ч. 1 ст. 122 КУпАП). Додатково сплачено до бюджету майже 4 мільйони гривень.

Ще одним проектом, який, безсумнівно, сприятиме росту довіри до поліції – став проект «Поліцейський офіцер громади». Його мета – отримання якісних поліцейських послуг у невеличких населених пунктах. Цей проект було презентовано 62-м головам територіальних об'єднаних громад і запропоновано укласти з поліцією меморандум. Результатом реалізації меморандуму стане отримання громадою поліцейського, який буде мешкати на території громади, житиме проблемами громади та допомагатиме у їх вирішенні. З 62 об'єднаних громад – 60 зацікавилися проектом і готові підписати документ про співпрацю з поліцією. Перші результати цього проекту зможемо оцінити в середині 2019 року – коли

перші поліцейські офіцери громади вийдуть на місця після відбору та навчання. Наразі, за 2016-2017 рр. та 8 місяців 2018 р. підвищення кваліфікації вже пройшли 6,4 тис поліцейських.

Отже, основними критеріями оцінки поліцейських є: довіра громадян до правоохоронних органів; ефективна та результативна діяльність за пріоритетними напрямками роботи правоохоронних органів; ефективність функціонування системи правоохоронних органів для українського суспільства. Комплекс заходів, які наразі здійснюються на рівні держави та на регіональному рівні показує свою ефективність та результативність, проте, ще є питання, які потребують розв'язання.

Список використаних джерел

1. Звіт Голови Національної поліції України С.Князева про результати роботи відомства за 2018 рік [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://www.naiu.kiev.ua>
2. Звіт про результати реалізації проекту «Муніципальна поліція» [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://www.vmr.gov.ua>

Поздняков Д.В., магістр
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Роль публічної політики щодня зростає і стає дедалі більш важливим інструментом розвитку держави. Загалом, публічна політика є специфічною формою саме взаємодії суб'єктів політичного процесу, за допомогою якої участь громадян у виробленні і реалізації політичних рішень значно збільшується. Серед науковців до цього часу тривають дискусії з приводу визначення кола суб'єктів публічної політики, оскільки консенсусу з цього питання не досягнуто навіть на теоретичному рівні.

Однак, різноманіття точок зору з цього питання дають можливість розглянути органи місцевого самоврядування як один з таких суб'єктів.

У зв'язку з тим, що роль місцевого самоврядування в останні роки значно збільшилася, порівняно з попередніми роками, коли Україна перебувала у співдружності з п'ятнадцятьма союзними республіками, і роль місцевого самоврядування була зведена нанівець й лише формальні признаки визначали його присутність в тогочасному управлінні. На сьогодні, простежується чіткий процес відродження історично закладених традицій місцевого самоврядування, становлення його як суб'єкта публічної політики.

Органи державної влади беззаперечно є одним із суб'єктів державного управління, однак функціонування органів місцевого самоврядування певним чином збігаються з першими. Ключовою відмінністю є те, що діяльність органів державної влади поширюється на всю територію держави, а органи місцевого самоврядування поширюють свою діяльність на певну територію для забезпечення нормальної щоденної життєдіяльності людини і вільного розвитку особистості.

З огляду на викладене, а також на положення Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», в нашій державі поряд із державним управлінням здійснюється також самоврядне або муніципальне управління, зміст якого становить діяльність органів місцевого самоврядування, який спрямований на виконання покладених на них чинним законодавством обов'язків. Діяльність цих органів також здійснюється через прийняття (видання) нормативних та адміністративних актів із тією лише особливістю, що такі акти можуть мати тільки локальний характер.

Процес децентралізації розширює коло повноважень влади на місцях, що закономірно зужує обсяг державного управління в адміністративно – територіальних одиницях. Варто зазначити, що ці два поняття є взаємопов'язаними та взаємообумовленими, однак в жодному випадку не тотожними.

Об'єктивно, вони не можуть протидіяти одна одній. Вони є суб'єктами публічної влади різного рівня (загальнонаціонального і територіального відповідно), які мають багато спільного і в об'єкті врядування, оскільки практично неможливо чітко розмежувати більшість публічних справ лише на загальнодержавні або лише місцеві.

Так, місцеве самоврядування – це дієвий соціальний механізм, що здатний відповідати інтересам громади і дає можливість безпосередньо впливати на владу. Діяльність органів місцевого самоврядування характеризується деякими особливостями: її джерелом є народ, а первинним носієм – територіальна громада, крім того, її діяльність

поширюється на територію адміністративно-територіальних одиниць, її органи діють від імені територіальної громади, а не народу чи держави, матеріально-фінансову базу її органів складають комунальна власність і місцевий бюджет, і у системі її органів відсутня жорстка ієрархія і підпорядкованість, а органи місцевого самоврядування не можуть незалежно виступати на міжнародній арені [2, с. 93].

Водночас, діяльність місцевого самоврядування здійснюється суб'єктами, наділеними владними повноваженнями, передбачає застосування однакового з органами державної влади інструментарію, застосовують у своїй діяльності одну й ту ж нормативну базу, що й органи державної влади.

У частині 1 ст. 5 Основного закону зазначено, що народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування; в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (стаття 7 Конституції України) [1]. Таким чином, із викладеного випливає, що за своїми змістовими характеристиками державне та муніципальне (самоврядне) управління збігаються, проте за своєю юридичною природою названі види діяльності є різними [3, с. 133].

З огляду на вищезазначене, варто констатувати, що питання діяльності органів місцевого самоврядування як суб'єкта публічної політики потребує додаткового вивчення, вдосконалення законодавства, що регулює його діяльність, з урахуванням міжнародних стандартів, задля зміцнення його ролі в публічній політиці та проведення процесу децентралізації з урахуванням не тільки міжнародного досвіду, а й створення теоретичної бази.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Конституція прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

2. Грищенко І. М. Формування публічної політики у сфері виборчого процесу / І. М. Грищенко // Інвестиції: практика та досвід : наук.-практ. журн. – № 11 червень 2018. - Київ : Вид-во ТОВ “ДКС Центр”, 2018. – С. 90–97.

3. Руда О. Публічне управління як фактор і стимулятор модернізації адміністративного права / О. Руда // Журнал «Підприємництво, господарство і право», Випуск № 6/2017 Адміністративне право і процес//

- К., 2017. - с. 131-135 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2017/6/30.pdf>

Пожиленко А.С., магістр
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОКРЕМИХ КРАЇНАХ РОМАНО–ГЕРМАНСЬКОГО ТИПУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

У сучасних умовах все більшого значення набуває впровадження інновацій, зокрема в діяльність держави, на основі зарубіжного досвіду, з урахуванням позитивних та негативних явищ, які виникли в процесі створення або впровадження певних концепцій або ідей.

Зрозуміло, що переймати досвід краще у тих країн, правова система яких найбільш наближена або схожа до української, що зумовлює вірогідність того, що можна спрогнозувати максимально очікуваний результат від змін, що реалізуються.

В історії України правова система формувалася в періоди становлення державності починаючи з Київської Русі й до сьогодні. Загалом, стабільності в її розвитку не було, оскільки постійно відбувалися зміни у її підпорядкуванні чи становленні як самостійної держави. Не дивлячись на те, що майже 70-літнє перебування України в складі Радянського Союзу призвело до формування її правової системи соціалістичного типу, протягом всього періоду становлення української держави розвивався правовий фундамент, що дозволяє стверджувати, що вона входить до романо-германського типу правової системи на правах особливого європейського різновиду.

Романо-германський тип правових систем являє собою сукупність національних правових систем, які мають загальні закономірності розвитку і подібні ознаки, що склалися на основі давньоримського цивільного права і його пристосування (у поєднанні з канонічним правом, доктринальним правом університетів і місцевих норм-звичаїв) до нових національних умов при домінуванні закону серед інших джерел права.

Так, у Французькій Республіці після державного рівня урядування існують три рівні територіального самоврядування: рівень комун (общин), рівень департаментів та рівень округів. “Пусковою кнопкою” процесу децентралізації у Франції була норма ст. 1 Закону № 82-213 від 2 березня 1982 р., у якій зазначається, що: “комуни, департаменти та регіони є вільно керовані обраними радами. Закони визначатимуть розподіл компетенцій між комунами, департаментами, регіонами і державою; спосіб обрання і статут обранців, а також форми співпраці між комунами, департаментами та регіонами і розвиток участі громадян у місцевому житті” [2, с. 43].

Комуна є найнижчою (базовою) адміністративно-територіальною одиницею Франції (за винятком таких комун, як Париж, Марсель і Ліон). У низці європейських країн французькій комуні відповідають приходи, ради, общини, гміни тощо. Комуна – єдина адміністративно територіальна одиниця, де немає окремого самостійного державного владного органу, тобто теоретично мер у своїй особі поєднує муніципальні функції і функції державної влади, а юридичними показниками, що характеризують комуна, є її назва, територія та населення.

Кантон – адміністративно-територіальна одиниця у складі округу, що включає декілька комун. У сільській місцевості входження комун до складу кантону є обов’язковим, а в містах, навпаки, одна комуна може відповідати декільком кантонам; тобто відбувається укрупнення комун шляхом їх об’єднання. Кантони, перш за все, є структурною основою виборчої системи. Кожен кантон обирає свого представника до складу Генеральної ради відповідного департаменту. Округ – адміністративно-територіальна одиниця, менша ніж департамент. Сто департаментів Франції включають у середньому по 3–4 округи. Столиця округу називається супрефектурою. Якщо ж головне місто округу є столицею департаменту, воно має статус префектури. У свою чергу, округи поділяються на кантони та комуни. Слід розрізняти округи і так звані муніципальні округи, які є адміністративними одиницями великих міст (Париж, Марсель, Ліон). Округ є штучним утворенням, основним призначенням якого є забезпечення ефективності надання послуг населенню. Основною адміністративно-територіальною одиницею у Франції є департаменти, головним критерієм формування департаменту виступає територія та кількість населення. Адміністративний центр департаменту називається префектурою.

Лише з 1982 року департаменти отримали подвійну функцію: з одного боку, вони діють як вищий рівень у трирівневій структурі

самоврядування Франції, нижчим рівнем якого є муніципалітети або комуни. Однак, з другого боку, вони є інституційними утвореннями центрального уряду, очолюваними повновладними префектами, державними службовцями, призначеними центральним урядом.

Законодавство передбачало обирання в них рад, які, в свою чергу, обирали власних голів, які виступали керівниками виконавчого органу ради. Це стало значним зрушенням у бік розширення місцевої автономії, тому що до реформи головою виконавчої влади був префект, якого призначала і уповноважувала держава. Після реформування було закріплено, що мер повинен тісно взаємодіяти з префектом. На них покладені спільні обов'язки щодо координування багатьох державних функцій, а префект зберігає численні найважливіші повноваження з нагляду за діяльністю як департаментів, так і комун [1, с. 69-71].

Варто зазначити, що українська модель організації місцевого самоврядування є дуже подібною до французької. Оскільки Україна обрала шлях приєднання до європейської спільноти та приведення не тільки законодавства, а й всієї моделі управління державою до європейських стандартів, необхідно враховувати позитивний досвід, зокрема, Франції, у розбудові нової європейської держави – України.

Список використаних джерел:

1. Фелонюк Т.А. Місцеве самоврядування у Французькій Республіці: еволюція становлення та розвитку// Журнал «Державне будівництво та місцеве самоврядування», Випуск № 30/2015// – 2015 р., с. 164-175 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/555/Downloads/dbms_2015_30_17.pdf
2. Грищенко І. М. Організація діяльності районних рад в Україні: адаптація європейського досвіду належного врядування : дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.04 – місцеве самоврядування / І. М. Грищенко; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2011.

Прасол В.П., магістр
*Харківський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОЇ МЕДИЦИНИ В УКРАЇНІ

Невід'ємним атрибутом будь-якої цивілізованої країни є стабільна, ефективна, адекватна до існуючих умов нормативно-правова база. Законодавство є найважливішим інструментом державного регулювання, за допомогою якого держава вимагає від суб'єктів суспільних відносин виконання своїх рішень.

У Ст. 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» зазначено, що держава сприяє розвитку закладів охорони здоров'я усіх форм власності [5]. Тож кількість приватних (недержавних) медичних закладів в нашій країні зростає з кожним роком.

Щорічно Міністерство охорони здоров'я України видає близько двох тисяч ліцензій на здійснення господарської діяльності в медичній практиці фізичним особам-підприємцям і юридичним особам [9].

По суті, приватний медичний заклад – це лікувальний заклад, який відрізняється від інших лікувальних закладів (державних та комунальних) тільки тим, що медична допомога надається на платній основі. Що стосується господарської діяльності, то в недержавних медичних установах відбуваються ті ж самі процеси господарської діяльності, що і в будь-якій іншій.

На законодавчому рівні до діяльності недержавних медичних закладів висуваються ті ж вимоги, що і до інших лікувальних закладів (комунальних, державних, чи із змішаною формою власності), з тією лише різницею, що на практиці контроль за їх дотриманням з боку державних органів іноді більш жорсткий. Крім того, існують певні обмеження, які ставлять приватні лікувальні установи в нерівне становище з державними медичними закладами (стосується видачі документів, які засвідчують тимчасову непрацездатність громадян; а також щодо використання цілого ряду лікарських засобів, які віднесені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (затвердженого постановою КМУ від 6 травня 2000 р. № 770).

Тож враховуючи вищесказане, з метою аналізу законодавчого забезпечення охорони здоров'я в Україні доцільно детально розглянути закони, норми яких закріплюють, регулюють і захищають право людини на охорону здоров'я.

Як і у всіх розвинутих країнах, в Україні право на охорону здоров'я, закріплено в Основному Законі – у Конституції. Стаття 49 Конституції України [3] присвячена охороні здоров'я і медичній допомозі, у якій закріплено право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу і медичне страхування. Крім цієї статті є ще й інші конституційні норми, які тією чи іншою мірою стосуються охорони здоров'я та акумулюють кращі зразки міжнародно-правових актів з прав людини.

Конституція України визначає загальні концептуальні підходи до регулювання відносин у галузі охорони здоров'я. Деталізація та конкретизація основних конституційних положень щодо нормативно-правового регулювання у галузі охорони здоров'я і механізмів їх реалізації знайшли своє відображення в законах України, постановах Верховної Ради, указах та розпорядженнях Президента України, постановах та розпорядженнях Кабінету Міністрів України, нормативних актах центральних органів виконавчої влади та міжнародних договорах України та ін.

Основним спеціальним законодавчим актом у цій сфері, свого роду «медичною конституцією» України, є Закон «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [5], який відображає державну політику у галузі охорони здоров'я, визначає структуру права на охорону здоров'я й обов'язки громадян, встановлює державні гарантії щодо юридичного захисту права на охорону здоров'я, визначає політику світового співтовариства у сфері охорони здоров'я, регулює питання проведення медичної експертизи, закріплює гарантії охорони здоров'я матері і дитини, передбачає основи правового статусу медичних і фармацевтичних працівників та інші питання у цій сфері життєдіяльності тощо.

Особливе місце у законодавстві з питань охорони здоров'я займають галузеві кодекси, які містять загальні норми, що застосовуються в медичній сфері, а саме:

– Кримінальний кодекс України, в якому регламентуються кримінально-правові аспекти в сфері охорони здоров'я (стаття 139 «Ненадання допомоги хворому медичним працівником», стаття 140 «Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним

працівником», стаття 145 «Незаконне розголошення лікарської таємниці», стаття 184 «Порушення права на безоплатну медичну допомогу») [4];

– Цивільний кодекс України, який закріплює низку важливих прав людини у сфері охорони здоров'я, зокрема, право на охорону здоров'я (стаття 283), медичну допомогу (стаття 284), медичну інформацію (стаття 285), медичну таємницю (стаття 286) [8];

– Кодекс законів про працю України, в якому відображені норми, спрямовані на охорону здоров'я осіб, що працюють (статті 50-84 вказаного Кодексу): праці й відпочинку, про охорону праці (створення безпечних і нешкідливих умов праці, видача молока і лікувально-профілактичного харчування, обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій, переведення на легшу роботу за станом здоров'я тощо); особливості праці жінок, та осіб, молодших вісімнадцяти років та ін. [2];

– Сімейний кодекс України, який з метою охорони здоров'я встановлює шлюбний вік (стаття 22); визначає осіб, які не можуть перебувати у шлюбі між собою (стаття 26); гарантує державну охорону сім'ї, дитинства, материнства і батьківства (стаття 5), закріплює обов'язок наречених повідомити один одного про стан свого здоров'я (стаття 30) та ін. [7];

– Бюджетний кодекс України, який є регулятором фінансових відносин у сфері охорони здоров'я [1].

Окремі напрями охорони здоров'я регулюються спеціальними законами: з питань донорства, психічної допомоги, окремих інфекційних і неінфекційних захворювань тощо.

З метою удосконалення діяльності закладів охорони здоров'я щодо подальшого поліпшення надання медичної допомоги населенню, а також за для оцінки професійного рівня лікарів та складності виконуваних робіт, відповідності кваліфікаційним вимогам і посадовим обов'язкам проводиться атестація лікарів (в т.ч. і у приватних медичних закладах). Положення про порядок проведення атестації лікарів затверджено Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19.12.1997 (із змінами) № 359 [6].

Підсумовуючи слід зазначити, що законодавча база у сфері охорони здоров'я в більшості своїй створювалася за часів, коли приватна медицина знаходилася на стадії становлення. Наявні нормативно-правові акти не перешкоджають діяльності недержавних медичних закладів, але й не сприяють розвитку приватної медицини в Україні. На сьогодні недержавні лікувальні заклади фактично можуть надавати всі види медичної допомоги на

рівні з лікувальними закладами державної та комунальної форми власності (за винятком обмежень, про які йшла мова). Отже, для розвитку приватного сектору у сфері охорони здоров'я необхідно привести у відповідність нормативно-правові документи, які регламентують діяльність приватних закладів (в першу чергу це стосується реалізації норм Закону України «Про державно-приватне партнерство»).

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 11 жовтня 2018 року (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.profiwins.com.ua/ru/legislation/kodeks/927.html>.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
3. Конституція України : [із змін. та допов.]. – Х. : ФОП Стеценко І.І., 2009. – 40 с.
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 4. – Ст. 19.
6. Про подальше удосконалення атестації лікарів Наказ Міністерства охорони здоров'я України 19.12.1997 № 359 <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0014-98>
7. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/цивільний>.
9. Урсол Г. Приватний сектор системи охорони здоров'я – активний резерв підвищення доступності та якості надання медичної допомоги : досвід Кіровоградської області / Г. Урсол, О. Скрипник, О. Василенко // Буковинський медичний вісник. – 2014. – Т. 18, № 4 (72). – С. 177–181.

РОЗВИТОК МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Реформування місцевого самоврядування, що розпочалося в Україні ще в 1990-х рр., відсутність єдиної виробленої концепції реформи призвело до того, що цей процес затягнувся на довгі роки і триває донині. Розвиток України як незалежної держави має відбуватися шляхом встановлення та реального запровадження в життя засад демократії, невід'ємним елементом якої на сучасному етапі стає місцеве самоврядування.

Варто згадати, що сам термін «місцеве самоврядування» увійшов в політичний та юридичний обіг з середини XIX ст. за ініціативи пруського юриста Рудольфа Гнейста. Сьогодні ця форма суспільного устрою відображена у прийнятих 1985 року міжнародних правових документах – Всесвітній декларації місцевого самоврядування та Європейській хартії місцевого самоврядування, згідно з якими важливими ознаками будь-якого органу місцевого самоврядування є його правова, організаційна та фінансова автономія.

Відповідно до ч. 1 ст. 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади - жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста - самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Основне призначення місцевого самоврядування – створення та підтримка сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади.

Конституція і законодавство України визначає, що самоврядування в нашій країні здійснюється на принципах народовладдя, законності, гласності, колегіальності, поєднання державних і місцевих інтересів, виборності тощо.

Якщо в державі немає повноцінного місцевого самоврядування, то виникають сумніви в її демократичному характері, демократія в цій державі вважатиметься неповною й обмеженою.

Якщо місцеве самоврядування дійсно функціонує і мешканці територіальних громад мають права та можливості самостійно вирішувати питання, тоді спостерігається зростання місцевого бюджету та покращення умов життєдіяльності населення в цілому в державі. Отже, проблема ефективності місцевого самоврядування потребує особливої уваги органів влади та самого населення.

Аналіз проблеми розвитку місцевого самоврядування розкривають у своїх наукових роботах В.Мамонова, О.Васильєва, Т.Кравченко, І.Грищенко, П. Ворона, І.Дробот, В.Шарий та ін. У даних роботах автори досліджували проблемні аспекти функціонування системи місцевого самоврядування в Україні, питання децентралізації, розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами державної виконавчої влади, питання формування спроможності територіальних громад тощо. Дослідження цих та інших науковців, які досліджують питання місцевого самоврядування засвідчують відсутність достатньої систематизації стримуючих факторів розвитку самоврядування та шляхи їх подолання.

Отже, систему місцевого самоврядування в Україні можна визначити як закріплену Конституцією та законами України сукупність суб'єктів місцевого самоврядування, що здійснюють основні функції місцевого самоврядування.

Розглядаючи питання системи органів місцевого самоврядування на сучасному етапі розвитку нашої держави вітчизняні дослідники Є. Бородін, Т. Тарасенко відзначають, що прийняття нових законодавчих актів спричинило внесення змін до такого концептуального поняття, як «система місцевого самоврядування», що знайшло відображення у змінах до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2, с. 58].

У своїх наукових дослідженнях Грищенко І., аналізуючи систему місцевого самоврядування доводить, що основну увагу на сьогодні, в умовах децентралізації, потрібно звернути на формування спроможності територіальних громад, на які покладено відповідальність за забезпечення сталого розвитку відповідної території, створення умов, що забезпечують високу якість життя населення. Це пов'язано з тим, що переважна більшість новостворених територіальних громад не володіє достатнім потенціалом для

виконання повноважень, тому зростає невдоволення населення рівнем життя та якістю надання послуг [1, с. 98].

Інституційна слабкість місцевого самоврядування в Україні доповнюється також суттєвими прогалинами в кадровому забезпеченні його виконавчих органів, а питанням кадрового забезпечення місцевого самоврядування надається не першорядна увага [3, с. 343].

Отже питання подальшого розвитку системи місцевого самоврядування в Україні є надзвичайно актуальним і потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Список використаних джерел

1. Gryshchenko, I. M. Development of the capacity of territorial communities / I. M. Gryshchenko, M. M. Kulaiets // Науковий вісник Полісся. - Чернігів : ЧНТУ, 2018. - № 2 (14). Ч. 1. – С. 98-104.

2. Бородін Є.І., Тарасенко Т.М. Розвиток системи місцевого самоврядування в Україні / Є.І. Бородін, Т.М. Тарасенко // Аспекти публічного управління. – 2015. – №4. – С. 58.

3. Мамонова В. В. Система місцевого самоврядування / В. В. Мамонова // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 5. – 2011. – С. 342–344.

4. Про місцеве самоврядування в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 21 травня 1997 №280-97 - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

Стретович О.А.,
к.е.н., доцент ННІ післядипломної освіти
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

СПАДЩИНА М.І. НИЖНЬОГО - ВИЗНАНОГО ВЧЕНОГО ЕКОНОМІСТА АГРАРІЯ

Мені пощастило познайомитися, займатися науковими дослідженнями і працювати з цікавою, розумною і наполегливою людиною, якою був Микола Іванович Нижній.

Народився Микола Іванович в с. Городище Шепетівського району Хмельницької області, 14 серпня 1916 р. Після закінчення семирічної школи працював в колгоспі та продовжував навчатися в закладі системи народної освіти, в якому готували робітників і селян для вступу у вищі навчальні заклади країни (робітфак).

У 1934 р. вступив на агрономічний факультет Житомирського сільськогосподарського інституту, який закінчив в 1939 р., з відзнакою. За направленням почав працювати керівником підрозділу підготовки масових кадрів Житомирського обласного земельного відділу, а осінню в той же рік був призваний до Червоної Армії і направлений на навчання в Київське військово-політичне училище. По закінченню закладу у вересні 1940 року був відкомандирований служити політруком роти 61-го стрілецького полку 45-ї Волинської Червонопрапорної стрілецької дивізії.

Доля була не дуже прихильна до Миколи Івановича. З початком Великої Вітчизняної війни він приймав участь у боях і в липні 1941 р. під м. Малин Житомирської області був тяжко поранений. В результаті втратив зір на одне око. По закінченню тривалої реабілітації Миколу Івановича направили працювати в тил начальником політвідділу Білоградівської МТС Алтайського краю, а з 1943 р. - інструктором крайкому партії (м. Барнаул).

Після визволення м. Києва Нижній М.І. з 1943 по 1954 р. працював у столиці. Обіймав посади: заступника директора Київпромторгу по кадрах; завідувача дослідного поля Київського сільськогосподарського інституту; заступника представника Ради в справах колгоспів по Київській області; начальника управління організації і оплати праці в колгоспах Міністерства сільського господарства Української РСР.

Досконало володіючи ситуацією в економіці сільського господарства і знаючи проблеми галузі, Микола Іванович вирішує займатися науковою діяльністю з метою розробки та впровадження нових підходів та методів. В 1954 р. він вступає до аспірантури, яку успішно закінчує і в 1958 р. захищає кандидатську дисертацію на тему “Авансування колгоспів і його роль у зміцненні економіки колгоспів”. У своїй дисертації він обґрунтував і запропонував механізм попереднього авансування державою колгоспів за продукцію, яку вони поставлять після збору врожаю. До цього колгоспники отримували гроші тільки в кінці виробничого періоду тобто в кінці року.

Після аспірантури був направлений на роботу в щойно створений, згідно постанови ЦК Компартії України і Ради Міністрів УРСР № 524, Український науково-дослідний інститут економіки і організації сільського господарства. В 1969 р. захистив докторську дисертацію на тему “Оплата праці і розвиток її форм у колгоспах”, а в 1973 р. отримав вчене звання професора.

В його наукових і науково-прикладних працях вперше сформульовано принципово нові теоретичні положення організації оплати праці в колгоспах, розкрито особливості дії соціалістичного закону розподілу за працею в різні періоди розвитку колгоспного виробництва. Ним обґрунтовано теоретичні основи і практичні пропозиції щодо впровадження щомісячного грошового авансування колгоспників, переходу від трудовня до грошової і гарантованої форми оплати праці, напрями посилення її зв'язку з кінцевими результатами через застосування акордно-преміальної системи. Вагомими також є наукові розробки Миколи Івановича з нормування праці і тарифікації робіт у сільському господарстві. Вченим теоретично обґрунтовані рекомендації по перебудові на принципово новій економічній основі оплати праці керівників і спеціалістів колгоспів залежно від валового доходу і рівня інтенсивності використання землі. Наукові розробки М.І. Нижнього та очолюваного ним відділу покладені в основу практичного здійснення економічного розподілу за працею і були підґрунтям багатьох нормативних актів, а також положень директивних органів республіки і держави.

Складне особисте життя, хвороби та втрата близьких людей тяжко переносилися Миколою Івановичем. Але він мужньо сприймав удари долі і заглиблювався у наукову роботу. Професор Нижній М.І. постійно піклувався про підготовку наукових кадрів. Під його науковим

керівництвом захистили кандидатські дисертації 46 науковців, в тому числі і автор цієї публікації. Вісім його учнів стали докторами економічних наук, професорами.

Праця Миколи Івановича на науковій ниві та участь у Великій Вітчизняній війні відзначені багатьма урядовими нагородами: орденами Червоної зірки (1947 р.), “Знак Пошани” (1966 р.), Трудового Червоного Прапора (1976 р.), Вітчизняної війни 2-го ступеня (1985 р.), багатьма медалями.

За цикл наукових робіт по удосконаленню системи оплати праці в колгоспах Української РСР Президія Академії наук Української РСР 1978 р. присудила професору М.І. Нижньому премію ім. О.Г. Шліхтера, а за здобутки у розвитку економічної науки і підготовку наукових кадрів Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 6 жовтня 1982 р. йому присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки і техніки Української РСР. За активне впровадження у виробництво власних результатів наукових досліджень його нагороджено золотою і срібною медалями ВДНГ СРСР.

12 червня 2003 р. Миколи Івановича не стало.

Особливо хочеться відзначити людські якості професора: чесність, відкритість, принциповість, він мав магічну силу впливу на своїх аспірантів і пошукувачів. В моменти розпачу він міг так ясно і зрозуміло пояснити необхідність займатися науковими дослідженнями, що на наступний день ми якось ніяковіли. Часто запрошував учнів додому на дружню бесіду з чаюванням. Всі учні підтримують дружні стосунки і щиро гордяться своєю приналежністю до наукової школи професора Миколи Івановича Нижнього.

16 серпня 2016 р. у Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки» відбулася науково-практична конференція «Наукова спадщина професора М.І. Нижнього в сучасній економічній науці», присвячена 100-й річниці від дня його народження. На конференцію приїхало багато вчених та людей, які з ним працювали і які просто знали Миколу Івановича.

Учасники конференції з теплотою згадували спілкування з Миколою Івановичем та відзначили його вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки.

Список використаної літератури

1. *Вергунов В.* Життя, присвячене аграрній економічній науці/ В.

Вергунов, Ю. Лупенко // Вісник аграрної науки. - Київ: УААН, 2016, N 11. - С.78-79

2. *Вчені економісти-аграрники / Упоряд. і відп. за вип. О.В. Шатько. - К.: Аграр. наука, 2001. - Кн. 5, ч. 2. - С. 82-85*

3. *Національний науковий центр „Інститут аграрної економіки”: роки і люди. Ювілейне видання, присвячене 50-річчю науково-дослідної установи. - К.: ННЦ ІАЕ, 2006. - Ч. 2. – С. 62-65*

4. *Чалаван В. А. Етапність формування наукового світогляду професора М. І. Нижнього (1916-2003) для потреб аграрної економіки / В. А. Чалаван // Історія науки і техніки. - 2014. - Вип. 5. - С. 236-243*

Цикаленко Т.В., магістр
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

АНАЛІЗ ВЛАСНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Згідно ст. 140 Конституції України “місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об’єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України. Сільські, селищні, міські ради можуть дозволяти за ініціативою жителів створювати будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна” [1, ст. 140].

Наразі органи самоорганізації населення (далі – ОСН) хоча і є законодавчо затвердженим елементом системи місцевого самоврядування в Україні, проте існує ряд суб’єктивних та об’єктивних причин, які не дають у повній мірі використовувати потенціал цих представницьких органів.

Специфічною особливістю ОСН є те, що вони поєднують у собі як риси органів місцевого самоврядування, так і громадських об’єднань. Від органів місцевого самоврядування ОСН вирізняються тим, що як і громадські організації, створюються за ініціативою громадян. Але вони мають відмінності і від громадських організацій, оскільки законодавчо

входять у систему місцевого самоврядування і як її елемент наділяються певними владними повноваженнями.

Закон України “Про органи самоорганізації населення” визначає ОСН представницькими органами, що утворюються жителями, які на законних підставах проживають на території села, селища, міста або їх частин, для вирішення завдань, які передбачають:

власні повноваження органу самоорганізації населення – повноваження, надані відповідно до Конституції та законів України сільською, селищною, міською або районною у місті (у разі її створення) радою органу самоорганізації населення під час його утворення;

делеговані повноваження органу самоорганізації населення – повноваження сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради, якими вона додатково наділяє орган самоорганізації населення [2, ст. 2].

З практичного досвіду аналізуючи власні повноваження органу самоорганізації населення можемо констатувати, наскільки реально, ефективно і результативно можна виконати такі власні повноваження:

1. Облік громадян, що мешкають на території цього органу за віком, місцем роботи, навчання, розгляд їх звернень. На практиці забезпечити виконання цього повноваження нереально.

2. Представлення разом з депутатами інтересів мешканців мікротериторіальних утворень у відповідній місцевій раді. ОСН ефективно комунікує з депутатом Київради, проте народний депутат, який обраний по цьому виборчому округу на контакт не йде і жодного питання за всю каденцію навіть не вислухав, не те що допоміг.

3. Внесення пропозицій до проектів місцевих програм розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць і проектів місцевих бюджетів. Ця робота постійно ведеться і здійснюється ефективно в частині внесення пропозицій, їх відстоювання і затвердження, проте, є одне “але” – наприкінці року виділяють кошти для забезпечення відповідних повноважень ОСН, а на початку наступного року кошти не виділяють, пояснюючи тим, що обмаль у бюджеті.

4. Здійснення контролю за якістю наданих мешканцям житлово-комунальних послуг, за якістю проведення ремонтних робіт. Це єдине повноваження ОСН, яке ми можемо ефективно забезпечувати.

5. Організація на добровільних засадах участі населення у здійсненні природоохоронних заходів, проведення робіт з озеленення,

благоустрою, утриманню в належному стані дворів, вулиць тощо. Дане повноваження можна забезпечити лише шляхом особистої участі, тобто власним прикладом спонукати мешканців долучатися до цих заходів. Проте активність населення вкрай низька.

6. Організація допомоги громадянам похилого віку та іншим соціально незахищеним категоріям. На виконання цього повноваження з місцевого бюджету не виділяються кошти, а допомога з боку ОСН приймається насторожено.

Проаналізувавши власні повноваження ОСН можемо зробити висновок, що органи місцевого самоврядування, зокрема місцеві ради не розуміють надважливої ролі ОСН в наданні якісних послуг населенню, активізації громадян та підвищенню ініціативності населення для вирішення питань місцевого значення. Саме з цієї причини для забезпечення діяльності ОСН з місцевого бюджету виділяються кошти лише на канцелярське приладдя. Як правило, не виділено окреме приміщення для прийому громадян представниками ОСН, тому зустрічі і прийоми відбуваються на вулиці, біля будинків, або дома у керівників ОСН.

Зважаючи на викладене вище рекомендуємо запровадити на національному, регіональному та місцевих рівнях просвітницькі програми щодо ролі ОСН для формування громадянського суспільства та забезпечення якості надання послуг на місцевому рівні.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс]. Конституція прийнята на п'ятій сесії ВРУ 28 червня 1996 року. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР/>

2. Про органи самоорганізації населення [Електронний ресурс]. Закон України № 2625-ІІІ від 11 липня 2001 року. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625/2001/>

**Голобородько В.П., магістр,
Скрипниченко В. А., к.е.н., доцент**
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИРОБНИЦТВА БІОМАСИ В УКРАЇНІ

Енергетична ефективність біоенергетики достатньо висока для того, щоб виділити її в окремий напрям енергетичного господарства. В Україні існує достатній енергетичний потенціал практично всіх видів біомаси і необхідна науково-технічна та промислова база для розвитку даної галузі енергетики.

Показники енергетичного потенціалу біомаси відрізняються від потенціалу інших відновлюваних джерел енергії тим, що, окрім клімато-метеорологічних умов, енергетичний потенціал біомаси в країні у значній мірі залежить від багатьох інших факторів, в першу чергу від рівня господарської діяльності.

Енергетичний потенціал біомаси представлено такими її складовими - енергетичним потенціалом тваринницької сільськогосподарської і рослинної сільськогосподарської біомаси та енергетичним потенціалом відходів лісу.

Приведені середньорічні показники енергетичного потенціалу основних видів біомаси для енергетичних потреб можуть бути використані для встановлення потенціалу при врахуванні відповідних коефіцієнтів по збільшенню або зменшенню обсягів отриманої біомаси в розрахунковому році. Тому дані про наявність кожного з видів біомаси для енергетичних потреб в областях України потребують щорічного обліку, дані про розподіл її енергетичного потенціалу відповідно потребують щорічного перерахунку.

Основними технологіями переробки біомаси, які можна рекомендувати до широкого впровадження в даний час є: пряме спалювання, піроліз, газифікація, анаеробна ферментація з утворенням біогазу, виробництво спиртів та масел для одержання моторного палива.

При обґрунтуванні впровадження біоенергетичних технологій забезпечення охорони оточуючого середовища незараженням відходів

біомаси часто посідає перше місце; в процесі переробки тваринницьких відходів та міських стічних вод, окрім знешкодження небезпечної мікрофлори, гельмінтів та насіння бур'янів, які попадають в ґрунт, в поверхневі та підземні води, усувається забруднення повітря в зонах їх накопичення.

Вирішення агротехнічних проблем є не менш важливим фактором на користь біоенергетики; причому в даному випадку слід враховувати не тільки підвищення врожайності за рахунок високоякісних добрив, але й зменшення на полях шкідливої мікрофлори та небажаної рослинності.

Економічна ефективність біоенергетичного обладнання в більшості випадків забезпечується правильним вибором технології переробки біомаси та розташуванням обладнання в місцях постійного її накопичення; важливим є також ефективне і, по можливості, комплексне використання всіх отриманих в процесі переробки продуктів.

Сумарний річний потенціал тваринницької сільськогосподарської біомаси в Україні

№ п/п	Області	Кількість гною, млн. т/рік	Вихід біогазу, млн. м ³ /рік.	Заміщення орг. палива, т у.п./рік
1	Вінницька	17,9	891	713
2	Волинська	11,0	527	422
3	Дніпропетровська	20,8	110	880
4	Донецька	15,3	794	635
5	Житомирська	15,1	725	580
6	Закарпатська	4,7	243	194
7	Запорізька	15,4	771	617
8	Івано-Франківська	7,3	358	287
9	Київська	16,8	864	692
10	Кіровоградська	11,8	589	471
11	Луганська	11,4	557	454
12	Львівська	13,5	665	532
13	Миколаївська	10,5	518	414
14	Одеська	14,1	733	587
15	Полтавська	17,5	868	694
16	Рівненська	10,4	498	398
17	Сумська	13,0	640	512
18	Тернопільська	11,6	561	449
19	Харківська	18,1	906	725
20	Херсонська	12,7	627	501
21	Хмельницька	16,5	790	632

22	Черкаська	13,6	682	545
23	Чернівецька	6,1	304	243
24	Чернігівська	17,7	856	685
25	АР Крим	12,3	639	511
	Всього	335,1	16706	13373

Характерною прикметою сучасної енергетики України є рух в напрямку розвитку екологічно чистої енергетики на основі нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії.

Першочерговим завданням для успішної реалізації завдань основної програми розвитку НВДЕ - Програми державної підтримки розвитку нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії та малої гідро- і теплоенергетики України - по широкомасштабному використанню енергії НВДЕ є встановлення енергетичного потенціалу кожного з видів НВДЕ по всій території України, для чого створюється єдина Інформаційно-аналітична система з розширеними функціями, що дозволяє оперативно вирішувати питання ефективності впровадження енергетичного обладнання в конкретній місцевості.

Список використаної літератури

1. Інноваційні процеси енергозбереження в аграрному виробництві. Монографія/ М.Ф. Бабієнко, Є.А. Бузовський, О.Д. Витвицька, В.А. Скрипниченко.- К.: Видавництво ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2010 – 244 с.

2. Скрипниченко В.А. Модель розширеної виробничої функції для економіки України/ В.А. Скрипниченко, М.І .Скрипниченко // Бизнесинформ. – 2009. – № 2. – С.2

3. Скрипниченко В.А. Інноваційне забезпечення продовольчої безпеки в Україні і світі/ В.А. Скрипниченко, П.М.Музика, М.М. Лучник, М.М. Кулаєць, М.Ф. Бабієнко, П.А. Лайко, О.Д. Витвицька, Є.А. Бузовський, С.І. Мельник// Наука і методика. – 2011. – № 22. – С. 14-21

4. Скрипниченко В.А. Інноваційний розвиток альтернативних джерел енергії/ Є.А. Бузовський, В.А. Скрипниченко, М.М. Лучник// Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2009. – № 142 (Випуск 3). – С. 14-20

Ткаченко Т. В., магістр
Скрипниченко В. А., к.е.н., доцент
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ВИКОРИСТАННЯ СТРАТЕГІЇ «БЛАКИТНОГО ОКЕАНУ» В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Високий рівень конкуренції, який на сьогодні є притаманний фактично для всіх сфер діяльності в Україні та світі, зумовлює необхідність пошуку таких ключових факторів успіху, які б дозволили підприємствам завойовувати та утримувати конкурентоспроможні позиції на ринку. Конкурентне середовище значно знижує рівень ефективності реалізації стратегій підприємства, формуючи низку бар'єрів входу в галузь та роботи в ній. Тому, для забезпечення ефективної роботи підприємств, доцільним є формування та впровадження стратегії «блакитного океану».

Стратегія «блакитного океану» дозволяє підприємствам відкривати напрямки розвитку, які на сьогоднішній день ще не зайняті конкурентами. «Блакитні океани» позначають незаймані ділянки ринку. Такі стратегії вимагають від підприємств творчого підходу, забезпечують можливість їх росту, дозволяють отримувати високі прибутки. Стратегія «блакитного океану» формує інноваційну цінність, в її основу закладається новизна, практичність. Суть стратегії полягає в тому, що підприємства повинні перестати конкурувати з іншими підприємствами, тобто не грати за їхніми правилами. Замість використання стратегії «червоного океану» (жорсткої конкуренції) потрібно міняти правила гри і створювати нові ринки – «блакитні океани», які ще не освоєні конкурентами.

Головні відмінності стратегії «блакитного океану» від стратегії «червоного океану» наведені в таблиці.

Особливості стратегії «блакитного океану»

Стратегія «червоного океану»	Стратегія «блакитного океану»
Конкурувати на існуючому ринку	Створювати вільні від конкуренції ринки
Перемагати конкурентів	Уникати конкуренцію
Використовувати існуючий попит	Формувати і використовувати новий попит
Знаходити компроміс між перевагою і ціною	Відмовитись від компромісів і конкуренції
Адаптувати всю систему підприємства відповідно до стратегічного вибору: до унікальних переваг або низької ціни	Адаптувати всю систему підприємства так, щоб запропонувати за низькою ціною продукти, які володіють унікальністю

Найважливішою особливістю стратегії є те, що підприємства пропонують більш цінні та унікальні продукти високої якості за більш низькою ціною. Саме тому успіх підприємства забезпечують товари (послуги) не тільки якісні але й більш дешевші.

Знижуючи витрати і, разом з тим, стаючи привабливішим для споживачів, підприємство може домогтись різкого збільшення цінностей, як для себе самого, так і для своїх клієнтів. Оскільки цінність для покупця складається з переваг продукту і його ціни, а цінність для підприємства – співвідношення витрат і ціни, стратегія «блакитного океану» формується тільки тоді, коли всі дії підприємства, ціна і витрати коректно узгоджені. Це і є загальний системний підхід, який перетворює створення «блакитних океанів» в стабільну стратегію, яка об'єднує весь спектр функціональної та операційної діяльності підприємства.

На даний час конкуренція на ринках дуже висока, і щоб знайти свою нішу, необхідно підвищувати рівень зрілості систем управління організаціями. Конкуренція на ринках не дозволяє зберігати високу економічну ефективність. Зберегти її можна лише створивши «блакитний океан» – вільний від суперників ринковий простір.

В перспективі «блакитні океани» стануть основним джерелом економічного зростання. Потенціал більшості визнаних сегментів ринку, «червоних океанів» поступово скорочується. Технологічні досягнення лише збільшують продуктивність галузі, дозволяючи постачальникам створювати широкий спектр товарів та послуг. І по мірі того, як торгові бар'єри між державами і регіонами руйнуються, а інформація про продукти і ціни стає доступною, для вітчизняних підприємств використання стратегії «блакитного океану» стає одним з суттєвих факторів, здатних забезпечити їх життєздатність, завойовувати та утримувати ринкову нішу.

Підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що стратегію «блакитного океану» варто рекомендувати до використання на будь-яких підприємствах, а в першу чергу на тих, які перебувають в передкризовому та кризовому станах та потребують застосування санаційних заходів.

Список використаної літератури

1. http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/neciporenko-v-the-sign-to-strategies-of-the-blue-ocean-u-ch-kim-and-r-moborn-i_14296.pdf

2.Скрипниченко В.А. Інноваційний розвиток альтернативних джерел енергії/ Є.А. Бузовський, В.А. Скрипниченко, М.М. Лучник// Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.- 2009.- №142 (Випуск 3). – С.14-20

3.Скрипниченко В.А. Інновації в оцінюванні енергетичної ефективності та енергоємності сільськогосподарського виробництва/ Є.А. Бузовський, В.А. Скрипниченко, О.Д. Витвицька// АГРОІНКОМ . – 2008. – № 7-10. – С. 50-56

Ткаченко Т. В., магістр
Скрипниченко В. А., к.е.н., доцент
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Актуальність теми. У сучасних нестабільних економічних умовах на ринку на ефективність функціонування підприємства, а також на його платоспроможність, прибутковість і ліквідність активів істотно впливають низька купівельна спроможність споживачів, стрибки валютних курсів, а також негативні ендogenous фактори, такі як низький рівень управління або підготовки персоналу, недоліки у виробничій і маркетинговій сфері, відсутність інноваційної політики.

Виникнення і розгортання системної кризи, вражає основні складові елементи підприємницької діяльності, призводить до нездатності самостійного відновлення стану самокупності та загрози банкрутства унаслідок зростання заборгованості. За таких умов необхідне швидке реагування керівників (оперативна Crash-програма), ефективне антикризове управління, мобілізація внутрішніх ресурсів.

Дієвим засобом виходу з кризового стану є застосування процедури антикризового управління, яка передбачає впровадження в систему підприємницької діяльності виробничо-технічних заходів, використання

зовнішніх і внутрішніх резервів для відновлення прибутковості та уникнення банкрутства.

Фінансове оздоровлення як складова частина управління кризовим станом і банкрутством включає цільовий вибір найбільш ефективних засобів, стратегії, тактики, необхідних для певного типу підприємницької діяльності. Індивідуальність вибору цих засобів не означає, що немає деяких узагальнених, характерних для всіх підприємств, що знаходяться у фінансовій кризі. Вивчення досвіду подолання кризових ситуацій багатьох країн і конкретних підприємств дозволяє сформуванню гнучку систему антикризового управління.

Метою дослідження є обґрунтування особливостей діагностики кризового стану підприємства та формування процедури антикризового управління.

Наукова новизна отриманих результатів. Реалізація комплексного системного підходу полягає в розробці адекватних його суті інструментальних методів і засобів, що дозволяють виявляти й описати потенційні кризові ситуації, спроектувати варіанти процедур їхнього розв'язку і притаманну цим процедурам інформаційну базу управління. На цій основі при виникненні кризових ситуацій за допомогою спеціальних заходів антикризового управління стає можливим оперативним шляхом успішно вирішувати проблему виходу з цих ситуацій.

Наука і практика антикризового управління знаходяться в стадії початкового розвитку. Антикризове управління як новий тип менеджменту, базується на передбаченні появи кризових ситуацій, пом'якшенні впливу і наслідків криз у господарській діяльності підприємства.

Отже, на тлі макроекономічної нестабільності ситуація суб'єктів економічних відносин загострюється неспідготовленістю їх до кризи. Неврахування ймовірності виникнення і розвитку кризових явищ в діяльності суб'єктів господарювання та низький рівень управління стали причинами високого рівня банкрутства. З огляду на такі обставини, величезної ваги для ринкових агентів набуває антикризове управління, яке повинно бути направлено як на недопущення виникнення кризи, мінімізації її впливу, так і на посткризову стабілізацію діяльності. З'ясування місця антикризового управління діяльністю підприємства в теорії і практиці управління проходить через уточнення поняття кризи, а також факторів і причин його виникнення в діяльності суб'єктів господарювання.

Зарубіжній практиці антикризового регулювання та інституту банкрутства притаманне акцентування на комунікаціях, інноваційних і соціальних аспектах, тобто першочерговим і пріоритетним у процесі оздоровлення стану підприємства виступає відновлення платоспроможності суб'єктів господарювання, збереження робочих місць. Саме тому спрямованість на досягнення стратегічних завдань, своєчасне реагування за «слабкими сигналами», інноваційна політика, адекватне державне і законодавче регулювання процедур банкрутства та санації є особливо важливими при виході підприємств з кризового стану.

Список використаної літератури

1. Скрипниченко В.А. Соціально-економічні засади розвитку сільських територій (економіка підприємництва і менеджмент) : монографія / (Малік М.Й., Кропивко М.Ф., Булавка О.Г., Скрипниченко В.А. та ін.) ; за ред. М.Й. Маліка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 642 с.

2. Скрипниченко В.А. Модель розширеної виробничої функції для економіки України/ В.А. Скрипниченко, М.І. Скрипниченко // Бизнесинформ. – 2009. – № 2. – С.2

Скряга В.С., магістр
Скрипниченко В. А., к.е.н., доцент
*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Низька інноваційна активність вітчизняних підприємств пояснює існуюче значне відставання України від постіндустріальних розвинених держав, що є результатом недофінансуванням науки, освіти, фундаментальних і прикладних досліджень, недосконалістю системи стимулювання винахідницької діяльності. Особливо негативно на розвиток інноваційного підприємництва в нашій країні впливає мінливість і нестабільність вітчизняної законодавчої бази. Більшість підприємств в

Україні не займається інноваційною діяльністю через брак власних і запозичених коштів, при цьому фінансові установи незацікавлені у довгостроковому фінансуванні, якого потребує інноваційна діяльність, недосить активно підтримує інноваційне підприємництво держава.

Необхідність формування ринкової інфраструктури інноваційного розвитку в Україні, яка буде активно удосконалювати функціонування інноваційного підприємництва, заохочувати появлення завершених інноваційних товарів. Нинішня вітчизняна інфраструктура в сфері інновації представлена лише окремими типами інноваційних структур розповсюджених у світі, це - технопарки, бізнес-інкубатори, бізнес-центри, регіональні фонди підтримки підприємництва, кластери. Виходячи з світового досвіду організації діяльності таких типів інноваційних структур, необхідно зазначити що на Україні діяльність тільки незначної їх частини відповідає тим завданням, які мають вирішувати такі інноваційні структури. Тому для створення інновацій, посилення інноваційної її діяльності необхідно забезпечити формування і розвиток єдиної інноваційної інфраструктури, яка може враховувати регіональні особливості. На сучасному етапі розвитку економіки в Україні основні інвестиційні потоки (інноваційні, як їх складова) зосереджені в тих галузях національної економіки, які дають швидкий зиск. Це стримує інноваційну діяльність, впровадження нових способів фінансування інноваційних проектів, як франчайзинг, лізинг, факторинг.

Формування конкурентоспроможної національної економіки вимагає активізації інноваційної діяльності. Міжнародний досвід передбачає, що країни, які прагнуть увійти в число лідерів, повинні сприймати новітні досягнення НТП, своєчасно трансформувати економіку, використовуючи зокрема інноваційне підприємництво, що є основою стійкого розвитку.

Сучасний стан інноваційної сфери України характеризується низькою інноваційною активністю підприємств за всіма напрямками інноваційної діяльності, впровадження нових прогресивних технологічних процесів перебуває на дуже низькому рівні. Нинішні процеси розвитку вітчизняної інноваційної сфери характеризуються досить низькою інновативністю економіки, високою енергомісткістю виробництва, скороченням довгострокових витрат на оновлення виробництва, використанням застарілих техніки та технологій. Держава не надає належної уваги розвитку науки, освіти, недостатньо фінансує НДДКР, не забезпе-

чує сприятливих умов для розвитку інноваційного підприємництва. Без впровадження інновацій досягти сталого розвитку неможливо.

Розвиток вітчизняного інноваційного підприємництва стосується багатьох аспектів ринкової трансформації економічної системи. Дослідження його як цілісного об'єкта, визначення його впливу на еволюцію економічної системи суспільства вимагає системного підходу, ґрунтовного вивчення багатьох проблем, пов'язаних з фундаментальними дослідженнями та нововведеннями, передбачає: активізацію інноваційного підприємництва в Україні, а саме - забезпечення фінансової підтримки інноваційно-інвестиційного процесу, удосконалення інноваційного середовища для поширення нововведень, підвищення ефективності інвестиційної діяльності фінансово-кредитних установ, залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в різні галузі економіки та на модернізацію підприємств, формування розгалуженої інноваційної інфраструктури, становлення венчурного підприємництва та створення бізнес-інкубаторів, підготовка інноваційних менеджерів, формування моделі інноваційного розвитку економіки України, що орієнтована на стимулювання попиту на науково-технічні розробки з боку споживачів інноваційної продукції, насамперед - підприємницького сектора; реформування та спрощення системи оподаткування інноваційної діяльності, запровадження пільг для інноваційного підприємництва (зміни до податкового законодавства, захист інтелектуальної власності).

При навчальних закладах, науково-дослідних інститутах та лабораторіях необхідно створювати технопарки виділяючи для них і їх складових частин — малих інноваційних фірм засоби виробництва, а саме - приміщення, майно, земельні ділянки, надавати податкові, кредитні та митні пільги, залучати для їх розвитку іноземний капітал. Розвиток інноваційної інфраструктури — одна з пріоритетних державних програм.

Створення малих інноваційних фірм в країнах ринкової економіки: через об'єднання ініціативних дослідників, через відокремлення від науково-дослідних інститутів та науково-виробничих об'єднань. В Україні невелике інноваційне підприємництво сформувалося в основному у результаті процесу приватизації виробничих активів і дезінтеграції середніх і великих підприємств. Вітчизняний малий бізнес та нечисленний прошарок інноваційноорієнтованих підприємств сприяє розвитку виробництва на вищому технологічному рівні. Його переваги мобільність, швидке прийняття і генерування нових ідей.

Важливими заходами організаційно-інфраструктурного забезпечення інноваційного підприємництва є кадрове організаційне та інформаційне інфраструктурне забезпечення, залучення до інноваційної діяльності банківського сектору економіки, міжнародних фондів фінансування, іноземних інвесторів через надання державних гарантій щодо виконання інноваційних проектів, створення кредитного фонду для розвитку бізнес-інкубаторів та малих інноваційних підприємств, надання пільгового державного кредитування підприємств, які впроваджують новітні розробки з відстроченням їх платежів.

Перед Україною постає комплекс завдань:

- знайти гідне місце в міжнародному розподілі праці, які полягають в розвитку високих технологій;
- забезпечити економічне зростання, створення нових робочих місць, підвищення якості життя, реалізувати інноваційну соціально-орієнтовану модель економічного розвитку;
- забезпечити встановлення прямого зв'язку між показниками економічного розвитку та рівнем добробуту громадян України.

Інтеграційні процеси соціально-економічних перетворень, які здійснюються в Україні сьогодні, мають містити заходи щодо активної побудови засад інноваційного розвитку.

Список використаної літератури

1. Марченко О. С. Національна інноваційна система як інтегратор знань / О. С. Марченко // Вісн. Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. – 2010. – № 2. – С. 31.

2. Скрипниченко В.А. Модель розширеної виробничої функції для економіки України/ В.А. Скрипниченко, М.І. Скрипниченко // Бизнесинформ. – 2009. – № 2. – С.2

3.Скрипниченко В.А. Інноваційний розвиток альтернативних джерел енергії/ Є.А. Бузовський, В.А. Скрипниченко, М.М. Лучник// Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2009. – № 142 (Випуск 3). – С. 14-20

4.Скрипниченко В.А. Інновації в оцінюванні енергетичної ефективності та енергоємності сільськогосподарського виробництва/ Є.А. Бузовський, В.А. Скрипниченко, О.Д. Витвицька// АГРОІНКОМ . – 2008. – № 7-10. – С. 50-56

5.Скрипниченко В.А. Соціально-економічні засади розвитку сільських територій (економіка підприємництво і менеджмент) : монографія / (Малік М.Й., Кропивко М.Ф., Булавка О.Г. , Скрипниченко В.А. та ін.) ; за ред. М.Й. Маліка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 642 с.

6.Скрипниченко В.А. Інноваційне забезпечення продовольчої безпеки в Україні і світі/ В.А. Скрипниченко, П.М.Музика, М.М. Лучник, М.М. Кулаєць,М.Ф. Бабієнко, П.А. Лайко, О.Д. Витвицька, Є.А. Бузовський, С.І. Мельник// Наука і методика. – 2011. – № 22. – С. 14-21

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ:
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ**

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

м. Київ, 3 грудня 2018 р. – 14 січня 2019 р.

*Редколегія: Т.О. Лукіна, Д.В. Карамішев, І.М. Грищенко,
М.М. Кулаєць, І.С. Яцик*

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і наукових установ, студентів, аспірантів та докторантів, службовців органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також буде корисним для всіх, кого цікавить окреслене коло проблемних питань.

Організаційний комітет конференції не завжди поділяє думку учасників конференції. У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками конференції.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і наукових установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

Підписано до друку 14.01.19. Формат 70×90\16
Гарнітура Times New Roman. Друк - цифровий.
Ум. друк. арк. 9.43. Обл.-вид.арк. 6,46. Зам. № 190065

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі НУБіП України
вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041
тел.: 527-81-55